

ВСТУПНА КАМПАНІЯ:
ДВІЙКА ТАБАЧНИКУ

ЯК МОСКОВСЬКИЙ ПАТРІАРХАТ
НИЩИТЬ НАЦІОНАЛЬНУ ПАМ'ЯТКУ

ХТО СТРИМУЄ ЦІНИ
НА НЕРУХОМІСТЬ

Тиждень

український www.ut.net.ua

ЕКС-МІНІСТР
РЕФОРМ ГРУЗІЇ
ПРО СПЕЦИФІКУ
ЛАМАННЯ
СИСТЕМИ

№ 31 (144), 30 ЛИПНЯ – 5 СЕРПНЯ 2010 р.

ГРУЗИНСЬКИЙ ПРОРИВ

Проявивши неабияку волю, грузини за кілька років
побороли низову корупцію, позбулися злодіїв
у законі та відродили економіку

ISSN 1996-1561

31 >

9 771996 156002

Тиждень

український www.ut.net.ua

ПЕРЕДПЛАТА НА 2010 РІК

Передплатити «УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ»

ВИ МОЖЕТЕ:

1. У редакції:

– заповніть квитанцію у відділенні будь-якого банку (отримувач: ТОВ «Український тиждень», р/р 26007026823721 у Печерському відділенні ПАТ «УКРСОЦБАНК». МФО 322012. Код ЄДРПОУ 35392656. Передплата на журнал «Український тиждень»);
– розбірливо зазначте адресу доставки та контактний телефон;
– оплатіть квитанцію у найближчому відділенні банку;
– надішліть копію сплаченого бланка замовлення (квитанцію про оплату):
* факсом: (044) 351-13-00 (01);
* поштою: ТОВ «Український тиждень», м. Київ, 03067, а/с № 2.
Вартість редакційної передплати журналу «Український тиждень» на 2010 рік:

1 місяць – 20 грн;
3 місяці – 60 грн;
5 місяців – 100 грн

2. У будь-якому відділенні зв'язку
Укрпошти. Передплатний каталог
на 2010 рік, стор. 156.
Передплатний індекс – 99319.

3. У передплатних агенціях вашого міста
(детальніше див. на сайті
<http://www.ut.net.ua>).

4. На сайті www.portmone.com.

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.
Менеджер з передплати Каріна Семяновська
K.sem@ut.net.ua

<http://www.ut.net.ua>

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656	
			поточний рахунок отримувача	код отримувача	
	назва установи банку	Печерське відділення ПАТ «УКРСОЦБАНК»		322012	
				МФО банку	
	Прізвище, ім'я та по батькові платника				
	Адреса платника, телефон				
касир	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»				
	період:				
	сума, грн				
	платник (підпис)				
	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656	
			поточний рахунок отримувача	код отримувача	
назва установи банку	Печерське відділення ПАТ «УКРСОЦБАНК»		322012		
			МФО банку		
Прізвище, ім'я та по батькові платника					
Адреса платника, телефон					
вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»					
період:					
сума, грн					
платник (підпис)					

Юрій Макаров
про архітектуру
та життєві сенси

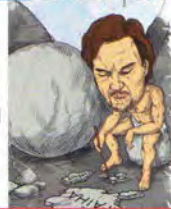
4

Фото тижня
Хрещення
Руси-України

8

Утомлений Сізіф
Чому українські
інтелігенти заговорили
про Україну без Криму
та Донбасу

10

ВПРИТУЛ

Де українізація?
Як українська
мова
втрачає свою
обов'язковість
та реальну
державність

14

**Броунівські
реформи**
Як нова влада
провалила
вступну кампанію
до вишів

18

Доба нової руйни
Як Московський
патріархат руйнує пам'ятку
національного значення –
Зимненський
Свято-Успенський
монастир на Волині

22

Ринок, якого немає
Як учасники ринку
нерухомості штучно
утримують ціни на
квартири

28

Іварс Іякс:
у Латвії зростає антизахідний
популізм

32

Шлях Сакартвело
Як грузинам вдалося
розчистити руїни
старої системи й
зупинити інерцію
пострадянщини

34

**Перезавантаження
держмашини**
Екс-міністр з координації
реформ Грузії Каха
Бендুকідзе про специфіку
зміни пострадянської
реальності

40

**Нульова толерантність
до зла**
Перший заступник МВС
Грузії Екі Згуладзе про злочинів
у законі та скляні стіни
відділків поліції

44

Чи буде Баба Яга проти Сочі?
XXII Олімпійські ігри в Москві
бойкотували 65 держав. Це був
наймасштабніший після 1936 року
прорив політики в царину спорту

46

НАВІГАТОР

Перемога в поразці
Завдяки Запорозькій Січі
та її останньому кошовому
отаманові імперія замість
жаданої Новоросії отримала
Україну

50

Віршочафри
Четвертий вимір
поетичного
відеоарту

54

Кіно на межі політики
За лаштунками Одеського
міжнародного кінофестивалю

56

Відгуки/анонси
Вистави, фільми,
виставки, книжки,
записи

58

Роздоріжжя релігій
Ізраїль – Свята земля трьох
віровчень і розважальні
райони з атмосферою
Давнього Сходу та
новітніми технологіями

60

**Кілька слів
від журна-
лістів
Тижня**

66

Обкладинка

Фото:
REUTERS

Життя має сенс!

**ПЕРЕДПЛАТИТЬ ТА ОТРИМУЙТЕ
ЩОП'ЯТНИЦІ**
передплатний індекс – 99319

Архітектори

Автор:
Юрій
Макаров

Якщо не заперечуєте, я сьогодні не про політику. І не про черговий «Майбах» чергового прокурора. І не про цьогорічні неподобства в приймальних комісіях вишів (до речі, торік я щось такого не пам'ятаю – це що, вдосконалення менеджменту?). І навіть уже не про спеку. Так, всього лише побутові спостереження. Так би мовити, замальовки з натури. На вихідні довелося з'їздити на Дніпро й помилуватися краєвидом у районі так званої «Дамби» – місцевості на правому березі нижче Києва, яку вподобали собі заможні кияни для будівництва заміських маєтків. Я там не вперше й, вочевидь, не востаннє, але цього разу екскурсії передувало відвідання більш-менш аналогічних кварталів на березі Женевського озера, тож було з чим порівнювати. Сказати, що там у них немає несмаку й проявів марнославства, було б перебільшенням, але там їх чи то суттєво менше, чи то навчилися приховувати. Зрозуміло чому: несмак у сталому суспільстві – це передусім вразливість. Тому дозволяють собі його здебільшого іноземці: або скинуті африканські диктатори, або арабські шейхи, або російські олігархи. Їх тут сприймають як неминуче зло, але пускати в порядне товариство не поспішають. Коротше, не вони визначають ландшафт.

Перше ж, що впадає в око в рідному дніпровському пейзажі, – це неймовірна кількість гостровержних веж і вежечок. Мало не кожен будинок має башту або дві: конічні, закриті черепицею чи яскраво-червоним ондуліном. Архітектурні вподобання співвітчизників уже давно спокушають провести відповідне соціокультурне дослідження, тільки руки не доходять. Але щойно тільки я збагнув, що воно нагадує. Звісно ж, Шрек, тридесяте королівство – пам'ятаєте? Пародія на палац, як його малюють шестирічні дівчатка поруч із принцесами-блондинками в казковому вбранні. Тобто в «Шреку» це вже пародія, а дитина його сприймає, як утілення мрій про доросле розкішне життя.

Важко втриматися, щоби не згадати генезу цієї архітектурної моди. Житло у вигляді стилізованих середньовічних замків почали будувати в другій половині XIX століття, але найвищим досягненням слід вважати замок Нойшвайнштайн – резиденцію бідолашного Людвіга II.

Людвіг залишився в історії як останній король незалежної Баварії, а також меценат, що утримував композитора Ріхарда Вагнера й подарував йому персональний оперний театр у містечку Байройт. Він захоплювався німецьким фольклором, будував за власними проектами численні замки, серед яких Нойшвайнштайн був улюбленим. А ще Людвіг страждав від нетрадиційної орієнтації, що в ті часи було предметом загального осуду, а ще хворів на шизофренію, яка привела його до самогубства. Те, що він був несповна розуму, дуже добре відчуваеш, коли потрапляєш усередину замку: важко уявити щось більш нісенітне, нерациональне, щось менш пристосоване для нормального життя. Але здалеку він виглядає ефектно, й коли Волт Дісней 1937 року випустив перший повнометражний анімаційний фільм «Білосніжка та сім гномів», він узяв Нойшвайнштайн за взірць для замку, де героїня чекає на поцілунок принца. Після того вже діснейський

пряничний будиночок потрапив і на логотип студії, і в парку розваг Діснейленд та Діснейворлд, і в дитячі книжки, листівки, іграшки,

ставши нарешті об'єктом пародій.

Інакше кажучи, нинішній український депутат, суддя, голова комітету, начальник митниці й т. ін., коли обирає архітектурний проект у стилі Білосніжки, демонстративно повертається в дитинство, де він мріяв стати сильним, дорослим, пити пепсі-колу, скільки захоче, ходити в кіно, скільки захоче, й купувати іграшкові машинки, скільки захоче. Саме цим він тепер і займається, але не таємно, за завісами, а, навпаки, на очах у всіх, хто проїздить чи пропливає повз його обійстя, охоче виносячи на огляд свої глибокі, так до кінця й не усвідомлені дитячі комплекси.

А тепер скажіть, чи довірили б ви свою долю людині, про яку достеменно знаєте, що машинки, принцеси та іграшкові фортеці для неї – це не хобі, а сенс життя? Але ж так воно і є: всі ці «Феррарі», всі ці співочі ескорт-гьорлз і, нарешті, вже згадані замки та інші іграшки – саме те, заради чого значна частина правлячого класу лізе у владу, робить кар'єру, будує бізнес тощо. Їхня кінцева мета – помститися за важке дитинство, де бракувало принцес та пепсі-коли. І з цими людьми доводиться робити цивілізаційний вибір... ■

**І З ЦИМИ ЛЮДЬМИ
ДОВОДИТЬСЯ РОБИТИ
ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ВИБІР...**

PLEASE

Лізинг -
найбільш інтелігентний шлях
до автомобіля Вашої мрії!

<http://porscheleasing.com.ua>

Запитуйте в офіційних дилерів VW, Audi та Porsche

PORSCHE
LEASING

Олександр Пане Юрію! Мені інколи здається, що крім журналу ТИЖДЕНЬ притомної

опозиції (і взагалі позиції) в Україні немає. Чи не думали Ви над розбудовою хоча б громадської організації на базі журналу? Адже ця спільнота, читачів журналу, досить рішуча і свідома.

Вікторія

хотіла відписати свій коментар, аж тут прочитала перший коментар пана Олександра. Нема чого додати. Бігме (як кажуть гуцули :)), подаруйте мені бінокулю, в яку пану Юрію видно опозиціо-патріотичну партію! Я знаю лише окремих відомих людей, як-от Борис Тарасюк, пан Огризко, Микола Жулинський, пан Брюховецький, Юрій Макаров... нагадайте, кого забула? Але ж яка з них партія? Схоже, що пану Юрію ще доведеться, як його приятелю з Луганщини, відкрити очі на те, що нема на кого сподіватися. Тому й народ мовчить, бо щоб діяти, треба сформуватися, а опозиція в Україні була лише декоративна. Коли це усвідомлять такі патріоти, як Ю.М., тоді народ почне «вагітніти» новою владою. А нині ще й зачаття не було. Бо народ «мають» виголошені «сиві мерини».

anugama

Опозицію треба впроваджувати власними діями, напри-

Найбільш дискусійні матеріали № 30, 23–29 липня 2010 року

Чи є життя після спеки?

Юрій Макаров про роль націонал-демократів в українській політиці

Патріарх влади

Про вплив Патріарха РПЦ Кіріла на події в Україні

ГМОфобія

Про залякування українських споживачів псевдодослідженнями щодо ГМО

клад, добряче розім'ятися зранку, створити бадьорий настрої, а ввечері, повернувшись після плідної (бажано улюбленої) праці, поспілкуватися з цікавими людьми замість телезубування, пограти з ними чи з малечею. І так щодня. Купувати переважно українські вироби (включно з пресою та книжками), ходити пішки на прогулянки, вивчити англійську... Після того вже можна спитати про опозиційність інших.

Олежка, Киев

Чем все закончится? В который раз повесят «социально незащищенным» и тем, которые бредят «единым и неделимым», лапшу на уши, еще бросят гречки и по 100 грн (как в Киеве), и те от счастья побегут за регионов и т.п. шваль голосовать. А молодежь (да и остальная, думающая не животом, а головой, часть Украины) должна из-за них страдать!!! У нас один путь – ЕВРОПА!!! И ТОЛЬКО ЕВРОПА!!! А у Юлии Владимировны еще есть шанс, но многое зависит от нашего мнения и выбора!

Сергій (Бориспіль)

Христос посеред нас! Патріарша ідея про «русский мир» є очевидно невдалою, бо Господь наш Ісус Христос проповідував своєю рідною

мовою, тобто арамейською – мовою семітських племен Передньої Азії, мовою галілейських рибалок та вівцепасів, а не «продвинутою» латинською (мовою права) чи грецькою (мовою філософії). Прикро спостерігати, як Кирил демонстративно ігнорує під час свого візиту мову народу, до якого приїхав у гості, але байка. Протягом історії ми були свідками неодноразових спроб створення різноманітних штучних геополітичних схем, і закінчувалися вони переважно провалом, бо були збудовані «на піску». Православна церква в серйозній кризі, хоча протягом своєї історії вона не раз переживала її, були часи, коли на підв'ї Митрополії Руської Св. Софії паслися корови, але зараз криза важча, бо за фасадом церковного ренесансу скривається «невідбудований собор наших душ».

Наум Анастасія, м. КИЇВ, 16 р.

Нахабність Януковича просто не має меж. Навіть якщо серед усіх конфесій обирає УПЦ МП – це не дає йому права звеличувати саме цю церкву. Президент незалежної держави повинен підтримувати розвиток усіх конфесій на території тієї держави. На жаль, це не про нас. Лунає критика щодо того, що Ющенко підтримував УПЦ КП. А що поганого у власній помісній церкві для незалежної країни?... і ще экс-президент підтримував та вів дискусії з усіма парафіями, на відміну від деяких.

Орфографія дописувачів зберігається

Свої зауваги та коментарі до статей ви можете залишати в блозі Тижня – ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

Тижень

№31 (144) 30.07–5.08.2010 р.
Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тижень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступник головного редактора Наталія Васютин
Оглядач Юрій Макаров
Редактори Анатолій Астаф'єв, Жанна Безп'ячук, Вікторія Герасимчук, Дмитро Губенко, В'ячеслав Дарпінянц, Роман Кабачій, Ігор Кручик, Андрій Лаврик, Мар'яна Олінік, Наталія Петринська

Журналісти Богдан Буткевич, Інна Завгородня, Валентина Кузик, Аліна Пастухова, Дмитро Рафаель, Олена Чекан
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Ермоленко
Дизайнери Ганна Ермакова, Тимофій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чекменьов, Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Літературні редактори Олександр Григор'єв, Лариса Мінченко

Коректори Марина Петрова, Ірина Павленко
Контент-редактор сайту Тая Овчар
Генеральний директор Микола Шейко
Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Трищенко
В.о. директора з реклами Олена Андреева
e-mail: andreeva@ut.net.ua
тел.: 067 407-10-89
Відділ промо та маркетингу Ганна Кашейда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2

Адреса редакції та видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37
E-mail: office@ut.net.ua
Tel.: (044) 351-13-00
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 105285
Наклад 31 100
Номер підписано до друку 28.07.2010 р.
Виходить щоп'ятниці.
Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тижень. Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються і не рецензуються. Редакція може не поділяти думку авторів. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», під рубрикою «Трибуна» та на сірому тлі, публікуються на комерційній основі

РАЗОМ ДОСЯГАЄМО БІЛЬШОГО

Десятка найстабільніших банків
За рейтингом щотижневика «Контракти»

Десятка банків, яким можна довіряти
За рейтингом журналу «Банкір»

Високий ступінь надійності вкладів
За висновком «Кредит-Рейтинга»

Десятка лідерів серед банків з українським капіталом
За рейтингом «Лідери бізнесу. 10 років розвитку»

Компанія з високими корпоративними стандартами

Вищий рівень (A+) як соціально відповідальний бізнес
За рейтингом «Гвардія 500. Рейтинг соціально відповідальних компаній»

Банк «Хрещатик»

www.xcitybank.com.ua

«Гаряча» безкоштовна лінія
0-800-500-212

Інформаційно-довідкова служба
(044) 490-25-00

Хрещення Руси-України

Близько 10 тис. священників та прочан Української православної церкви Київського патріархату 28 липня провели Хресну ходу центром Києва з нагоди річниці Хрещення Київської Руси-України. В цей час з нагоди свята глава Російської православної церкви Патріарх Кіріл проводив літургію в Києво-Печерській лаврі. Тож не дивно, що нинішній владі, яка відверто виказує свою прихильність до Московського патріархату, скупчення «розкольників» у самому серці столиці не могло сподобатись. Як заявляють представники УПЦ КП, автобуси з прочанами інспектори ДАІ зупиняли на трасах, не дозволяючи заїхати до міста, в регіонах водіям орендованих вірянами автобусів забороняли виходити в рейс, а деякі чиновники радили не їхати до Києва навіть священнослужителям. Поки що цю інформацію заперечують у Міністерстві внутрішніх справ, пояснюючи, мовляв, автобуси зупиняли поблизу станцій метро задля зручності пересування центром міста самих же прочан, а скупчення людей не допускали, аби уникнути їхнього ж травмування. Заяви щодо перешкоджання вірянам потрапити на Хресну ходу правоохоронці назвали провокаціями.

Свято затьмарила трагедія в Запоріжжі: невідомі підклали вибуховий пристрій під двері церкви Покрови Пресвятої Богородиці, яка належить до УПЦ МП. Унаслідок вибуху загинула дружина настоятеля храму, восьмеро людей – травмовано. Не виключено, що ця подія може стати приводом для посилення тиску на УПЦ Київського патріархату та міжконфесійної ворожнечі.

Фото: В'ячеслав Гіріч

22 липня
Міжнародний суд ООН підтвердив незалежність Косова. Україна незалежність цієї країни не визнає

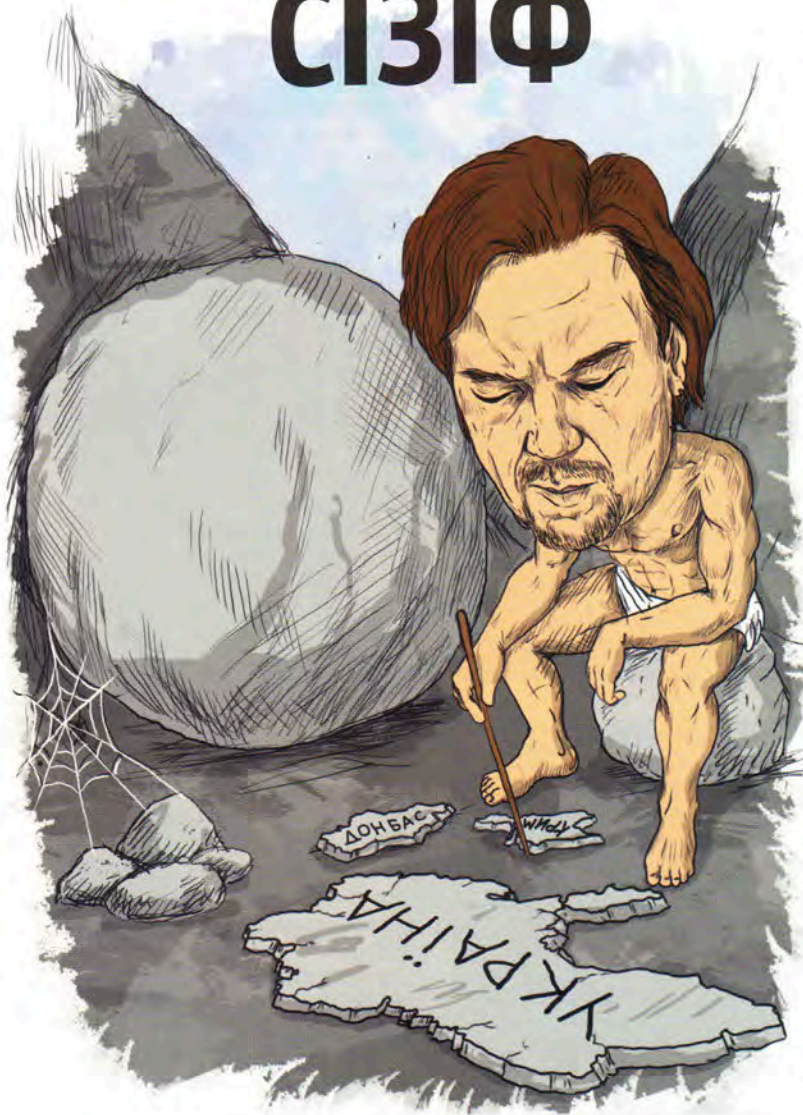

23 липня
Внаслідок пожежі в поїзді Москва – Євпаторія у Запорізькій області постраждали 27 росіян

24 липня
Владімір Путін відвідав Віктора Януковича, який відпочиває в Криму. Експерти називають цей візит «інспекційним»

Утомлений СІЗІФ

У багатьох інтелігентських головах – смута. Різкий розворот, зроблений новою владою як у зовнішній, так і у внутрішній політиці України, у значній частині суспільства породжує відчуття безнадії, втрати перспективи. Але життя все одно триває, а отже, навіть найгіркішим песимістам доводиться «самовизначатися» в нових обставинах. Індивідуальних варіантів, як виявилось, не так і мало. Скажімо, Юрій Андрухович в інтерв'ю УНІАНу висловився на користь ескапізму – втечі від дійсності. Мовляв, який сенс і далі залишатися в Україні, де «народу просто нема», а є «союз племен»; де наслідком «програної війни» стала «окупація країни» (це про владу Януковича); де все українське зникає... Цей настрій і ці слова до болю знайомі. Їм багато-багато років...

«Так набридло бути Сізіфом», – втомлено (і трішечки манірно) каже Андрухович. І знову-таки: не йому першому набридло. Іншим теж було не з медом. Молодесенька, тоді ще вдвічі молодша за теперішнього Юрія Андруховича Леся Українка теж згадувала Сізіфа і його камінь, який треба підняти на «гору круту, крем'яную», а проте завершувала вірш словами *Contra spem spero*. Може, сто з гаком років тому з народом було краще, ніж тепер?

Що ж, кожному своє. Напевно, в сьогочасних Сізіфів є альтернативи. Можна, наприклад, стати «громадянином світу» – он скільки їх серед літературного люду! Мілош, Кундера, Бродський, Русшді, Памук... Можливо, Юрій Андрухович бачить себе в цьому ряду? Втім, про свою готовність узятися за реалізацію проекту «я йду геть з України» Андрухович про всяк випадок висловлюється так, щоб будь-якої миті можна було все перевести на жарт. Це в його стилі: не сприймайте все надто серйозно, сказав «під настрої», та й усе...

Ні, не все. Надто глибока ця Андруховичівська печаль, породжена нашою новою українською смутою. І його настрої загалом можна зрозуміти, як і більшість претензій до «союзу племен». Проблема якості нашої нації справді болюча й гостра, і ця тема варта спеціальної розмови. Проте не менш важливим є питання про якість наших еліт. Нинішні негаразди й тривоги – наслідок безвідповідальності псевдоеліт. Жадібних, продажних, вузькокобих, із холуйською кров'ю в жилах... Яке вже там державницьке мислення!

Звісно, псевдоеліти – продукт суспільний, тож і

Тиждень в історії

29 липня 1776 року

Останній український кошовий отаман Петро Калнишевський відправлений на Соловецькі острови, де провів в ув'язненні 25 років

30 липня 1840 року

Російський імператор Ніколай I заборонив використовувати назву «Білорусія», замінивши її на «губернії Північно-Західного краю»

31 липня 1924 року

Польський уряд заборонив вживати українську мову в державних та самоуправних установах Західної України

25 липня

У Севастополі з помпою відзначили День ВМФ Росії

26 липня

Рекордна спека у столиці РФ Москві – 37,4° за Цельсієм, місто затягнув дим від торф'яних пожеж

27 липня

Президент Віктор Янукович підписав закон, що відсторонює політичні блоки від місцевих виборів

28 липня

У Запоріжжі підірвали церкву УПЦ МП. 1 людина загинула, 8 – травмовано

виходить щось на зразок замкненого кола, з глибин якого й виринули політичні «сіамські близнюки» – Віктор Ющенко й Віктор Янукович. Обидва так і не зуміли стати президентами всієї України, оскільки політика кожного з них була/є провокативною за своєю суттю. Вона працює на роз'єднання, а не на об'єднання. На ослаблення України, а не на її зміцнення. На безперспективність тупого проїдання міжнародних позик, а не на вітер обнадійливих реформ. Янукович так само зорієнтований на свій (і тільки свій!) електорат, як і Ющенко. Тому Андруховичу й хочеться все кинути й податися в світлі. Українцеві, який бачить, як в Україні зникає все українське, як запановує СОВОК, дихати стає нестерпно важко. Тільки... Навіщо Юрію Андруховичу ці дивні казки про українську ідилію без Криму й Донбасу (це з того ж таки інтерв'ю)? Навіщо обманювати себе та інших, та ще й у такий небезпечний спосіб? Мовляв, «наш проукраїнський політик без цих двох регіонів на кожних виборах мав би десь понад 70% поза дискусіями». А так... Ті, хто живуть у Криму й на Донбасі, вважає Андрухович, «політично це частина російської нації». Мимоволі загадуються... писання Дмитра Табачника! В нього, по суті, та сама «теорія», що й у Андруховича, лише знаки інші. Табачник, не добираючи слів, клене Галичину, без якої так було б добре в «русском мире»...

Крайнощі й цього разу сходяться... А коли спробувати без крайнощів? Коли не вимагати від галичан, щоб вони були такими, як жителі Криму чи Донбасу, а від «донецьких» – щоб вони ставали іншими, «правильнішими» українцями, ніж є? Коли визнати як аксіому, що всі ми – в одному човні, ім'я якого – Україна, і що вже цього не так і мало для співжиття регіонів?

Юрій Андрухович радить – хоч і обережно, з обмовками – не робити «клятву цілісність» догмою. Приїхали: та ж саме на таких «догмах» тримається Конституція України! Якщо забрати з неї одну другу «догму», якщо почати реалізувати те, що пропонує наш популярний письменник, усе розсиплеться. Й уже ніколи не збереш.

Розумію: в пана Юрія «чемоданні» настрої. В нього криза сенсів і відчай. Проте як бути всім тим, хто залишається біля каменя, довкола якого – холонучі сліди втомленого Сізіфа?

Володимир Панченко

Під Тимошенко копають

Триває полювання силовиків на функціонерів попередньої влади. 23 липня суд дав санкцію на арешт Марії Кушнір, экс-заступниці головного бухгалтера НАК «Нафтогаз України». Вона проходить четвертим обвинуваченим у справі про вилучення 11 млрд м³ газу RosUkrEnergo. Днем раніше взяли під варту Тараса Шепітька, який у 2009-му обіймав посаду заступника начальника відділу Енергетичної регіональної митниці й брав участь у розмитненні цього газу. Як писав **Тиждень**, экс-перший заступник голови НАК Ігор Діденко й экс-голова Держмитслужби Анатолій Макаренко потрапили за ґрати раніше (про політичну складову справи – в найближчому числі **Тижня**). Водночас арештували фігуранта справи про приватизацію Одеського припортового заводу экс-першого заступника голови Держказначейства Тетяну Грицун. Не виключено, що восени, напередодні місцевих виборів, фігурантом кримінальної справи влада зробить Юлію Тимошенко, щоб послабити вплив опозиції.

Медведьку шукають заміну

У Партії регіонів шукають заміну генеральному прокурору Олександрові Медведьку – в листопаді спливає п'ятирічний термін його повноважень. Найбільше шансів на крісло очільника ГПУ має нішній перший заступник генпрокурора, близький друг Віктора Януковича Віктор Пшонка. Конкуренцію йому складає заступник голови Адміністрації президента Геннадій Васильєв, який очолював ГПУ за часів президента Леоніда Кучми. Подійкують, що повернутися у крісло генпрокурора не проти і Святослав Піскун, який устиг попрацювати на цій посаді і за Кучми, і за Ющенка.

ФОТО: PHL

1 серпня 1793 року

У Франції введено метричну систему мір і ваг, що згодом стала основою міжнародної єдиної системи вимірів

2 серпня 1918 року

Гетьман України Павло Скоропадський затвердив закон про створення фонду Національної бібліотеки Української держави

3 серпня 1775 року

Російська імператриця Катерина II видала царський маніфест про ліквідацію запорозького козацтва

Народилася Марія Заньковецька, українська актриса і театральна діячка (померла в Києві 4 жовтня 1934 року)

4 липня 1854 року

\$43,08 млрд

сгнуг державний і гарантований державою борг України станом на 30 червня

10 млрд грн

становитимуть збитки НАК «Нафтогаз України» цього року, прогнозує прем'єр-міністр Микола Азаров

до 2,877 млрд грн

скоротився прибуток Нацбанку України за результатом 2009 року. При цьому витрати на утримання персоналу сягнули 1,318 млрд грн

5 ОБЛИЧ

ПЕТРО СИМОНЕНКО назвався опозиціонером

Лідер комуністів, що входять до провладної коаліції, не моргнувши оком заявив: «Ми відстоюємо інтереси трудящих, а значить, перебуваємо у конфронтації з партіями олігархів».

ВАСИЛЬ ЦУШКО очолив партію

Міністр економіки, який свого часу встиг покерувати міліцією, змінив на посаді голови Соціалістичної партії України Олександра Мороза.

ВОЛОДИМИР МАЛИШЕВ отримав орден

Нардеп-регіонал отримав із рук президента орден «За заслуги» II ступеня. Найвідоміші заслуги Малишева – керування донецькою міліцією та особистою охороною Ріната Ахметова.

ВЛАДІМІР ПУТІН поспівав

Прем'єр-міністр РФ зустрівся з висланими зі США російськими шпигунами і, за його словами, заспівав із ними патріотичних пісень, зокрема «С чего начинается Родина».

СВІТЛАНА ЛОЗИНСЬКА втратила паркінги

Дружині скандально відомого экс-депутата, обвинуваченого у вбивстві, не вдалося продати п'ять паркінгів. Лозинська намагалась уникнути конфіскації майна чоловіка.

ПРОТЕСТИ

Ув'язнені за Патріарха

Приїзду Кірила не надто зраділи: його обзивали «кремлівським гебістом»

Протестами прихильників Української помісної церкви супроводжувався візит Патріарха Московського і всієї Русі Кірила (Владіміра Гундяєва) до України. Від віруючих російського душпаستора захищали посилені кордони міліції, особливо активних хапали й кидали в автозаки. 24 липня у Дніпропетровську правоохоронці затримали вісьмох противників приїзду Кірила. 26 липня історія із затриманням повторилася в Києві. Свої дії представники МВС аргументували заборобою Київського окружного адміністративного суду влаштувати заходи як «за», так і «проти» Патріарха в місцях, які він відвідуватиме. Затримані обурювались, адже проводили акцію не там, де перебував Кірил. Наступного дня протести продовжилися. Противники візиту Московського Патріарха влаштували театралізоване дійство під назвою «Гламурні гастролі кремлівського гебіста». Завершилась антикирилівська епопея мітингом, під час якого учасники розгорнули величезний (35 на 45 м) український прапор.

ОПИТУВАННЯ

Матрац як форма накопичення

Правило, за яким вільні гроші мають працювати, не прийнятне для українців – більшість вкладають заощадження в панчохи, шафки та матраци.

За результатами дослідження, проведеного компанією GfK Ukraine на замовлення проекту USAID «Розвиток ринків капіталу»

ЯК ЗБЕРІГАЮТЬ ГРОШІ?

53%

Вдома у схованках

12%

На банківських картках і поточних рахунках у банках

7%

На депозитних рахунках

на 72%

зросла кількість квартирних крадіжок за перші півроку 2010-го порівняно з аналогічним періодом минулого року

6% чиновників

викритих у корупції, звільняють із роботи. Цьогоріч прокуратура передала до суду 1082 кримінальні справи щодо корупціонерів

КОРОТКО

Вибіркова відмова від нон грата

Українського правозахисника Василя Овсієнка не пустили на територію Росії – в ніч на 23 липня російські прикордонники без будь-яких пояснень висадили його з потяга, що прямував до Москви, й відправили назад в Україну. Згодом з'ясувалося, що прізвище правозахисника міститься в списку осіб, яким заборонено в'їжджати до РФ. Офіційна причина для присвоєння статусу нон грата невідома, але Овсієнко має підозру, що його робота в Харківській правозахисній групі та публіцистична діяльність, очевидно, не сподобалися російській владі. Хоча раніше президент РФ заявляв про відмову від практики «чорних списків» стосовно громадян України.

Дискредитація «репортерів»

Спікери провладної Партії регіонів намагаються дискредитувати міжнародну організацію «Репортери без кордонів», активісти якої закидають українським можновладцям наступ на свободу слова в країні. «Якщо врахувати інформацію про те, що «Репортерів без кордонів» фінансують різні американські державні інституції та фонди, то про яку довіру до них ми можемо говорити?!» – обурилась народний депутат від ПР Олена Бондаренко. За її словами, ставитися до звіту «Репортерів» щодо ситуації в Україні зі свободою слова об'єктивно не можна, оскільки «вони використовують для звіту інформацію з одних рук». Зазначимо, що раніше представники влади відмовились зустрітися з лідерами організації, поспівшись на відпустки.

Ахметов розорує Таруту

1,7 млрд грн зобов'язана виплатити корпорація «Індустріальний союз Донбасу» (ІСД), підконтрольна бізнесменом Сергію Таруті, «Метінвест Холдингу» Ріната Ахметова. За рішенням низки судів, таку суму ІСД заборгувало «Метінвесту» за поставлену сировину. У зв'язку з цим Департамент виконавчої служби Мін'юсту наклав арешт на майно підприємств групи ІСД – Дніпровського, Алчевського меткомбінатів і Краматорського металургійного заводу.

3 Циганка зняли аферу

Апеляційний суд Києва зняв усі обвинувачення з Ігоря Циганка – фігуранта будівельної афери групи компаній «Еліта-Центр». Справу відправлено на дорозслідування у прокуратуру. Ще в березні минулого року Шевченківський райсуд Києва присудив Циганку 8 років ув'язнення з конфіскацією майна, проте на сьогодні вирок скасовано. Очевидно, адвокатам Циганка вдалося довести суду, що їхній підзахисний не знав про шахрайські оборудки партнерів. Нагадаємо: від махінацій «Еліта-Центру», викритих правоохоронцями в лютому 2006-го, постраждали понад 1760 людей, які інвестували гроші в будівництво квартир, але так їх і не отримали.

ФОТО: РІЛ, REUTERS, АНДРІЙ ЛОМАКІН, ОЛЕКСАНДР ЧЕРКІМЕНЬОВ, ІНОСТРАЖАКА ТІМІО РІЛ

Де українізація?

Відбувається тотальна всебічна деукраїнізація, коли українська мова втрачає свою обов'язковість, а відтак реальну державність

Автор:
Ігор Лосев

Нинішня Україна стрімко перетворюється в культурному, мовному та ментальному контексті на «благодатний юг Росії», як писали ще до «великого жовтня» в імперських путівниках. Українську мову зроблять факультативною в галузі освіти («великий патріот» на посаді міністра освіти заявив, що нехай освітні установи, батьки, студенти-іноземці та місцеві ради самі вирішують, чи доцільно викладати українською). Де-факто вона вже не обов'язкова в державних установах, а судячи з виступу російською мовою Верховного Головнокомандувача на флагмані українських ВМС фрегаті «Гетьман Сагайдачний», українська перестає бути обов'язковою у війську.

ЛІНГВІСТИЧНИЙ КОМПРОМІС

Процес деукраїнізації йде доволі легко, роботи в русифікаторів не так і багато, адже справжньої, всебічної, наполегливої, розумної та ефективної українізації за всі роки незалежності ніхто не проводив. Кравчукові виявилося не до того, для Кучми то була гра, а Ющенко обмежився присстрасними закличками «Розмовляй українською!», «Думай про Україну!» й просторікуванням про привабливість «солов'їної та калинової». За 18 років не створено потужного керівного органу цього процесу, кажуть, функціонував якийсь маленький відділ у Кабінеті Міністрів і щось аналогічне в Секретаріаті експрезидента. То як же цей процес міг відбуватися сам по собі, спонтанно, без спрямування, без контролю, без імпульсів? Ось так він і відбувався, самопливом. Усі українські президенти чомусь страшенно боялися звинувачень

із боку відомих сил і вчорашньої (хіба тільки вчорашньої?) метрополії у «насильницькій українізації».

Навіть обожнюваний деякою частиною української патріотичної громадськості Віктор Ющенко під час телефіру на пряму претензію студентки Донецького університету про другу державну російську мову замість продемонструвати чітку позицію почав щось теревенити про «відсутність 300 голосів у парламенті». З'ясувалося, це єдина причина, яка заважає панові Ющенку запровадити російську. Мовляв, я назагал не проти, але голосів бракує... Чудовий зразок притаманної Ющенкові принципності.

Здається, жоден із президентів України не розумів, що питання української мови не є вузько політично-кон'юнктурним, що це питання з огляду на історичне буття української нації та держави є глобальним, доленосним і вирішальним, що для українства це питання to be or not to be. Тому ним не можна торгувати на виборах, догоджаючи електоратові, купуючи його симпатії. Цією позицією не можна поступитися чи розмінювати її на якісь інші. Вже той факт, що метрополія надзвичайно нервово реагує на будь-яке посилення статусу й реального функціонування української в Україні, міг би багато пояснити політикам нашої держави, якби вони «вчилися так, як треба».

А поки важко позбутися враження, що російських діячів статус російської в Україні хвилює значно більше, ніж українських становище мови українського народу на українській та її території. Ще в 20-ті роки минулого сторіччя відомий російський шовініст Василь Шульгін писав – краще вже незалежна, але геть зросійщена Україна, ніж

НАСЛІДКИ «УКРАЇНІЗАЦІЇ». За даними Книжкової палати України, за 15 років частка щорічного накладу газет українською мовою скоротилася з 50% до 32% у 2009 році, російськомовних – зросла з 45% до 68%. Вага щорічного накладу українськомовних журналів зменшилася з 70% до 10,6%, російською мовою – зросла з 18% до 89,4%

Україна в складі Росії, але з пануванням на її землях української мови та культури. На думку Шульгіна, перший варіант значно безпечніший для імперських інтересів. Тому прагнення українських політиків патріотичного забарвлення обминати мовну тему може свідчити про глибоке незрозуміння вирішальної для нації проблематики. Україна, позбавлена головної етнічної ознаки, буде доволі легко перетравлена в мовно-культурному «казані» так званого російського світу імперії, що регенерується.

Привертає увагу той факт, що історичні звинувачення України з боку Російської Федерації в «насильницькій українізації» (які так лякають наших лідерів)

дунають на тлі тотального й безжалюгідного російщення автономних утворень самої Росії. Автономії Поволжя, Північного Кавказу, Сибіру, Далекого Сходу й так званого фіно-угорського поясу дедалі жорсткіше денационалізуються центром: згортається викладання національних мов, зменшується національний компонент у викладанні решти гуманітарних дисциплін, скорочується сфера функціонування рідних мов цих народів, їм залишають хіба що побут. Як запевняють деякі представники татарської інтелігенції, російська центральна влада намагається на основі лише російської мови й культури сформувати якусь безнаціональну спільноту.

Натомість російські звинувачення незмінно справляють на українських діячів магичне враження, й вони починають перелякано виправдовуватися й доводити, що ніякої українізації в Україні немає. І мають рацію. На жаль.

Протягом 18 років незалежності України в державі діяв мовчазний компроміс: російськомовна спільнота (близько 30% населення України) визнає державний статус української, закріплений у Конституції, а українськомовна більшість не перешкоджає вільному розвитку й функціонуванню російської мови на всій території України.

Леонід Кучма прийшов до влади під гаслом надання російській мові статусу державної, проте, коли став президентом, відмовився від того гасла, вважаючи за краще зберігати компромісну ситуацію, яка більш-менш влаштувала обидві сторони: українськомовні могли задовольнятися формальним пануванням української як заперукою майбутньої перемоги в лінгвістичній царині, а російськомовні – фактичним пануванням російської, розраховуючи зберігати такий стан якнайдовше. Тому кожна частина населення мала свої визначені й захищені позиції, що давало можливість не вважати себе переможеним. Дуже повільно й малопомітно час усе ж таки працював на українську, бо навіть формальна державність мови в незалежній Україні надає їй певні шанси на відтворення та

поступове поширення в нових галузях функціонування.

Водночас російськомовна спільнота не мала реальних підстав побоюватися брутальних змін статус-кво.

РУСИФІКАЦІЯ НА МАРШІ

За 18 років незалежності сформувався якийсь модус вівенді, якась рівновага в мовній політиці країни. Все докорінно змінилося після перемоги на президентських виборах 2010 року кандидата від Партії регіонів. Російська мова через тенденційно перекладену Європейську хартію мов, а ще більше через її шахрайське тлумачення почала блискавично набувати де-факто державного статусу через надання їй прав так званої регіональної мови. А регіональну мову майже всі чиновники Півдня й Сходу сприймають як заміник державної української. Тепер вони вважають, що державність української мови їх ні до чого не зобов'язує й цією мовою можна сміливо і безкарно знехтувати. Таким чином 10-ту статтю Конституції про державність української мови на практиці скасовано без будь-яких голосувань у парламенті, без референдумів, без ухвалення нових законів. А російська за фактом уже стала офіційною, державною мовою на більшості територій країни, що призведе до остаточного зросійщення місцевого українського населення.

Російська мова в Україні крім традиційного фактичного панування набула певного формально-юридичного статусу, що спирається на Європейську хартію, яка передбачає, між іншим, захист лише тих мов, яким загрожує зникнення. Зайве говорити, що російська однозначно до таких не належить. Українська мова, яка з відомих історичних і політичних причин не спромоглася на фактичне панування, швидко втрачає панування формально-юридичне через активну кампанію пропаганди на користь «прирівнювання» статусного становища російської до української. Прихід до влади Партії регіонів став цілковитою перемогою російської мови над мовою більшості населення України, а це значно посилює позиції колишньої метрополії в колишній колонії. Отже, меншість насе-

лення (виходячи з перепису 2001 року) отримала все, а більшість майже все втратила.

Однак велика національна поразка українців вимагатиме реваншу. Переможени не мають ніякого іншого вибору, адже сьогодні в Україні де-факто оголошено мовну війну проти української, аби позбавити її всіх питомих державних функцій і відкинути на політичний, адміністративний, освітній, культурний та інформаційний маргінес. На російську мову масово переводять усі функції, зводячи сферу української до абсолютного мінімуму. Це здійснюється місцевими радами, де більшість депутатських мандатів належить Партії регіонів та її союзникам литвинівцям і комуністам. Відбувається справжня мовна реставрація російсько-радянського режиму часів Брежнєва–Щербицького. Ведеться широка агітація в багатьох регіонах, мовляв, тепер українська мова не потрібна й треба повертатися до мовної політики Радянського Союзу. Місцеві керівники навипередки демонструють неволідіння державною українською й добре володіння «регіональною» російською мовою. Антиукраїнський азарт нової влади набуває характеру вакханалії. Величезні зусилля з прицеплення інтересу та поваги до українського, які ентузіасти та громадські організації докладали в найбільш зросійщених регіонах, знімаються геть. Нині українська нація в мовно-культурному плані переживає жахливий антиукраїнський погром. Країну відкинута на 20 років у минуле. Все треба розпочинати майже з самого початку.

ЯК ЗАХИСТИТИ МОВУ

Те, що відбувається сьогодні, змушує зробити деякі висновки, виходячи з досвіду попередніх років. Президенти Кравчук, Кучма та Ющенко припустилися стратегічної помилки, коли взяли курс на лінгвістичний компроміс. Цей компроміс за своєю природою й із урахуванням реальних обставин України не міг бути тривалим.

Найпроникливіші українські теоретики розуміли, що невдовзі цей компроміс закінчиться. Питання полягало в тому, на чію користь? Нині імперська мова,

ФОТО РНЛ

спираючись на проросійську адміністрацію в Україні та всебічну підтримку Кремля, перейшла в рішучий і безжалний наступ на мову автохтонного населення, аби «остаточно вирішити» українське питання.

Цей наступ є наслідком і розплатою за відмову всіх трьох президентів від неухильної, послідовної та ефективної українізації України. Лідерам держави треба було не метушливо виправдовуватися перед банальними імперськими звинуваченнями в «насилницькій українізації», а рішуче їх спростовувати, докладаючи зусиль до політичної і моральної легітимізації українізації як абсолютно нормального та позитивного для України процесу – адже без українізації Україна як держава й нація не має жодних перспектив. Треба було діяти рішуче, системно й послідовно, долаючи спротив, провокації та політичні істерики. Тим більше, що позитивний досвід на пострадянському просторі є. Наприклад, Естонія, де у відсотках російськомовного населення навіть трохи більше ніж в Україні, де естонську мову московська влада викоринювала не менш послідовно ніж українську.

Москва за часів СРСР нав'язала естонцям таку модель двомовності, де російська мова мала вищий від естонської статус. Процес відмирання мови нижчого статусу планували здійснити поетапно: паралельно з існуванням естонського мовного середовища поступово сформувати виключно російськомовне середовище, створити систему стимулів і умов, за яких російська мова зробилася б престижнішою за естонську, а потім перевести регіональне діловодство на російську. На заваді всім цим планам став мовний патріотизм естонців. Уже 1989 року там ухвалили «Закон про мову», що зобов'язував усіх керівників володіти двома мовами. Тоді, до речі, в Україні ухвалили «Закон про мови в УРСР», але хто його в нас дотримувався. В Естонії все було серйозно. Свій закон естонці реалізували за 4 роки, бо саме такий термін і запланували. Цей маленький упертий народ ніколи не поспішає, але завжди встигає.

Вони визначили 6 (шість!) рівнів володіння естонською мо-

вою: від знання 800 найбільш уживаних слів до вільного володіння. Хочеш бути високооплачуваним естонським полісьменом? Будь ласка, повинен володіти естонською ось на такому рівні. Хочеш бути викладачем естонського університету? Тут інший обов'язковий рівень. Хочеш бути офіцером естонської армії? Для цієї посади також передбачено певний рівень. Не володієш естонською? Тоді вибач, пошукай собі інше застосування своїх здібностей. Проте естонська влада не тільки вимагала, а й допомагала всім охочим опанувати естонську мову. Було створено мережу курсів і короткотермінових програм естонської для російськомовного населення. Однак від самого початку сформульовано жорстку вимогу до всіх державних службовців: обов'язкове володіння естонською. Це контролювалося й перевірялося.

Тому в Естонії феномен Кабінету Міністрів Миколи Азарова неможливий за визначенням. Російську мову в Естонії позбавили статусу мови міжнародного спілкування, такою стала естонська. Звісно, там залишаються мовні проблеми, але їх не можна порівняти з українськими. Держава активно відстежує і патрує мовну проблематику. Естонці якимось дають собі раду без нарваних плакатів: «Розмовляй естонською!» і «Думай про Естонію», натомість вони мають чітку, жорстку й послідовну державну мовну політику. Змінюються президенти, уряди, парламент, незмінною залишається ця політика. Естонці витримували й витримують шалений тиск щодо мовних питань і з боку Кремля, й з боку Європейського Союзу, витримують цілком достойно, не вагаються, не тремтять, не трусяться, як деякі українські «провідники». Тому й успіхи не забарилися. Сьогодні в цій країні 70% населення спілкуються естонською як рідною. Неухильно зростає відсоток тих російськомовних, що добре опанували державну мову. Але ж зверніть увагу на такий факт – російськомовному вивчити естонську, то зовсім не те, що українську, білоруську чи польську. Естонська мова не належить ані до слов'янських, ані до індоєвропейських. Це фіно-

угорська група уральської сім'ї мов. Попри всі труднощі, естонська мова має тепер чітку перспективу на власній землі, бо керівники цієї держави зробили все, чого, на жаль, не зробили українські.

Останні й дотепер намагаються ухилитися від обговорення цієї проблеми, вони й досі не хочуть зрозуміти деяких простих істин, яких не уникнути.

В РЕАЛЬНИХ УМОВАХ ВИБОРУ НЕМАЄ: АБО ПОТУЖНА, ЕФЕКТИВНА, ВСЕОСЯЖНА УКРАЇНІЗАЦІЯ, АБО ТОТАЛЬНЕ, ЦИНІЧНЕ Й БЕЗЖАЛЬНЕ ЗРОСІЙЩЕННЯ

Хоча всі українські лідери до 2010 року хотіли досягти в цій сфері результату без боротьби.

Як казав один політтехнолог часів Київської Русі великому князеві: «Княже, не розігнавши бджіл, меду не їсти». В реальних умовах України вибору немає: або потужна, ефективна, всеосяжна українізація, або тотальне, цинічне й безжальне зросійщення.

TERTIUM NON DATUR

Третього не дано. Як показують останні події, русифікатори в Україні зовсім не схильні до «китайських церемоній» у ставленні до української мови та українськомовних людей. У середовищі деукраїнізаторів ніхто не збирається перейматися душевними стражданнями українськомовних, яких позбавляють рідної мови й культури. Що ж, діє невблаганний закон: хто не хоче бути молотом, той стане ковадлом.

Неможливо розбудувати в Україні таке собі «креольське» суспільство російськомовних українських патріотів, бо вже є реальна загроза системної деконструкції всього комплексу української ідентичності, всього, що охоплює поняття «українськість». Країна, позбавлена національної ідентичності, стає територією й поглинається сильнішою національною ідентичністю. Тож український політичний патріотизм неможливий без патріотизму української мови, історії та культури. ■

ТОРГОВЕЛЬНА ГАЛУЗЬ ВІДСВЯТКУВАЛА СВОЄ ПРОФЕСІЙНЕ СВЯТО – ДЕНЬ ПРАЦІВНИКІВ ТОРГІВЛІ

22 липня у концертній залі Українського дому відбулося святкове засідання до Дня працівників торгівлі. Захід було проведено на всеукраїнському рівні – у ньому взяли участь близько 500 найкращих працівників галузі торгівлі, топ-менеджмент та власники торгових мереж з усіх регіонів України. Привітати галузь прийшли представники влади.
 Мета заходу – закріпити статус та значущість галузі як одного з ключових секторів економіки України, відзначити діяльність найкращих працівників галузі торгівлі, зробити святкування традиційним та повернути йому формат усенародного.

Баленко І.М. – президент Української торговельної асоціації,
 Кім Сунг Су – президент LG Електронікс Україна

Привітання від Яремчука О.С. – президента Асоціації побутової техніки та електроніки

Сухомлин О.А., Баленко І.М., Цушко В.С., Яценюк А.П., Тігішко С.Л., Кабан П.С.

Представники Групи Компаній «Фокстрот»

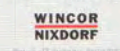
ГЕНЕРАЛЬНІ ПАРТНЕРИ:

ОФІЦІЙНІ ПАРТНЕРИ:

СПОНСОРИ:

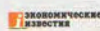
ОРГАНІЗАТОРИ:

ЗА ПІДТРИМКИ:

МЕДІА-ПАРТНЕРИ:

Броунівські реформи

Цьогорічна вступна кампанія та освітні «реформи» –
наочна демонстрація непрофесіоналізму нової влади

Автор:
Вікторія Герасимчук

Першої вступної кампанії Україна ще не бачила. Цьогорічним абітурієнтам не пощастило – їхній вступ до вишів організовує не хто-небудь, а команда «професіоналів». Вперше Міністерство освіти і науки змінило правила вступу на початку вступної кампанії, хоча така практика є неприпустимою. Отриманий у результаті хаос змусив міністерство змінити правила вдруге – вже наприкінці липня, коли абітурієнти закінчують подавати документи до вишів. Продовження терміну подання документів, втім, не затримало початку іспитів: вони стартували, як було заплановано, хоча прийом документів нібито триває. Все це відбувається на тлі переходу до 11-річної школи – Міністерство освіти за півтора місяця має переписати всі шкільні програми та підготувати нові підручники. До роботи освітян варто, мабуть, уже підключати працівників МНС – ситуація склалася справді надзвичайна.

ПРАВИЛА ЗМІНЮЮТЬСЯ РАЗ

Як уже писав *Тиждень* №16/2010, Міністерство освіти і науки дуже поспішало змінити правила вступу до вишів. Тож чиновники від освіти вирішили не чекати рік, а змінити правила вступної кампанії, яка вже почалася. Серед іншого дозволили деяким категоріям вступників подавати сертифікати зовнішнього тестування минулих років, деяким – узагалі не проходити тестування, а замість нього складати вступні іспити. Також цього року зовнішнє тестування було перенесено в часі, щоб школярі встигли закінчити навчання (в попередні роки критики зовнішнього тестування дуже обурювалися тим, що 11-класники не приділяють уваги урокам, зосередившись на ЗНО). Саме описані вище зміни призвели до колапсу вступної кампанії.

Спершу з'ясувалося, що держава втрачає 6,5 млн грн через неявку вступників на тестування (це втрати тільки на тестуванні з чотирьох предметів, загалом їх було вісім). Рекордна неявка була спричинена тим, що абітурієнти,

які вже зареєструвалися на тестування, раптово отримали можливість не складати його завдяки новим правилам.

Коли почався прийом документів, на який через брак часу було відведено лише два тижні, стало зрозуміло, що всі охочі не встигнуть подати документи. Під деякими вишами стоять такі черги абітурієнтів, що потрапити до приймальної комісії можна лише за два-три дні (**детальніше про це на стор. 20**). 23 липня міністерство продовжило термін прийому документів, але на ті спеціальності, де передбачені додаткові вступні випробування, вже почалися іспити. Прийом документів триває паралельно.

ПРАВИЛА ЗМІНЮЮТЬСЯ ДВА

«Термін прийому документів усе ж таки продовжено, хоча до юридичної сили цього рішення є питання, – каже Ольга Айвазовська, голова правління мережі «ОПОРА», що проводить моніторинг вступної кампанії. – На тих спеціальностях, де є додаткові вступні випробування, документи приймають до 31 липня, на решті – до 5 серпня. Вищі навчальні заклади проводитимуть вступні випробування у два тури. В першому братимуть участь ті абітурієнти, які встигли по-

БРАК ЧАСУ ДОДАТЬ ЧЛЕНАМ ПРИЙМАЛЬНИХ КОМІСІЙ МОЖЛИВОСТЕЙ ДЛЯ МАХІНАЦІЙ

дати документи до 22 липня, у другому – ті, хто не встиг, але подає зараз. Нарікань щодо об'єктивності додаткового вступного випробування – творчого конкурсу – завжди вистачає. Але об'єктивну оцінку легше виставити на тлі інших абітурієнтів, а коли випробування відбувається у два тури, то важко сказати, як викладачі оцінюватимуть, хто краще станцював чи намалював». Члени приймальних комісій хвилюються, що внаслідок продовження терміну подання документів і проведення іспитів у два тури залишаться цього року без відпусток.

Брак часу та два тури вступних випробувань однозначно додадуть можливостей для ма-

хінацій членам приймальних комісій. До того ж цього року є проблеми в роботі системи «Конкурс», що дозволяє в онлайн-режимі порівнювати бали абітурієнтів усіх вишів країни. «На сторінках одних навчальних закладів є рейтинги, а на сторінках інших немає нічого, – каже Айвазовська. – До нас надходить усе більше скарг на систему «Конкурс», інколи дані бувають неправильно підсумовані: не вказаний бал атестата чи оцінка ЗНО з якогось предмету». *Тиждень* перевірів: на сайті системи «Конкурс» справді немає даних щодо абітурієнтів, наприклад, Національного медичного університету імені О. Богомольця.

Ще один подарунок від «ефективних менеджерів» абітурієнтам – затримка наказу про державне замовлення. Наказ було видано лише 16 липня, ще кілька днів пішло на отримання інформації керівництвом вишів, у той час як подача документів почалася 15 липня. Згодом виявилось, що кількість бюджетних місць на деяких спеціальностях становить нуль, хоча абітурієнти вже встигли подати заяви на ці спеціальності й саме на бюджетні місця.

ПРАВИЛА ЗМІНЮЮТЬСЯ ТРИ

Одночасно з колапсом вступної кампанії Міністерство освіти намагається організувати колапс у школах. Нагадаємо, що 6 липня (див. *Тиждень*, №28/2010) Верховна Рада скасувала 12-річну освіту в українських школах і вже з нового навчального року вони повертаються до навчання за 11-річною системою.

Зміна кількості років навчання у школі – це зміна не тільки всього освітнього курсу країни (адже 12-річка була кроком наближення до європейських стандартів освіти), а й усіх навчальних планів. Крім того, це друк нових підручників. Перехід на 12-річку здійснювався впродовж десяти років, та й то за цей час не вдалося цілковито підготувати українські школи до змін. Як Міністерство освіти і науки збирається впоратися з цим до початку навчального року, читайте у найближчих номерах *Тижня*. Поки що спроби «реформувати» освіту нагадують лише броунівський рух – хаотичний і незбагнений. ■

Черги за освітою

Тиждень провів день у чергах під приймальними комісіями разом з абітурієнтами

Автор:
Олена
Морозова

«Куди преш? У чергу! Бо зараз як вріжу...» – це найкокретніша реакція на боязку спробу прорвати облогу будь-якого київського вишу. Столичні абітурієнти непритомніють у багатогодинних чергах, а їхні розлучені батьки зчиняють жорстокі бійки. У регіонах ситуація ще гірша: в Чернігівському національному педагогічному університеті імені Тараса Шевченка вступники виламали дубові двері приймальної комісії. За ініціативи Міносвіти на подачу документів цьогорічні випускники мають лише два тижні, тоді як торішня вступна кампанія тривала удвічі довше. Щоб вчасно подати

документи в омріяні виші, абітурієнти залишаються на ночівлю біля навчальних корпусів, а попередні списки вступників, наприклад, до Київського національного торгово-економічного університету, налічують понад 8 тис. прізвищ. При тому, що за день всередину реально потраплять щонайбільше 200 осіб. Іногородні абітурієнти товпляться під вишами, не маючи змоги нормально помитися, поїсти чи відпочити.

У лежачках натовпу біля Київського національного лінгвістичного університету одеситка Ксенія Потапова ковтає солоні сльози – третій день поспіль їй не вдається подати документи. «Дві доби вистояла в загальній

черзі, – скаржиться дівчина. – Взяла вступну заяву, заповнила. Тепер знову чекатиму – за півтори години пройшло вісім осіб, хоча прийом здійснюють у двох кабінетах. Просто жах якийсь – немає сил!» Разом із Ксенією набридливим рингтоном «ридає» її мобільний, однак слухавки вона не бере. «Мама телефонує, – пояснює дівчина, – кричатиме... Я вступати вирішила тільки сюди: «пролечу» – згаю рік».

«Скільки можна людей мордувати? Що за організація?!» – доносяться роздратовані голоси готового до штурму люду. Чи від втоми, чи від нестерпної задухи паморочиться в голові. Сіти ніде. Залишити чергу не можна. За три години виснажливого очі-

кування називають номер Ксенії: «442-й... 442-й...» Ми відчайдушно намагаємося протиснутися крізь «живу стіну» зі спин інших абітурієнтів – марно. Зрештою в мене здають нерви – зриваюся на крик: «Дайте ж пройти!» До будівлі університету дістаємося, штовхаючись ліктями. Однак усередині з'ясовується, що заяву Ксенія заповнила неправильно – треба переписувати і... знову ставати в чергу.

«Ще раз помилишся – підеш звідси!» – погрожує знервована співробітниця приймальної комісії, яка вчора покинула свій «бойовий пост» під ранок. Від занепокоєння та нервового напруження у Ксенії тремтять руки.

«Не страшно, – силувано посміхається дівчина, – щоб раніше зайняти чергу, мій однокласник, який вступає до НТУУ «КПІ», ночував просто неба – на газоні перед корпусом».

Наступна зупинка – Національний педагогічний університет імені М. Драгоманова. Вступити сюди на спеціальність «Соціальна педагогіка» прагне моя двоюрідна сестра. У дверях стикаємося з неочікуваною перешкодою: двома дебелими хлопцями в яскраво-червоних футболках. «Масте записатися у списки... Підійде черга – викличуть», – одразу ж пояснюють нам що до чого місцеві «викидайли». Від голоду, спеки, втоми і нескінченних зигзагоподібних черг нудить. Намагаюся хитрувати: «Ми в магістратуру...» «В

магістратуру у загальному потоці... Будете 915-ті...» Щоправда, після тривалої словесної перепалки до омріяної будівлі ми таки потрапляємо – виявляється, абітурієнти магістеріуму справді йдуть поза чергою. Щоб уникнути хаосу, в приміщення педуніверситету не пускають батьків – злі, роздратовані, виснажені, вони «печуться» надворі. У задушливій актовій залі

ЩОБ ВЧАСНО ПОДАТИ ДОКУМЕНТИ, АБИТУРІЄНТИ ЗАЛИШАЮТЬСЯ НА НОЧІВЛЮ БІЛЯ НАВЧАЛЬНИХ КОРПУСІВ

поміж потенційних першокурсників яблуку ніде впасти: одні тамують голод бутербродами з копченою ковбасою, інші байдуже витріщаються на стелю... Тут абітурієнтів сортують за напрямками підготовки й організованими групами ведуть по різних аудиторіях.

«У Наргоспі (радянська назва Київського національного економічного університету. – Ред.) за 300 грн документи приймають без черги», – підслуховую уривок чужої «конфіденційної» розмови. «У медичному також можна домовитися... Є схема... Там у приймальних комісіях працюють студенти – їм видають білі халати. Підходиш до когось із них під час перекуру, платиш 100 грн, береш «напрокат» халат – і вперед без черги».

Щоб потрапити до приймальної комісії Національного медичного університету імені О. Богомольця, майбутнім медикам абітурієнтка з Херсону Анастасія Шевченко хабарів не давала – чесно простояла у легальній черзі три дні.

«Батьки абітурієнтів самі складають списки: прийшов, записався – все, чекай. Проте якщо раптом свій номер пропустиш, то доведеться реєструватися заново. – каже Анастасія. – Уперше я була 1643-ю, але поки до іншого вишу їздила, спізнилася. Записалася вдруге – 2596-ю. Черги справді шалені».

Попри запевнення міністра освіти Дмитра Табачника в тому, що розмови про вступників, які не встигли подати заяви, – це «истерика преси і суперактивних батьків», вишам дозволили продовжити прийом документів до 31 липня на спеціальності, де є додаткові вступні випробування, і до 5 серпня на всі інші спеціальності. Однак деякі виші вже встигли провести творчі випробування. Абітурієнти розгублені й не розуміють, як все ж таки здійснюватися зарахування, коли одні вступники вже склали іспит, а інші лише печуться в черзі під приймальними комісіями. Вочевидь, цього року замість найрозумніших та найздібніших студентами вищих навчальних закладів стануть ті, хто проявив найбільшу спритність та вміння прокладати собі дорогу ліктями. ■

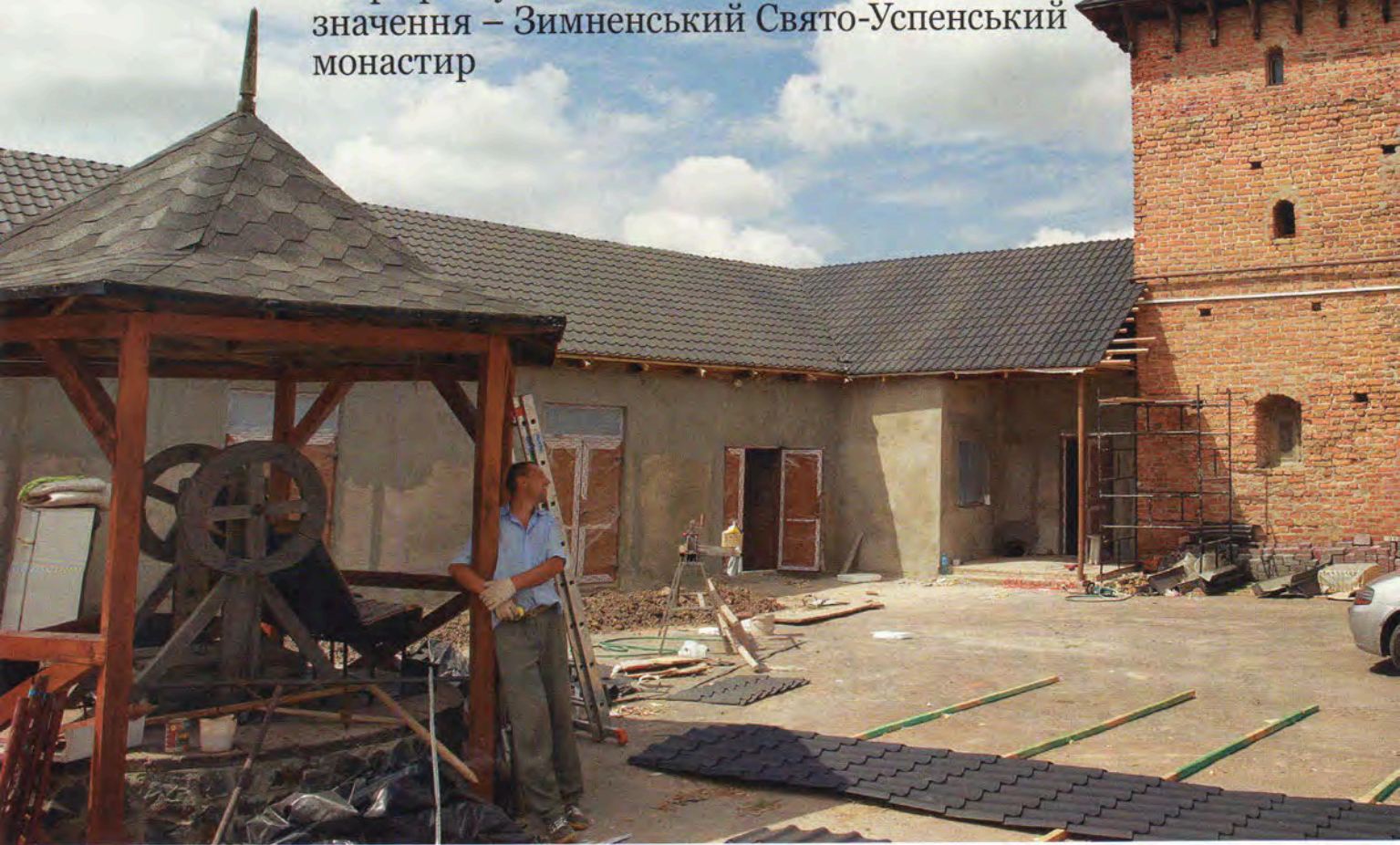
НАТОМЛЕНІ ТАБАЧНИКОМ.
Батьківська варта
під університетом ім. Драгоманова

ВИСТОЯЛА.
Анастасія Шевченко
була у черзі 2596-ю

Доба нової руїни

На Волині з благословення Московського патріархату гине пам'ятка національного значення – Зимненський Свято-Успенський монастир

Автор:
Олена Чекан
Київ-Зимне

Фото:
Олександр Чекмєнов

Ліси розступилися, й десь на обрії, сяючи золотими банями «п'ятиглавія», виникла біло-сніжна споруда храму. Ми спізналися: перед самим монастирем повз нас на швидкості пролетів елегантний Lexus. Як пошепки поясняють будівельники, то ігуменя матушка Стефана поїхала відпочивати до свого будинку в селі Зимне. «І вже сьогодні не повернеться», – сповістила черниця, що поралася серед кущів троянд. Тут багато квітів, око милують га-

зони й розкішна резиденція настоятельки. Такий собі мікс «благолепія» і Діснейленду. Воно б нічого, якби він з'явився десь на занедбаному пустирі чи в глухому лісі. Проте цей новоділ виріс на охоронній території національної пам'ятки України.

НАРУГА НАД ПАМ'ЯТТЮ

До журналістського розслідування **Тиждень** спонукала інформація, що в монастирі Успіння Пресвятої Богородиці в селі Зимне Володимир-Волинського району під час ремонтних робіт знайдено давні, можливо, княжі поховання, й факт цей керівництво обителі намагається приховати. Знайомі київські журналісти скаржилися, як важко було «пробивати» коротенькі

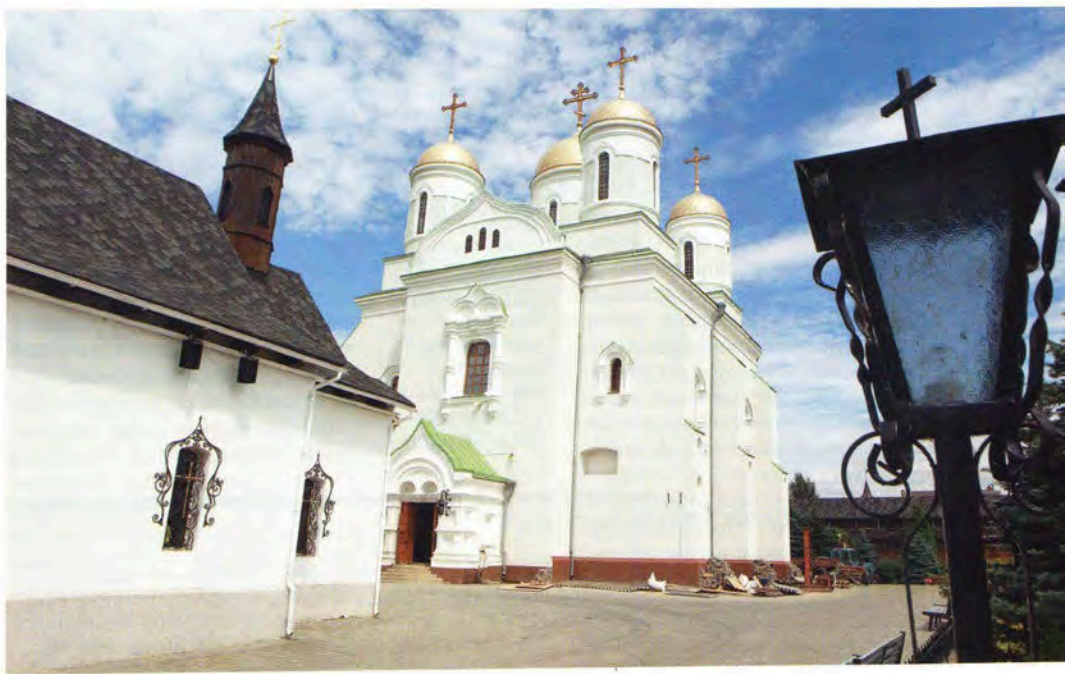
МОСКОВСЬКА
ПРИБУДОВА.
Бетонні
келії біля
оборонного
муру XV ст.

сюжети про цю подію, як їм «раділи» не згадувати, що Зимненська обитель підпорядкована Московському патріархату. Була також інформація про жахливий стан монастиря: протизаконне будівництво, що ведеться на його території, призвело до того, що Успенська церква почала сповзати по схилу.

Вже на місці інформація підтвердилася. Журналісти **Тижня** на власні очі побачили величезні тріщини на стінах, зсуви ґрунту, замасковані рудою глиною, здіблену підлогу Успенської церкви, з-під якої земля виштовхує поховання, купи черепів та кісток, звалених у ящики з-під пива. Й усе це жахіття чомусь старанно приховують настоятелька монастиря та місцева влада.

MEMENTO MORI.
Майже місяць кістки та черепа «зберігають» просто неба

«Чи можуть тут бути поховання українських князів?», – цікавимося в директора Володимир-Волинського історичного музею Володимира Стемковського. «Стовідсотково, – відповідає. – Бачили на подвір'ї монастиря дзвін? Це подарунок Олександра Чарторийського, фундатора Зимненської обителі. Чарторийські згодом перейшли в католицизм, а спочатку сповідували православ'я. Вони протягом двох із половиною сторіч були попечителями та благодійниками цього монастиря, а Іван Федорович Чарторийський причетний до народження нашої святині – Пересопницького Євангелія. В монастирі обов'язково хтось із Чарторийських похований. Може тут бути й

українській рід Сангушків. Далі – Чацькі. Це відомий польський рід просвітителів. Завдяки Чацьким у 20-х роках XIX ст. було закладено Кременецький ліцей. Після Польського повстання 1830 року російська влада ліцей ліквідувала, а на основі навчального закладу, зокрема його бібліотеки, було створено університет Святого Володимира в Києві. Туди переїхали й деякі викладачі. Тобто тут поховані відомі європейські роди, які належать не тільки Україні».

«Але офіційна версія стверджує, що то недавні поховання, – допитуємося. – Петро Труневич, головний фахівець з питань реставрації історичної забудови Управління містобудування та архітектури Волинської об-

«ЄВРОРЕМОНТ». Стіни Успенської церкви обличкували пінопластом і заштукатурили

лдержадміністрації, пояснив, що «археологи, які були на місці, прийшли до висновку, що це поховання часів Другої світової». – «Неправда! – вибухає пан Володимир. – Я тим археологам казав, хлопці, навіть ж ви так підставляєтесь? У вас є висновки експертів-криміналістів? Нема. Є антропологічні висновки? Нема. А ті зразки, які вони відправлять на радіовуглецевий

НІМЕЦЬКИЙ ПОРЯДОК

Роман Граболле, археолог, Університет Лейпцига:

Законодавство про культурну спадщину в різних землях ФРН досить відмінне, тобто фактично в країні діє 16 різних законів щодо археології та культурного спадку. Проте в усіх без винятку німецьких землях старовинні церкви перебувають під охороною як пам'ятки історії, тож на їх території не можна проводити жодних розкопок або будівельних робіт, не маючи на те дозволу.

аналіз, звідки ми знаємо, що то саме рештки, знайдені в монастирі? Матушка Стефана хотіла все приховати. А як сховаєш, це ж понад 160 кістяків... Складається враження, що чи не з найвідомішого та найдавнішого Волинського монастиря Москов-

КНЯЖІ ПОХОВАННЯ. Науковці впевнені, що в монастирі поховані знатні українські та польські роди

ський патріархат намагається вивітрити навіть дух український, не кажучи вже про осквернення останків славетних українських та польських родин».

«Влада якось реагувала?» – «Та ніяк. Їм по барабану. Українська історія, наша культурна

спадщина – то для них ніщо, вони її не знають і знати не хочуть...»

ПРАВОСЛАВНІ, УНІАТИ, КАТОЛИКИ, АТЕЇСТИ НАРАЗІ – ВАРВАРИ

А на волинських землях наші предки жили споконвіку: слов'янське городище V–VI ст. – під стінами обителі. Зимненський монастир, як припускають історики, у 992–993 роках заклав сам Святий Володимир, хреститель Київської Русі Перші ж достовірні відомості про існування обителі подає вже в XI ст. запис у «Патерику» щодо обставин смерті в 1062 році ігумена Києво-Печерського монастиря преподобного Варлама. Той помер у Зимненській обителі, повертаючись із Константинополя до Києва.

Спочатку монастир був печерним – уся підземна частина плато має розгалужену систему ходів та стародавніх печер. Тож коли в середині XV ст. князь Олександр Чарторийський задумав будувати на цьому місці мурований монастир-фортецю, історія обителі налічувала вже більше ніж півтисячоліття.

«Принципова схема монастиря як фортеці досить поширена для аналогічних комплексів XIV–XVII ст. у Західній Європі», – розповідає Євген Осадчий, архітектор-реставратор Ки-

НОВОЧАСНЕ ІКОНОБОРСТВО

Дмитро Горбачов, історик мистецтва:

Цивілізована Європа давно розпрошаралася зі знищенням пам'яток культури з політичних міркувань. Але в нашій «напівдикім краю Європи» (вислів Гоголя) не припиняється масова ліквідація «неугодних» релігійних творів. І це характерно не лише для атеїстичної доби. Нагадаю «велику чистку» старовинних київських церков від європеїзованого барокового живопису, як такого, що не відповідає старовинним візантійським канонам.

За козацької доби, у XVIII ст., Софіївський собор, Кирилівська і лаврська Успенська церкви були модернізовані. Не знищуючи старовинних фресок, стіни розмалювали в манері найкращих європейських майстрів-католиків Рубенса, Ель Греко, Брейгеля. Але в XIX ст. ця європейськість роздратувала царя-націоналіста Ніколая I. Він вважав, що католицька Європа гниє, а православна Росія квітує, й наказав повернути церкви

«в первобитное состояние». Коли позбавили барокові картини, відкрилися середньовічні фрески, сильно понижені часом. Їх поновили: тобто замінили малохудожніми зображеннями під Візантію. Але що таке візантійський стиль, знали тоді мало. Від усіх надбань великого давнього стилю залишили найменш виразне – статичність. Лише видатний Врубель в імітації старовини зміг досягти справжньої майстерності.

Упоравшись із Софією, Кирилівською й Успенською церквами, ревнителі канону з Російської православної церкви взялися до лаврського Троїцького надбрамного храму. Збили живопис XVIII ст. на зовнішніх стінах, а в інтер'єрі не встигли: грянула більшовицька революція, й церковні комісії припинили своє існування. Тому в нашій Троїцькій церкві, яку ще називають українською Сікстинською капелюю, і залишилися пречудові настінні композиції XVIII ст.

Але дореволюційний ген антикультурного догматизму не зник. Уже в 1990-х він відродився в лаврській церкві Різдва Богородиці на дальніх печерах. Нові господарі з Московського патріархату самочинно збили фрагменти барокового живопису через його «неканонічність» і розмалювали візантійсько-православним, хоча й мали б обговорити цю проблему з органами пам'яток культури. З часів Сократа діалог – неодмінна умова демократії. Та і в XIX-му, й наприкінці XX століття, й у наш час Московська церква є «досократичною», закритою. Наслідок цього – трагічна доля Зимненського Свято-Успенського монастиря на Волині.

ШТУЧНА
ЙОРДАНЬ?
Незаконно
збудований
став ще більше
спричинив
зсув схилу

**ЗАКОН УКРАЇНИ
ПРО ОХОРОНУ
КУЛЬТУРНОЇ
СПАДЩИНИ**
Розділ VIII,
стаття 43.

1. Незаконні дії (пошкодження, руйнування, знищення), вчинені фізичною особою, що призвели до істотних змін пам'яток, їхніх територій, охоронюваних археологічних територій, а також їхніх частин, тягнуть за собою кримінальну відповідальність згідно з законом.
2. Самовільне відновлення земляних робіт або їх продовження після виявлення знахідок археологічного характеру тягне за собою кримінальну відповідальність згідно з законом.

монастир Успіння Пресвятої Богородиці було передано вірянам Російської православної церкви «для використання жіночим монастирем». А після здобуття Україною незалежності обитель була підпорядкована УПЦ МП. Згідно з договором оренди, там мали тривати ремонтно-реставраційні роботи, та ігуменя Стефана вирішила інакше: вона показала науковцям на двері й почала на власний розсуд перебудовувати монастир. Чільники УПЦ МП не заперечували. На статус монастиря – національна пам'ятка – ніхто не зважав.

ДАЙОШ «ПЯТИГЛАВІЄ!»

Перш за все матушка взялася за тільки-но відреставровану монастирську трапезну, всередині якої зруйнували стіну. Далі жертвою невігласів стає південний оборонний мур, – до нього прибудовують корівник, а господарське подвір'я щільно заставляють гаражами.

У 1995 році надходить черга Успенської церкви. Не беручи до уваги ані історико-архітектурних напрацювань інституту «УкрНДПроектреставрація», ані складних геологічних умов ділянки, церкву «прикрашають» візантійсько-російським «пятиглав'єм». А 2001 року під час самовільного прокладання інженерних мереж із застосуванням важкої землерийної техніки розривають всю монастирську територію, повністю знищуючи культурний шар XIV–XIX ст.

І тут одна заувага. Впродовж багатоголового перебування у складі Російської, а згодом радянської імперії, Україна зазнавала жорстоких утисків, спрямованих на ліквідацію нашої національно-культурної самобутності, на знищення наших духовних цінностей, що мало призвести до русифікації, а зго-

**МАКЕТ
РЕКОНСТРУКЦІЇ.**
Автор – Євген
Осадчий. Таким
був у XVI ст.
автентичний
вигляд
унікальної
пам'ятки
романо-
готичної
архітектури
Волині –
комплексу
оборонного
Святогірського
монастиря
в с. Зимне

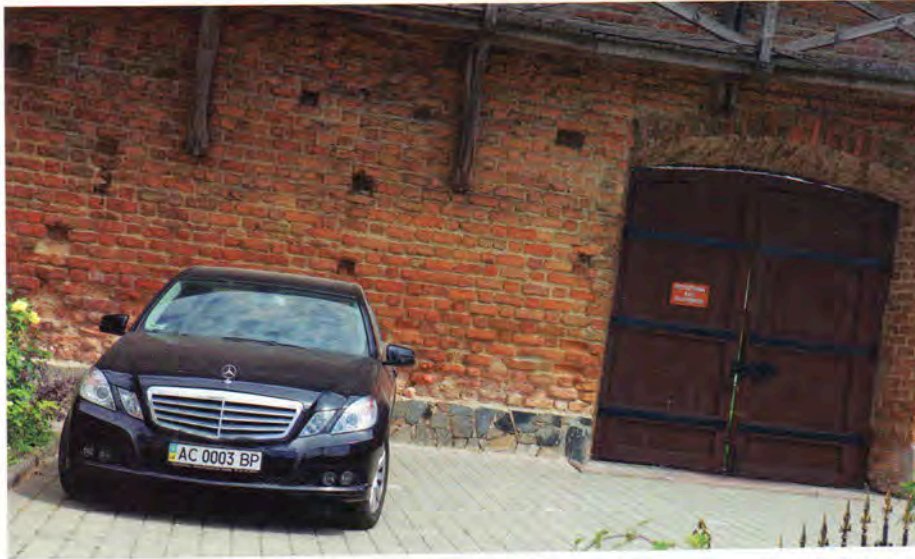
ївського інституту «УкрНДПроектреставрація», який займається цим об'єктом із 1975 року. «Вона складається з оборонних мурів із наріжними вежами, що утворюють захищене від зовнішніх нападів подвір'я. В центрі лінії північної стіни – монументальна споруда Успенської церкви, на захід від церкви – монастирська трапезна з маленькою церквою-каплицею. В центрі подвір'я, ймовірно, існувала триярна дзвіниця, – продовжує пан Євген, – та особливо нас вразила продумана дренажна система, що мала рятувати споруди від негативного впливу підземних вод».

За плином часу волинські землі переходили під юрисдикцію різних держав та політичних утворень. Церкву Успіння Пресвятої Богородиці Зимненського монастиря будували у XV–XVI ст. вірні Київської митрополії Константинопольського патріархату, та вже в XVII ст. монастир долучився до унії. У 1795 році ці території увійшли до складу Російської імперії, і з політичних міркувань обитель залишалася в греко-католиків. А в 20-х роках XX ст. вже Польща, якій після Першої світової відійшла Волинь, знову-таки, роблячи політичні реверанси, віддає монастир Польській автокефальній православній церкві.

Та справжня біда приходить у 1939 році. Після приєднання Західної України до СРСР одних волинян відправляють до Сибіру, інших – у в'язниці, а то й розстрілюють, а монастир ліквідувають. Черниць переганяють у Корецьку обитель, що на Житомирщині, а на території монастиря розташовується радянська військова частина. При німцях монастир майже вигорів, а після повернення совєтів у ньому розмістили тракторну бригаду.

«Коли ми прийшли сюди в 1975 році, то побачили суцільні руїни, – згадує пан Осадчий. – Обитель на той час була зовсім недосліджена, тож ми зайнялися археологічними, архітектурними та історичними розвідками. В результаті цих напрацювань було складено проект (див. макет реконструкції), і почалася реставрація. Якщо знаєте у Литві Тракай, то наш комплекс був би не гірший за Тракайський...»

1987 року Зимненський монастир увійшов до переліку пам'яток національного значення. Кажуть, згодом там хотіли розмістити санаторій та включити об'єкт у туристичне «Золоте кільце Волині». Але почалася перестройка, й культові споруди масово передавали різним релігійним конфесіям. Рішенням Волинського облвиконкому від 27 серпня 1990 року

дом до повної асиміляції і врешті-решт до зникнення самої згадки про український народ. Добре відомо про неодноразові заборони української мови, менше – про церковні справи.

Російська світська й церковна влади категорично заперечували будь-які особливості українського православ'я, а історію Київської православної митрополії до її неканонічного перепідпорядкування у 1686 році від Константинопольського до Московського патріархату намагалися переписати. Тобто всі духовні надбання українського народу, що не входили до офіційної імперської концепції, оголошувалися «неправильними» й підлягали «виправленню». Було піддано ревізії українську релігійну літературу, в 1801 році імператор Павел I своїм указом фактично заборонив будівництво храмів із національними ознаками, й по всій Російській імперії почав насаджуватися так званий візантійсько-російський стиль церковної архітектури. В багатьох містах України будують помпезні храми «а-ля рюс», а пам'ятки української церковної архітектури «прикрашають» цибулястими банями. Так «модернізували» Успенську церкву в Новгород-Сіверському, Троїцький кафедральний собор та Покровську церкву в Луцьку, Василівську в Володимирі-Волинському, Покровську в Сутківцях, Преображенський собор у Житомирі – перелік чи не безкінечний. Успенська церква Зимненського монастиря також зазнає «виправлення». Щоправда, тоді

«п'ятиглавія» вдалося уникнути, бо тодішні будівельники все ж не ризикнули занадто навантажувати старовинну споруду. Проте вже в наш час на неї чекало «оновлення» під керівництвом матушки Стефани та з благословення Московського патріархату. І наслідки не забарилися.

ВНИЗ ПО СХИЛУ

Коли торік Московський Патріарх Кіріл мав відвідати Зимненський монастир, Успенська церква вже перебувала в критичному стані: фундаменти не витримали навантаження «п'ятиглавія», церква почала сповзати по схилу, а всіма стінами пішли тріщини. Не кращим був і стан самого схилу: зримі ознаки сповзання плато у вигляді довгих розломів ґрунту завширшки 30–40 см., провали землі, нахилені дерева та куші.

До приїзду високого гостя на фасадах церкви зробили «євроремонт»: стіни споруди облицьували пінопластом і заштукатурили, провали й розломи ґрунту забили глиною, та, звісно, це не допомогло. І, мабуть, злякавшись, ігумена Стефана вперше (!!!) запросила до монастиря фахівців. То були спеціалісти з дочірнього підприємства Інституту археології АН України «Волинські старожитності» з Луцька, які в червні 2009 року склали Акт обстеження, що засвідчив катастрофічний стан споруд та території плато.

І, хоч як дивно, цей акт спрацював: попри дефіцит бюджету уряд Юлії Тимошенко

КРАСИВО ЖИТИ НЕ ЗАБОРОНИШ. Кажуть, що «монастирський» позашляховик Mercedes на профілактиці, Lexus повіз ігумену Стефану додому, ще один Mercedes – відпочиває на подвір'ї монастиря

виділив на рятувальні роботи 9,5 млн грн. З лютого 2010-го почалося зміцнення фундаменту Успенської церкви: у схил забивають десятиметрову залізну арматуру. Генеральний підрядник – київська компанія «Паля».

Проте зараз ідуть не лише рятувальні роботи. За стінами монастиря в охоронній зоні, впритул до стов'янського городища V–VI ст. розпочато... будівництво готелю для прочан. На наше запитання: «Хто дав дозвіл?», Олексій Златогорський, директор підприємства «Волинські старожитності», відповів: «Вони почали будівництво без усякого дозволу». Це підтвердив і Валерій Дмитрук, заступник начальника Управління культури і туризму Волинської облдержадміністрації: «Наскільки я знаю, монастир і досі не має ніяких дозволів на будь-яке будівництво».

ПАРТІЯ І ЦЕРКВА ЄДИНІ

По поверненні кореспондентів **Тижня** до Києва історія Зимненської обителі несподівано отримала продовження. Нас познайомили з колишнім волинським чиновником середньої ланки, який ще не так давно мав безпосередній стосунок до Свято-Успенського монастиря. «Не хочу, щоб моє ім'я світилося, бо маю свій бізнес, а з архітектурою розпрощався. Всі мої тодішні намагання перешкодили руйну-

«МОСКОВСЬКА ЦЕРКВА В УКРАЇНІ – ЦЕ ЯК У СРСР ІДЕОЛОГІЧНИЙ ВІДДІЛ ЦК КПРС»

ванню Свято-Успенського монастиря закінчувалися тим, що я опинявся за порогом. Пригадую випадок, коли ми хотіли різко втрутитися й припинити ту наругу. Тоді пролунав ТАКИЙ дзвінок із Києва голові облдержадміністрації, що він викликав нас на килим. Був переляканий, аж блідий, і сказав: «Ще один такий дзвінок, і я навіть не встигну вас звільнити, бо мене знімуть. Ви що, не розумієте, московська церква в Україні – це як у СРСР ідеологічний відділ ЦК КПРС?»... ■

Повну версію статті читайте на сайті <http://ut.net.ua/>

Новий «Священний союз»

Може здатися, що Росія часом використовує у своїй зовнішній політиці стосовно «далекого закордону» ті самі аргументи, що й до «близького зарубіжжя»: історія, енергетика, релігія, інвестиції – ось складові послання, що правильніше назвати пропагандою. Ця суміш земного та духовного, схоже, знайшла взірцевий майданчик для використання у Франції під час Року Росії у Франції та, відповідно, Року Франції в Росії.

Усе почалося цілком пристойно, й відповідальні сторони обох держав були насторожі. З французького боку йшлося про намагання забути ганебну історію з продажем Росії військового корабля «Містраль». Із російського – про спробу продемонструвати «дипломатію усмішок» – принаймні для зовнішнього використання.

Один із показових заходів було розгорнуто в Луврі під назвою: «Свята Русь, російське мистецтво від витоків до Петра Великого». Визначення як мінімум дивує: адже цей простір був організований навколо князівств Київського, Новгородського, Рязанського, Суздальського, а також Московії чи «Московської держави». Петро I покінчив із цим поняттям одним указом заради того, щоб утвердити Російську імперію, або ж Росію. Попри красу експозиції в Луврі, слід визнати, що назву «свята Русь» було б правильно застосовувати до Київської Русі після її хрещення князем Володимиром наприкінці X століття, тобто релігійний вимір сприяв драгівливій зоровій омані: намагаючись простерти свій вплив за межі кордонів, Росія водночас позначає свою експансію в часі. Звичайна історія, але в контексті сучасної російської влади справляє враження історичного виправдання «зони впливу».

Ще гірший випадок із виставкою в Гран Пале, яка мала на меті показати французьким інвесторам найпривабливіші перспективи Росії в усіх галузях і в усіх регіонах. У центрі зали розташували ефектний стенд, що представляє Чеченську Республіку, який своєю вишуканістю надто нагадує те, що мав приховати: війну, яку подальша відбудова не затулила, а лише замаскувала.

Виставка фотографій про Соловецькі острови демонструє французам, ніби в туристичному буклеті, «дива російської Півночі, її природну, історичну, духовну, православну спадщину». Від неї стало трохи не по собі: адже крім цього йшлося про місце найжорстокішої депортації в Радянській Росії, репресивний механізм, який став прототипом ГУЛАГу.

Рік Росії у Франції, попри всі зусилля й вправність організаторів, продемонстрував таким чином країну, яка не врегулювала своїх стосунків з минулим незалежно від того, йдеться про X століття чи недавні пекучі події.

Метою заходу було крім усього іншого показати мистецтво РФ в усіх його формах. Безумовно, чимало митців скористалися такою унікальною нагодою просування себе за кордоном, але тоді ж у Москві розпочався процес над організаторами виставки «Заборонене мистецтво». Звинувачені в підбурюванні релігійної ненависті, організатори ризикують отримати три роки ув'язнення в колонії. Свобода слова і права людини? Так, неохоче визнали відповідальні особи з французького боку, «це коло питань» буде порушено. Насправді цього не сталося, натомість, враховуючи звичайні в таких заходах складності при зіткненні з російськими лобістами та місцевими установами, було обрано режим замовчування.

Ще 2004 року Ширак та Путін з метою покращення стосунків між країнами відкрили заклад, що отримав назву «Франко-російський діалог». Це суміш промисловців та колишніх росіян, а співголовою призначено президента-генерального директора нафтової групи Total. Вони мають кілька приводів

для радіоців. Рік Росії у Франції триває й уже приніс досить конкретні результати.

Ніколя Саркозі дав згоду росіянам на будівництво двох хмарочосів у кварталі Дефанс, діло-

вому осередку Парижа, GDF-Suez («Газ де Франс») парафував протокол про наміри брати участь із Газпромом та італійською компанією Ені в проєкті «Південний потік».

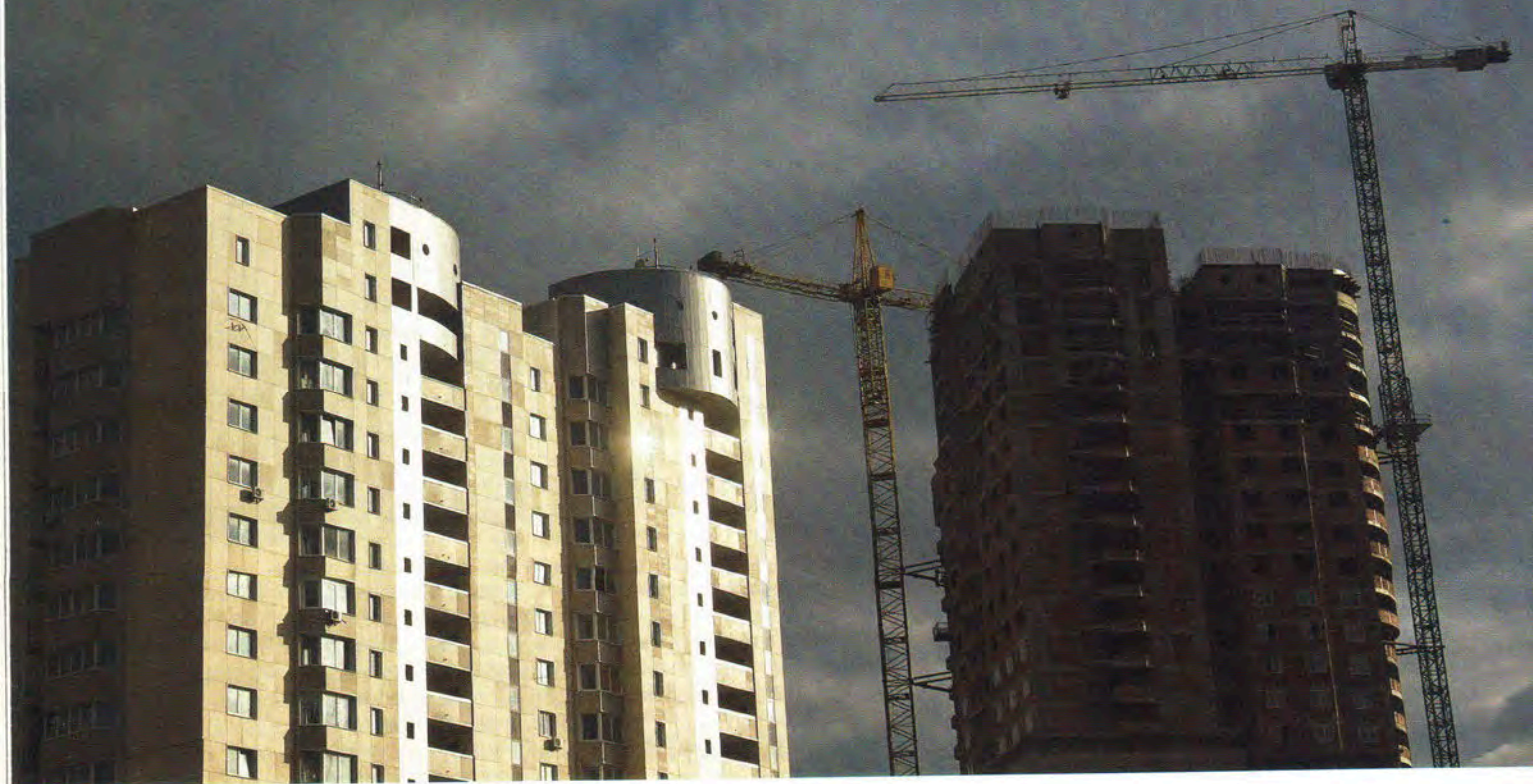
Але найголовнішою подією, поза всяким сумнівом, стала купівля шматка землі приблизно в 9 тис. м² буквально за два кроки від Ейфелевої вежі, аби збудувати тут православну церкву Московського патріархату, офіційно – центр культури та духовності. Операцію з використанням найпотужніших політичних важелів дуже вправно провів керуючий справами президента Росії Владімір Кожин – колишній співробітник КДБ, пов'язаний із Московським Патріархатом й особисто Алексієм ІІ, потім митрополитом Кірілом, разом із яким він інтенсивно обробляв паризьких урядовців. Гра велася з такою інтенсивністю, що змусила занепокоїтися французькі спецслужби, які намагалися привести до тями МЗС та Міністерство внутрішніх справ Франції. Французька контррозвідка вважає, що активність російської агентури в Парижі не була такою помітною від 1985 року. Вона безуспішно радила не віддавати земельну ділянку церкві, яка відома своєю давньою співпрацею з КДБ.

І оскільки Росія переживає «модернізацію», вона не забуває про засоби масової інформації. Сергій Пугачов, наближений до Путіна олігарх, власник суднобудівної верфі в Санкт-Петербурзі, де могли б побудувати військовий корабель «Містраль», купив газету «Франс-Суар», яка відтоді з повагою відзначає кожен рух між обома країнами. А чом би й ні? Хіба заборонено робити собі компліменти? ■

Автор:
Анні
Добантон,
Франція

У СЕРЦІ ПАРИЖА, НЕПОДАЛІК ЕЙФЕЛЕВОЇ ВЕЖІ ЗБУДУЮТЬ РОСІЙСКУ ПРАВОСЛАВНУ ЦЕРКВУ

Ринок, якого немає

Учасники ринку нерухомості докладають максимум зусиль для утримування цін на квартири: забудовники майже не будують, ріелтери дозовано продають

Автор:
Ірина
Перевозченко

Останні два місяці Тарас, молодий дизайнер, безуспішно намагається купити квартиру в Києві. У житло він готовий вкласти трохи більше \$35 тис. «На початку кризи я чекав, що ціни на житло суттєво знизяться. Але цього не сталося. Однокімнатні квартири в більш-менш нормальному стані коштують від \$50 тис. За \$35 тис. можна знайти варіант у передмісті, але це буде квартира в споруджуваному будинку, а влізати в можливий довгобуд не хочеться», – розмірковує Тарас.

КОН'ЮНКТУРА

У другій половині липня 2010-го середня вартість квадратного метра на вторинному ринку столиці опустилася до \$1595 (за даними АН «Планета Оболонь»). Житло дешевшає на 0,6–2% на місяць. Майже будь-яку квар-

тиру в Києві можна купити з дисконтом – 10–15% від ціни пропозиції. Проте навіть із урахуванням цього попит на нерухомість украї невисокий: за даними Союзу фахівців із нерухомості України, в червні 2010-го на столичному ринку було укладено лише 300 угод – майже в 2,5 рази менше, ніж у квітні, й у 6–7 разів менше, ніж у червні 2008-го. Попри низький попит, ціни все одно знижуються значно повільніше, ніж прогнозували експерти.

Директор одного зі столичних ріелтерських агентств зізнався *Тижню*, що ціни тримає головним чином уперте небажання його колег і забудовників, які звикли до надприбутків за час кредитного буму, йти на поступки. Локальні ринки нерухомості в околицях Києва сегментовані – ріелтерські агент-

ства, що працюють у тісній зв'язці з девелоперами й заробляють 2,5–5% комісії від ціни квартири під час продажу, практично не конкурують між собою. Тож типова ситуація для зданих в експлуатацію і майже порожніх новобудов Бучі, Українки, Петровського та інших столичних передмість – дозоване виставлення ріелтерами квартир на продаж, аби уникнути зростання обсягів пропозиції, наслідком якого може стати зниження цін.

У столиці ситуація дещо інша. «Забудовники рідко користуються послугами ріелтерів, у більшості компаній є власні відділи продажів, – каже Всеволод Жоголев, голова комітету аналітики й статистики Союзу фахівців із нерухомості Києва. – Притримувати квартири – стандартна практика забудовників. Як

правило, вони виставляють на продаж менш ліквідні об'єкти, залишаючи гарні в надії на зростання цін».

ЧИННИКИ

Звуження пропозиції бачимо й на вторинному ринку нерухомості Києва: в червні – липні 2010-го, за оцінками ріелтерів, на продаж виставлено близько 20 тис. квартир – удвічі менше, ніж за аналогічний період 2008-го. Почасти така ситуація обумовлена спадом після кредитного буму – в 2005–2008 роках із залученням позикових коштів купували 80–90% квартир, багато з них зараз неможливо виставити на продаж, позаяк вони перебувають у заставі. За найскромнішими оцінками, станом на початок 2010-го в заставі виявилось близько 100 тис. київських квартир – приблизно восьма частина житлового фонду столиці. Коли б ці об'єкти не були виключені з обігу, житло дешевшало б динамічніше.

Другий чинник цінової стабільності в умовах обмеженого попиту – відсутність дисконту на заставні квартири, вилучені банками за непогашення кредитів. Як кажуть в Українській національній іпотечній асоціації, навесні 2010 року частка проблемних боргів фізосіб становила 5,8%, так чи інакше реструктурували 19,1% позик. Таким чином, за оцінками експертів, близько 25 тис. квартир ще в 2009 році могли виставити на продаж банки, що сприяло б зниженню цін. Однак цього не сталося, що цілком зрозуміло, адже падіння вартості нерухомості загрожує стабільності багатьох фінустанов. У 2005–2007 роках банки, з одного боку, щедро кредитували забудовників, а з іншого – активно видавали іпотечні кредити. Щоб уникнути паніки, Нацбанк не розголошує конкретних даних із приводу структури банківських кредитних портфелів, проте самі банкіри зізнаються, що ситуація плачевна. Логічне падіння цін на нерухомість, яка практично не користується попитом, змусить вітчизняні фінустанови переоцінити кредитні ризики й резерви, що, своєю чергою, неминуче позначиться на ліквідності банківської системи в цілому.

І, нарешті, третій чинник «упертих» цін – скорочення обсягів будівництва: в 2009 році загальною по Україні в експлуатацію ввели 6,4 млн м² житла – на 40% менше, ніж у 2008-му. У 2010-му ситуація, напевно, не зміниться, попри розрекламовану владою підтримку галузі. В липні забудовники, обрані чиновниками, отримують майже 600 млн грн пільгових кредитів під 12–13% річних для добудови 34 об'єктів із готовністю понад 70% (загальний обсяг передбаченої підтримки – 2 млрд грн). Проте навіряд чи це суттєво позначиться на ринковій ситуації. По-перше, 34 об'єкти – крапля в морі 4,3 тис. українських недобудов. По-друге, більшість забудовників не поспішають завершувати роботи, аби уникнути демпінгу, й здають об'єкти в експлуатацію секційно, знову-таки – відповідно до викупу квартир.

КРЕДИТИ

Деякі банки вже відновили іпотечне кредитування (докладніше – в найближчих числах *Тижня*), проте ці фінансові струмочки мало впливають на рівень попиту. Адже, з одного боку, українці, обпикшись на кредитах, ставляться до них набагато тверезіше, ніж до кризи, а з іншого – більш виважено оцінюють ризики самі банки, видаючи позики лише до 5 років (перед кризою до 30 років) і вимагаючи великих початкових внесків.

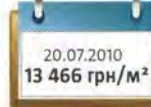
«Короткі іпотечні кредити – це несерйозно, – погоджується Олексій Зеркалов, віце-президент ІК Dragon-Capital. – За нашими прогнозами, активне житлове кредитування поновиться не раніше 2012 року». Експерт переконаний, що в українських банків достатньо вільних коштів – у цілому по системі понад 20 млрд грн, але фінустанови не готові фінансувати довгострокові проекти. В ІК Dragon-Capital очікують падіння ставок за іпотекою до 13–15% річних у гривні до кінця 2011-го, а пролонгацію погашення кредитів хоча б до 10 років у передбачуваному майбутньому не прогнозують.

РЕЗЮМЕ

Порівняно з 2005–2007 роками ситуація на ринку нерухомості докорінно змінилася – кредитний дощ закінчився, настала

Ціновий ліфт.

Вартість квартир у столичних новобудовах (пропозиція)

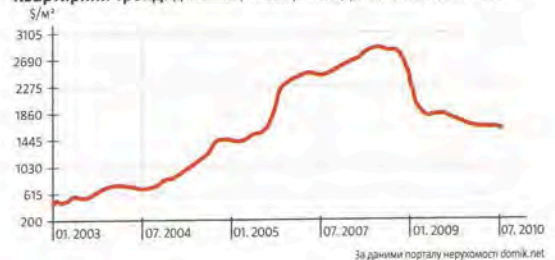
зміни порівняно з:

За даними порталу нерухомості realt.ua

посуха. Банки майже припинили видавати кредити населенню, покупці квартир почали рахувати гроші, забудовники і пов'язані з ними посередники опинились у стані невизначності. Можна було б стверджувати, що диктатура пропозиції на ринку нерухомості не витримала випробування часом, і очікувати на появу диктатури платоспроможного попиту. Але ні. Більшість забудовників перестали будувати житло, а армія брокерів – штучно обмежує пропозицію квартир, дозвано виставляючи їх на продаж, не погоджуючись на зменшення комісійних, і місяцями нічого не продає. По суті, ринку нерухомості немає, його учасники паралізовані і чекають нового кредитного дощу, їхня сліпа віра в віртуальні грошові знаки живе, але об'єктивних умов для іпотечного буму немає. І навіряд чи вони виникнуть – може статися, що українці, які власним чи чужим досвідом відчули реальну вартість шалених грошей, стримаються від нових кредитних спокус. В такому випадку ціни на нерухомість в Києві можуть впасти до рівня \$1 тис./м² – приблизно стільки платили зацікавлені покупці в доіпотечний період. «З огляду на низький рівень платоспроможності покупців і ринкову стагнацію ми чекаємо падіння цін на нерухомість на 15–20% до літа 2011 року», – каже аналітик «Ерсте Банку» Віктор Стефанишин. ■

Квартирний тренд. Динаміка цін на вторинному ринку Києва (пропозиція)

Дисконтна політика. Під час укладання угод ціна пропозиції зменшується на 10–15%

Ключі від квартири

Чинний мораторій на одностороннє розірвання угод із недобросовісними забудовниками не позбавляє покупців права вимагати повернення інвестованих коштів через суд

Автор:
Валентина
Кузик

Антон Вітрук, столичний програміст, заощаджував кілька років, аби сплатити перший внесок для купівлі житла в кредит. «Із початком кризи, в жовтні 2008-го, ціни почали падати, і я зрозумів, що зможу осилити кредит на квартиру в новобудові на околицях Києва, – згадує пан Вітрук. – Наприкінці 2009-го знайшов ідеальний варіант і купив двокімнатну квартиру в Боярці. Роботи на об'єкті майже завершили, забудовникові залишалося тільки придбати ліфти... Перед укладанням угоди довго розмірковував, адже термін введення будинку в експлуатацію неодноразово переносили, але наважився. В червні 2010 року ми з родиною мали отримати квартиру у власність, однак ста-

лося не так як гадалося. Ліфтів немає досі. Зараз доводиться не лише гасити кредит, а й орендувати житло замість того, щоб робити ремонт у власній оселі». Цю історію можна вважати типовою.

За інформацією Мінрегіону буди, станом на початок 2010 року в Україні налічувалося 4356 об'єктів незавершеного будівництва. Відомості Асоціації допомоги постраждалим інвесторам більш песимістичні – 9 із 10 споруджених новобудов із тих чи інших причин не вводять в експлуатацію за графіком, деякі забудовники не поспішають розраховуватися з комунальними службами, аж поки всі квартири будуть розпродані. Житло в об'єктах, будівництво на яких мляво триває, залишається непопулярним товаром, але девело-

пери не поспішають знижувати ціни – за даними порталу realt.ua, з грудня 2008-го по червень 2010 року середня вартість квадратного метра в столичних недобудовах у гривневому еквіваленті майже не змінилася (в доларовому впала з \$2,9 тис. до \$1,7 тис.). За даними учасників ринку, кількість непроданих квартир в об'єктах незавершеного будівництва в столиці до кінця року сягне 14 тисяч. З урахуванням того, що частина цих квартир належить спекулянтам, можна припустити, що трохи менше, ніж 14 тис. родин будуть змушені невизначений термін чекати отримання прав власності на житло.

ДОДОМУ ЧЕРЕЗ СУД...

Якщо інвестор (більшість угод купівлі-продажу передбачає

ДЕШИФРОВКА

Одностороння угода

Тиждень дешифрував угоду купівлі-продажу, яку зазвичай пропонують підписати покупцям квартир забудовники. Загальний висновок – такі договори звільняють будівельні компанії від будь-якої відповідальності за невиконання зобов'язань. Рекомендація покупцям – не підписувати таких угод або наполягати на зміні бодай деяких їхніх умов.

Тиждень консультували президент Всеукраїнської громадської організації «Асоціація допомоги постраждалим інвесторам» Олексій Гончарук та юрист АК «Юстис» Сергій Трубанінов

Розділ 2. Предмет договору

2.1. Забудовник продає, а покупець купує майнові права на предмет договору (квартиру). Номер квартири є умовним і в разі змін у проектній документації може змінюватися забудовником в односторонньому порядку зі збереженням усіх інших характеристик квартири.

Укладаючи угоду, покупець купує не квартири, а майнові права на неї, стати власником житла він зможе тільки після отримання правовстановлюючих документів від місцевої влади, тобто після здачі будинку в експлуатацію. Умовна нумерація квартир дозволяє забудовникові змінювати їхнє планування без погодження з покупцями, що може не збігатися з їхніми запитам.

2.3. Вартість майнових прав на квартиру встановлюється шляхом помноження її загальної площі (68,1 м²) на договірну вартість квадратного метра на момент укладання договору (5900 грн) і становить 401 790 грн.

Фіксація вартості майнових прав на квартиру в гривні без еквівалентної курсової прив'язки, наприклад, до долара США перекладає валютні ризики невиконання угоди забудовником на покупця. В пункті 4.1 цього договору чітко зафіксована дата сплати вартості майнових прав покупцем, натомість немає дати здачі будинку в експлуатацію. Крім того, в інших пунктах угоди зазначено, що «збудовник не несе відповідальності за порушення терміну заселення» і «має право змінювати строки будівництва об'єкта в односторонньому порядку».

2.4. Заланований загальний строк будівництва – до кінця II кварталу 2010 року.

Ця дата не є строком здачі будинку в експлуатацію, по суті, її поява в тексті договору формує в покупця очікування, що до кінця II кварталу 2010 року він зможе заселитися в придбане житло. Проте таке очікування райдужне: від завершення будівництва до введення будинку в експлуатацію може минути невизначений час без будь-яких санкцій для забудовника. В цьому, зокрема, вже переконався покупець, який уклав цей договір.

саме такий статус покупця квартири, який тим самим поділяє із забудовником усі ризики) зневірився в тому, що роботи на об'єкті будуть завершені, він має право вимагати розірвання інвестиційного договору та повернення коштів. Згідно з частиною 2 статті 651 Цивільного кодексу України, в разі суттєвого порушення умов договору його може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї зі сторін. «Суттєвим є таке порушення договору однією стороною, внаслідок якого інша не отримала того, на що вона розраховувала», – уточнює керівник департаменту будівництва, нерухомості та земельного права АК «Кононов і Созановський» Віталій Правдюк. Типовими є випадки, коли компанії-збудовники посилаються на мораторій на дострокове одностороннє розірвання інвестиційних договорів, за якими здійснено стовідсоткову оплату (впроваджені Закон №800-VI від 25.12.2008 р. «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» до 1 січня 2012 року). Але зазначений документ не по-

збавляє інвестора-покупця конституційного права захищати свої інтереси в суді, зокрема – права вимагати повернення коштів від забудовника.

Адвокати-практики оцінюють перспективи судових позовів проти забудовників доволі оптимістично, але застерігають, що боротьба буде довгою (досвід засвідчує, що такі справи з урахуванням розгляду в апеляційних інстанціях тривають рік-півтора), а процес виконання рішення суду на користь інвестора-покупця – ще довшим. «Можна навести безліч випадків ухвалення позитивних судових рішень із виплати відшкодування інвесторам, але ж випадки виконання – поодинокі», – констатує пан Правдюк, і цю думку поділяє більшість опитаних юристів.

...АБО ДО ПРОКУРОРА

Дещо ефективнішим засобом впливу на недобросовісного забудовника є звернення інвестора-покупця до прокуратури. Віталій Правдюк стверджує, що при поданні відповідних заяв доцільно звернути увагу на факти, які можуть довести обман із боку посадових осіб забудовника,

нецільове використання коштів, котрі мали спрямувати на будівництво, тощо. Йдеться передовсім про випадки, коли не були розпочаті чи майже не проводилися будівельні роботи, мали місце подвійні продажі квартир (одні й ті самі квадрати продавали кільком інвесторам), змінювалися підприємники й т. ін. Адвокати радять інвесторам-покупцям направляти до прокуратури колективні звернення (аби зменшити вірогідність того, що забудовник домовиться з правоохоронцями), а перед тим, як звертатися, – зібрати максимально можливу інформацію про причини затримки введення того чи іншого об'єкта в експлуатацію. Радник АО «ЮФ «Василь Кісіль і Партнери» Олександр Бородкін стверджує, що ініціювання прокурорської перевірки саме по собі не поверне інвесторних коштів. Проте нагадати забудовникові, що в його діях можуть бути ознаки злочину, однозначно варто. Принаймні вже є прецеденти, коли сам факт колективного звернення до прокуратури «прискорював» виконання забудовником договірних зобов'язань. ■

Розділ 3. Права та обов'язки сторін

3.2.5. Після завершення будівництва та уточнення площі квартири покупець зобов'язаний її прийняти та оформити це двостороннім актом прийому-передачі протягом п'яти календарних днів після отримання письмового повідомлення від забудовника.

Пункт 4.1 договору зобов'язує покупця здійснити доплату за незаплановане збільшення площі квартири (у разі якщо воно перевищує 3 м²) за ціною, що встановлена на момент доплати. Таким чином, забудовник, з одного боку, залишає за собою можливість додаткового заробітку. А з іншого – стислий термін оформлення акта прийому-передачі квартири використовується як засіб емоційного тиску на покупця у випадках виникнення в нього претензій щодо якості житла. Юристи радять не підписувати актів прийому-передачі квартир поспіхом, перевіряти відповідність їхньої реальної площі договірним умовам, а в разі виникнення спірних ситуацій вимагати усунення недоліків, зокрема і в судовому порядку.

3.2.11. Покупець компенсує додаткові витрати, які можуть виникнути в процесі будівництва за зміни законодавчих актів, рішень та постанов державних органів, що належать до сфер оподаткування, капітального будівництва, будівельних норм і правил, а також інших нормативно-правових документів.

Фактично забудовники перекладають усі ризики свого бізнесу на покупців, жодним чином не обмежуючи додаткових витрат і не обумовлюючи порядку їх визначення.

3.3.8. Збудовник має право за наявності обґрунтованих підстав в односторонньому порядку змінювати характеристики квартири і строки будівництва шляхом надсилання письмового повідомлення покупцеві.

Перелік «обґрунтованих підстав» у договорі не визначений. Таким чином, забудовник залишає за собою право продавати покупцеві будь-що в будь-який термін, оскаржити такі дії можна лише в судовому порядку.

Розділ 5. Відповідальність сторін

5.2. У разі порушення покупцем строку внесення платежу забудовник має право достроково, в односторонньому порядку, припинити дію цього договору.

5.3. У разі розірвання договору з вини або ініціативи покупця він зобов'язується сплатити забудовнику штраф у розмірі 5% вартості майнових прав на квартиру.

5.7. Збудовник не несе відповідальності за порушення терміну заселення та прийняття в експлуатацію завершеного будівництвом об'єкта, спричинені житлово-експлуатаційними та іншими службами.

Умови і порядок розірвання угоди, а також відповідальність сторін вписано явно на користь забудовника. Під час укладання договору покупець може наполягати на інших умовах.

2.4. Недотримання покупцем порядку пред'явлення претензій, визначеного законодавством України, спричиняє їхню недійсність і забудовником не приймається.

Цей пункт є радше недолугою фантазією забудовника, адже законодавством не передбачено порядку пред'явлення претензій фізичними особами.

Розділ 8. Інші умови

8.3. Після підписання цього договору всі попередні переговори за ним, листування, попередні угоди і протоколи про наміри з питань, що так чи інакше стосуються договору, втрачають юридичну силу.

Цей пункт розв'язує руки маркетинговим відділам будівельних компаній, які дають обіцянки покупцям, не несучи за це жодної відповідальності.

Питання зрілості

У Латвії зростає антизахідний популізм

Автор:
Іварс Ябс,
політолог,
Університет
Латвії

Публікуючи думку латвійського політолога Іварса Ябса, **Тиждень** хоче показати своїм читачам, що розігрування політиками питання про російської орієнтації досі ще актуальне не лише в Україні, а й у нових країнах – членах ЄС зі значною часткою російськомовного населення

Вперше опубліковано в The Baltic Times

Відоме перезавантаження російсько-американських відносин певний час слугувало просто риторичним зворотом. Він був корисним переважно для опонентів адміністрації Обами як у США, так і в Східній Європі, які полюбили багато говорити про американську «зраду» своїх партнерів та підповзання до ворогів. Сьогодні, коли перезавантаження починає набувати реальних форм, ситуація здається значно менш драматичною. Мовчазний консенсус прийшов на зміну драматичним закликам попереднього періоду.

Баланс між двома сторонами, однак, доволі хиткий. Втрата Америкою інтересу до Грузії, що де-факто надає Росії право вето на розширення НАТО, неминуче викликає питання про межі мовчазної згоди на російські інтереси. Але політична зрілість деяких країн Центрально-Східної Європи важить набагато більше. Прем'єр-міністр Латвії Валдіс Домбровскіс, відвідуючи кілька тижнів тому Вашингтон, підкреслював благодійний вплив перезавантаження на російсько-латвійські відносини. Він також хвалив широку участь НАТО у балтійській безпеці, а ще підкреслював вірність Латвії трансатлантичному партнерству.

Поки що все йде добре – так може хтось подумати. Є, однак, і причини для занепокоєння тривалістю цього порозуміння переважно через заплановані на 2 жовтня парламентські вибори. Через півроку Домбровскіс, найімовірніше, вже не очолюватиме уряд. А його наступник може бути відкритим для дискусії про деякі фундаментальні питання, що довгий час були закритими для латвійської зовнішньої політики. Це не обов'язково означає різку зміну міжнародної орієнтації країни, а могло б означати тривалий період непевності, коли зовнішня політика країни буде підпорядкована дрібному політиканству та непрозорим економічним інтересам. Уже зараз часто ведуться розмови про те, що «не можна надаватися західному диктату», та про якийсь особливий латвійський шлях. Їх не треба списувати на виборчу кампанію та партійні півнячі бої, прирвані латвійській політиці.

Найпопулярнішою партією в Латвії (з підтримкою 18%) є «Центр згоди», який підтримують здебільшого російськомовні і який уже відомий своєю переважно проросійською орієнтацією. Якщо відкинути націоналістичну параною, ця партія не проти незалежності Латвії та принаймні формального членства в ЄС і НАТО. Але вона віддає перевагу «прагматизму» у відносинах із Росією. Це означає, по-перше, мовчанку щодо минулого. Тінювий мі-

ністр закордонних справ партії Боріс Цилевич нещодавно засудив результат процесу над Кононовим, у якому Європейський суд із прав людини визнав військовими злочинами звірства радянських партизанів під час Другої світової війни. По-друге, «прагматизм» означає безумовну підтримку проросійського напрямку латвійської економіки. Голова партії Яніс Урбановіч навіть зробив відкриття, заявивши, що історія успіху фінської компанії Nokia насправді ґрунтувалася на дружніх відносинах Фінляндії з СРСР, а згодом із Росією. На його думку, це рольова модель для Латвії.

Добре знана проросійська орієнтація «Центру згоди» не була б такою важливою, якби не умисна невизначеність зовнішньополітичних позицій деяких етнічно латвійських партій. Латвія залишається однією з найбільш скептично налаштованих країн у ЄС. За останнім опитуванням Євробарометра, євроскептицизм латвійців більший навіть за британський: тільки 23% жителів країни вважають членство в ЄС позитивом. Ставлення до членства в НАТО трохи краще, але різниця незначна. Народну образу на західні організації використовують так звані олігархічні партії, які люблять поговорити про «тиск Заходу», про те, що «наші хлопці воюють в Афганістані за чужі інтереси», про потребу «справжньої самодостатності Латвії».

Більшості латвійських партій, за винятком «Єдності» Домбровскіса, також бракує чіткої позиції щодо подальшої співпраці з МВФ та Єврокомісією. Мало хто підтримує мету приєднання до євросони 2014 року, що є ядром нинішньої економічної та монетарної політики. Айварс Лемберге, сумнозвісний мер Вентспілса та неформальний лідер однієї з «олігархічних партій», відкрито висловив незадоволення навчаннями НАТО, що відбувалися на «його» території. У промовах, дуже схожих на антизахідні тиради Владіміра Путіна, багато латвійських політиків озвучують теорії змови злих американців та західних європейців. У цих інсинуаціях іноземці хочуть «зробити рабами» та «експлуатувати» латвійців з допомогою їхніх місцевих колабораціоністів, переважно з «Єдності». Інакше кажучи, у Латвії зростає антизахідний популізм. Було б необачно списувати його на передвиборчу риторіку.

Зараз політична конфронтація перейшла у фазу, коли кожна партія бере участь у популістській мобілізації власного електорату і майже ніхто серйозно не обговорює політичних рішень. Це може бути погано для майбутнього. І це багато каже про політичну зрілість країни. ■

У ПРОМОВАХ, ДУЖЕ СХОЖИХ НА АНТИЗАХІДНІ ТИРАДИ ВЛАДІМІРА ПУТІНА, БАГАТО ЛАТВІЙСЬКИХ ПОЛІТИКІВ ОЗВУЧАЮТЬ ТЕОРІЇ ЗМОВИ ЗЛИХ АМЕРИКАНЦІВ ТА ЗАХІДНИХ ЄВРОПЕЙЦІВ

доволення навчаннями НАТО, що відбувалися на «його» території. У промовах, дуже схожих на антизахідні тиради Владіміра Путіна, багато латвійських політиків озвучують теорії змови злих американців та західних європейців. У цих інсинуаціях іноземці хочуть «зробити рабами» та «експлуатувати» латвійців з допомогою їхніх місцевих колабораціоністів, переважно з «Єдності». Інакше кажучи, у Латвії зростає антизахідний популізм. Було б необачно списувати його на передвиборчу риторіку.

Лицензия МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ УКРАЇНИ АБ № 108810 від 19.07.2005

HARARUK

www.hararuk.com

Шлях САКАРТВЕЛО*

Системні реформи в Грузії розчистили руїни старої системи й зупинили інерцію пострадянщини. Сьогодні це єдиний такий прецедент на постсоюзних теренах

Автор:
**Жанна
Безп'ячук,
Київ-Тбілісі**

Фото:
Давид Месхі

*Сакартвело
– назва країни
грузинською
мовою

«Ось там, там, бачите, ще років десять тому вночі була тьма безпросвітна, – показують авторові цієї статті в гірську далечинь, де запалюються вечірні вогні. – Нічого не було видно, а тепер погляньте туди». Цей у недалекому минулому темний, а нині освітлений острів – Тбілісі, обриси якого окреслюються панорамно з балкона замиського будинку. 10–15 років тому в таку вечірню годину там помирала людина, можливо, десятки людей тільки тому, що швидка, яка приїжджала на виклик, не могла забезпечити елементарних речей: зробити кардіограму, використати електрошок. Не було електроенергії, газу, води. Після цих вечорів наставали ранки, коли батьки, збираючи дітей до школи, підігрівали їм чай на са-

моробних плитках, які було зручно розмішувати у ванній.

Після Революції троянд у грузинську владу прийшли ті, чия юність, студентська молодість припали саме на такі часи. Це покоління 30-річних, яке добре пам'ятає, як по проспекту Руставелі бігали різношерсті бандформування, як виходити на вулицю ввечері було реально небезпечно, а на балконах стареньких грузинських дерев'яних двоповерховок тулилися голуби, перелякані пострілами, галасом, самим неспокоєм, що витав у повітрі. Нині над Тбілісі височіє телебашта, віднедавна яскраво й творчо ілюмінована. Місію її розмаїтих вогнів, як подейкують самі грузини, продумав сам Міхаїл Саакашвілі – створювати вічне свято над Тбілісі. Але сіль життя – це будні, в яких для підтримки позитив-

ного настрою лише яскравих вогнів замало.

ТОЧКА ОПОРИ

У цих буднях, як засвідчило опитування дослідницького центру GORBI 2009 року, найбільшими труднощами грузинів є безробіття: 51,9% респондентів назвали його найсерйознішою проблемою у своєму житті, 13,2% вважають такою політичну нестабільність, 10,2% – загальну дорожнечу, 7% – високі ціни на медичні послуги, 4,6% – погане керівництво й, нарешті, 0,2% (!) найбільшою проблемою Грузії визначили корупцію.

У Грузії, до речі, може здивувати те, як навіть не експерти, не політики і не журналісти, а просто люди розрізняють поняття вуличної та елітної корупції. На цю тему вони з вами можуть по-

говорити дуже кваліфіковано й пояснити: в країні реально подолано низову, зокрема вуличну, так звану п'ятиларову (ларі – грошова одиниця Грузії. – Ред.) корупцію, натомість елітна є, хоча її, як завжди, дуже важко довести. Експерти ж виходять на ширший рівень узагальнень: за останні п'ять років країна стала найменш криміналізованою й корумпованою в регіоні. «Сьогодні в Грузії менше корупції, ніж, приміром, у Румунії чи Туреччині. Все це результат насамперед реформ поліції, освіти (введення державного тестування для випускників шкіл) та військового комісаріату», – розповідає Арчіл Абашидзе, експерт Кавказького інституту миру, демократії та розвитку.

На постреволуційній хвилі команда Міхаїла Саакашвілі, яку, звісно, не минули згодом ні зради, ні гучні скандали, ні будь-що інше, що додає політиці бруду, зробила головне – визначила точку опори, стоячи на якій можна перевернути світ. А якщо конкретніше – зламати хребет монструозної постсовко-

вої системи. Така точка в бідній пострадянській країні – це жорстка комплексна боротьба з корупцією, що стає ключовим елементом цілого пакета паралельних реформ.

Грузія відмовилася від західної схеми-кліше: ухвалить антикорупційний закон і виконайте його. Це все одно що сказати собі: треба мислити лише позитивно, а потім намагатися буквально реалізувати таку наївну установку в реальному житті. Це звучить мило, приміром, у Норвегії та апіорі безперспективно в пострадянській реальності. «Вам кажуть: ви маєте створити наглядовий орган, розробити стратегію, трансформувати її в план дій, ухвалити пакет антикорупційних законів. Як на мене, у нашому випадку це марно. Таке пропонують експерти з некорумпованих суспільств. Анатомія пострадянської корупції інша. Хоча все з перерахованого вище Грузія теж зробила. Передусім боротьба з корупцією має бути сутнісною основою будь-якої реформи», – розповідає головний радник

ГРУЗИНСЬКЕ ДИВО.
Будівля МВС — архітектурне творіння італійця Мікеле Луччі й політична візитівка влади

прем'єр-міністра Ніколоза Гілаурі Вахтаг Лежава.

Сьогодні в анналах українських неурядових організацій, кафедр політології, держуправління припадають пилом товсті стоси якісної західної аналітики, в якій ідеться про те, як треба реформувати ті чи інші галузі України, як боротися з корупцією; на різних зустрічах і

конференціях озвучуються філігранні презентації західних експертів. І що далі?.. Нічого. Отже, Грузія пішла іншим шляхом, відсунувши ці заплижені стоси вбік і почавши реально діяти. А для цього потрібні були дуже сильна, навіть агресивна політична воля й певний рівень мислення правлячої еліти.

БЕЗ ЛІЦЕНЗІЙ ДЛЯ ЩУРІВ

За кілька років у країні реально мінімізували державне регулювання всіх сфер життя, що є одним зі стовпів антикорупційної війни. Так, було скасовано 84% ліцензій і дозволів, які до того видавала держава: з 300 ліцензій залишили 86, із 600 дозволів – 50. Раптом з'ясувалося, що можна чудово обійтися без санітарної інспекції та технічного огляду приватних автомобілів, як до речі, і без державної інспекції регулювання цін. Усі вони були ліквідовані. На світ білий впливли різні абсурдні види ліцензування, що непомітно, але добре приживалися в спертому повітрі держмашини, як-от ліцензія на боротьбу з гризунами. Було встановлено єдині правила та терміни видачі ліцензій (30 днів) і дозволів (20 днів). На черзі скасування ще 37 ліцензій.

Паралельно з цим цілковито оздоровили податкову систему країни. У 2003 році в Грузії було 26 видів податків, у 2010-му їх лишилися шість: податок на прибуток фізичних осіб, корпоративний, ПДВ, податок на власність, мито й акциз. Було оголошено амністію за ухилення від сплати податків до 2004 року. І, нарешті, найцікавіше – торік скасували соціальний податок, а податок на доходи фізосіб зменшили до 20%. І взагалі країна відмовилася від прогресивного оподаткування. Можна по-різному ставитися до такої податкової лібералізації. Наприклад, говорити про те, що це вибиває з рук уряду ресурси для реалізації соціальних програм. Але достатньо навести один промовистий факт: у той

ТЕРМІНАЛЬНА ШВИДКІСТЬ. За пару хвилин ця машина видасть документ про реєстрацію власності

час як податкові ставки різко зменшувалися, дохідна частина бюджету країни стабільно зростала, що, однак, було б неможливим без паралельного збільшення припливу інвестицій.

Сьогодні грузинська економіка одна з найвідкритіших у світі, вона лідирує в різних рейтингах щодо сприятливої атмосфери ведення бізнесу. Умови реєстрації підприємств для нерезидентів нічим не відрізняються від установлених для резидентів. Для іноземців не обмежене право власності на міську нерухомість, землю (починаючи з літа 2010 року навіть на землю сільськогосподарського призначення), на фінансові інститути. Іноземні громадяни можуть

просто приїхати й працювати без дозволів на роботу, без обмежень на право репатріації капіталу. Паралельно в Грузії було скасовано квоти на імпорт/експорт, встановлено нульовий митний тариф на імпорт 90% товарів. Починаючи з 2003 року в маленькій країні приватизовано близько 4 тис. об'єктів на загальну суму \$1,38 млрд.

До приходу Міхаїла Саакашвілі до влади грузинський бюджет становив 700–800 млн ларі (\$380–434 млн). За шість років він сягнув 7–8 млрд ларі (\$3,8–4,34 млрд), тобто йдеться про десятиразове (!) його зростання. Це, до речі, визнають як персональну заслугу президента навіть непримиренні опо-

ЯК РЕФОРМУВАЛИ ГРУЗІЮ

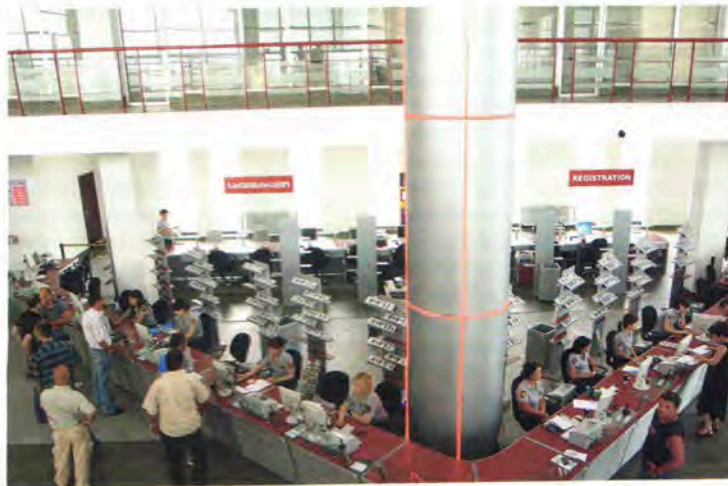
Листопад 2003 року
В Грузії відбувається мирна революція троянд.

1 червня 2004 року
Створено Національне агентство публічного реєстру, що, починаючи з 2010 року, здійснює реєстрацію власності й бізнесу за принципом «єдиного вікна».

2004 рік
У Грузії ліквідували ДАІ, на вулицях грузинських міст з'явилися поліцейські патрулі.

2004–2009 роки
В Грузії арештовано близько 450 високопосадовців за звинуваченнями в корупції. Кількість державних службовців скорочена вдвічі.

АКВАРИУМ. Стіни нових поліцейських дільниць в Грузії зроблені з прозорого скла

Ронделі, президент Грузинської фундації стратегічних та міжднародних досліджень.

Грузинська влада пробує вирівнювати соціальні дисбаланси країни структурними, а не соціально-популістськими інструментами. Цьому мають сприяти нові економічні зони в Поті та Кутаїсі, що становлять, однак, не більш як 1% економіки країни. Їхній основний вплив – створення нових робочих місць. Цьому мають сприяти децентралізація і перенесення держустанов зі столиці в регіони. Приміром, головну станцію реєстрації автомобілів, де, до речі, вся ця формальна процедура займає 15 хв, розташували в Руставі, маленькому індустріальному містечку біля Тбілісі. Планується перенести, принаймні частково, парламент із Тбілісі в Кутаїсі. Конституційний суд було переведено з Тбілісі до Батумі. Збудовано швидкісний автобан у напрямку до Чорного моря, нові дороги до районів компактного проживання вірменських громад. Це створює нові можливості, стимулює інфраструктуру й інтегрує країну.

СИЛУЕТ ЗМІН У ВІКНІ

Якщо люди й не знають, що робити зі свободою, нові можливості вмотивують їх адаптуватися. У країні докорінно лібералізували, демократизували процес реєстрації бізнесу та власності. Ось уже шість років у Грузії діє Національне агентство публічного реєстру власності й бізнесу (англійська аббревіатура NAPR. – **Ред.**), де земельну ділянку можна оформити за чотири дні, а від початку цього року ще й відкрити підприємство за один день. Реєстрацію бізнесу з Податкової інспекції було переведено до NAPR, що на практиці означає збільшення локальних центрів реєстрації (раніше було 11 по всій країні, а нині – 68 плюс 300 уповноважених на це фірм) та уніфікацію процедури. В основі обох реєстраційних процедур лежить принцип

зціонери. Грузинська економіка вийшла з тіні. Це не таке розкуте існування в абсолютній транспарентності, як, приміром, у Норвегії, де всі розраховуються картками, а дороги магазини й супермаркети ніколи не стоять пустою. Ні, грузини розраховуються готівкою, ретельно рахують дрібні ларі, у їхніх супермаркетах немає євроремонтів. Це вихід із тіні на світло соціально бідної країни. До того ж війна 2008-го заморозила її життя щонайменше на рік. Таким чином, з одного боку, можна вибрати добробут, що тримається на тіньовій економіці та недешевих кредитах МВФ, з іншого – скромність, розраховуючи на поступове по-

АВТОСТАНЦІЯ В РУСТАВІ. Завдяки прозорості процедур реєстрації автівок та дешевому розмитненню грузинські автопослуги популярні серед вірмен. Як наслідок, Вірменію гасає все більше автівок із грузинськими номерами

ліпшення стандартів життя, що буде довготерміновим, але тривалим ефектом болісних системних реформ. Перший варіант – це загляд на коротку дистанцію, другий – на довгу. Чинний грузинський уряд Ніколоза Гілаурі, до речі, відмовився від ідеї скористатися в умовах кризи допомогою МВФ. «Коли в країні проводиться складні реформи, потрібна соціальна амнезія. Її в Грузії бракує, тому ці реформи такі болючі. Тому в нашій країні ще досі є ті, хто вважає відновлення СРСР благом. Люди не знають, що робити зі свободою. Молодій владі не довіряють. А я своєму старому радянському поколінню не довіряю», – пояснює Александр

Січень 2006 року

Починає функціонувати автономна державна інституція Громадянський реєстр. Визначені чіткі терміни видачі всіх видів посвідчень.

2005–2007 роки

В рейтингу легкості започаткування бізнесу Грузія перемістилася з 59-го на 10-те місце.

8–12 серпня 2008 року

Грузинсько-російська п'ятиденна війна.

2009–2010 роки

По всій Грузії побудовані прозорі поліцейські дільниці зі скляними стінами, крізь які будь-хто з вулиці може спостерігати за роботою поліції.

«єдиного вікна». Людина приносить усі потрібні документи в один із сервіс-центрів, розташованих по всій країні; отримавши свій номерок, підходить до вікна й віддає документи. Цим її обов'язкова взаємодія з представниками державної установи, що приймає рішення, фактично обмежуються: жодних чиновницьких кабінетів, мінімум бюрократії, а отже, усунення відпрацьованих хабарницьких схем. Документи, які подаються в агентство, не потрібно затверджувати в нотаріуса (за винятком процедур оформлення спадщини та шлюбного контракту), що теж спрощує і здешевлює процедуру. Вони скануються й передаються державному реєстратору. Виписку з реєстру можна отримати й у віконці, і через спеціальний термінал, і через електронну книгу, яку обслуговують чергові працівниці, і через інтернет. «Ось бачите, за дві хвилини маю довідку про реєстрацію. А за Союзу треба було місяць бігати, щоб це зробити», – розповідає літній чоловік, щойно отримавши свій документ зі спеціальною голограмою за допомогою терміналу, розташованого у Тбіліському відділенні NAPR. У найближчих планах агентства – використовувати банкомати як термінали для видачі виписок із реєстру, що зробить процедуру ще оперативнішою.

На виписках із реєстру немає печаток і підписів – лише голограма. Директор NAPR Сосо Цикаришвілі зазначає, що саме тоді, коли використовувалися печатки та письмові підписи, документи підробляли. Нині ж підробок майже немає, зокрема й завдяки тому, що основна інформація про зареєстровану власність чи бізнес доступна через інтернет, постійно оновлюється електронний архів реєстру, з якого можна отримати дані про майно іншого громадянина чи юридичної особи. Останній принцип – це рідзинка всієї реєстраційної системи. Якщо ви маєте намір купити чийсь будинок, то перед тим можете замовити в електронному архіві потрібну інформацію про його стан: чи не перебуває він під арештом, заставою, хто є власником тощо. Цікаво, що більшу частину програмного

забезпечення, що вдихає життя в систему NAPR, грузинські програмісти створили самостійно.

«Моя зарплата нижча, ніж у наших програмістів, бо якщо я піду з посади, цей механізм успішно функціонуватиме й без мене. А програмісти – це його інтелект і мозок», – розповідає Цикаришвілі. Цікаво, що документообіг усередині агентства здійснюється також в електронній формі. Взагалі сьогодні Грузія пішла далеко вперед від України у впровадженні ідеї електронного врядування в життя (e-government). В електронну форму переводяться нотаріальний реєстр, рішення судових виконавців, старий радянський технічний архів власності, що був переданий NAPR. Система e-government розвивається на всіх рівнях. Цього року кожному першокласникові грузинський уряд пообіцяв подарувати по ноутбуку, на якому зберігатимуться його перші підручники, щоденники і звідки діти матимуть доступ до інтернету.

А ось згадане вище переведення в електронну форму техархіву радянських часів складніше й ресурсозатратніше за всі інші елементи електронних інновацій. Йдеться про тисячі товстих заплених томів документів щодо земель та будинків, складених російською мовою з радянськими печатками. У Литві, приміром, обмежилися створенням електронної бази даних, отриманих із таких документів. У Грузії пішли далі: радянська документація сканується, завдяки чому укомплектовується її повноцінний електронний архів. На сьогодні відскановано до 60% архіву, на що вже витрачено близько трьох років. Маленькій Грузії для цієї справи знадобилися один дорогий бук-сканер, що працює з товстими старими томами, і понад 100 стандартних. Приблизно вартість першого – \$20 тис. Стандартні коштують приблизно \$1500 кожен. Можна на око підрахувати, скільки сканерів потрібно було б такій великій країні, як Україна. Є інші варіанти: у Швеції, наприклад, для такої мети придбали один мегасканер за €200 тис., який за один робочий день обробляє 80 тис. сторінок з обох боків. Вар-

КОРИСНЕ Й КРАСИВЕ. Поліцейський патруль і міст Миру в Тбілісі — два символи нового часу

тість виступів деяких українських виконавців на конкурсі Євробачення, яким допомагала держава, була вищою за ціну такого сканера, функція якого – перетворити паперовий хаос непідвладних людському контролю архівів на порядок, у межах якого буде легко жити всім у країні. Ось, до речі, з чого й починається справжній порядок.

ІСТОРІЯ УСПІХУ

Та якщо ви запитаете грузинів, що було найуспішнішою інновацією чинної влади, то вони насамперед згадають не NAPR, а реформу поліції – запровадження патрулів замість радянської ДАІ. «Одного дня ми просто взяли й ліквідували Державну автоінспекцію. І що побачили? Протягом наступних трьох місяців кількість аварій на грузинських дорогах не зростає. Чому? Бо ДАІ й не переймалася безпекою руху», – констатує Вахтанг Лежава. Патрульна поліція створювалася з нуля, здебільшого за рахунок нових, молодих кадрів. Її ідея доволі проста: певна територія поділяється на окремі сектори, кожен із яких закріплюється за конкретним патрулем. Йому заборонено тривалий час стояти на місці – він має постійно рухатися. Буквально за перші 15 хв перебування на грузинській землі ви гарантовано побачите червоно-сині кольори поліцейського патруля. Вони зу-

стрічатимуться часто й повсюдно. На машинах встановлені камери спостереження.

Останні справді ввічливі, доброзичливі, дехто непогано говорить англійською. У цьому неважко пересвідчитися. Деякі їхні функції для пострадянської каральної за своїм духом міліції здавалися б просто дивними. Так, у Грузії скасували вигверезники. Поліцейські зобов'язані відвезти п'яну людину додому. Зупинивши автівку, саме вони мають підійти до водія, а не навпаки. Корінні тбілісці розповідають, що з часів введення патрулів у столиці майже не крадуть автомобілів. П'ять років тому стабільно зникало до десяти автівок щодня. Сьогодні, кажуть, можна лишити свого залізного коня відчиненим – це не підвищує імовірності його викрадення. Ще розповідають, що коли викликати поліцію, то вона справді приїде за 5 хв, на що в дореформеній Грузії ніхто б не розраховував.

ФЕМІДА НА СЛУЖБІ В СИСТЕМІ

Проте саме в правоохоронній системі Грузії можна розгледіти як найбільшу історію успіху, так і найбільшу ваду доби Саакашвілі. Всі експерти й опозиція наголошують на тому самому: влада цілковито контролює судову систему країни. «Сьогодні суди підпорядковані владі, як

це було в радянські часи. Взагалі ж після Революції троянд судові рішення, що не влаштовують владу, просто не ухвалюються. Коли Грузію не прийняли до НАТО на саміті в Бухаресті, їй закинули саме це. Тоді від нашої країни вимагали демократизації правосуддя», – розповідає політолог Рамаз Сакварелідзе. Відправивши стару суддівську гвардію на відпочинок, влада привела в правосуддя нове, молоде покоління фахівців, якими вона легко може керувати. «Коли проводять агресивні реформи, суди спроможні «заважати» владі приймати рішення. Це з одного боку. А з іншого – сьогодні в Грузії просто немає кваліфікованих суддів. Тих, хто працював за Шеварднадзе, звільнили, а нових за кілька років не підготуєш», – констатує Арчіл Абашидзе.

Розпорошена на низку дрібних партій позарламентська опозиція наголошує на тому, що в переповнених грузинських тюрмах сьогодні відбуваються строки політичні в'язні. Офіційна влада це заперечує, наводячи факти зв'язків засуджених людей з організованою злочинністю, їхніх зловживань, корум-

БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ МАЄ БУТИ СУТНІСНОЮ ОСНОВОЮ БУДЬ-ЯКОЇ РЕФОРМИ

пованості. Гучні арешти високопосадовців у 2007 році розпалили це вогнище. Тоді заарештували мера Поті Давіда Кантарію, губернатора регіону Шида-Картлі Міхаїла Карелі, міністра оборони, в минулому близького соратника президента Саакашвілі, Іраклія Окруашвілі, який знайшов політичний притулок у Франції.

Тим часом реформи у правосудді тривають. Цієї осені запрацює новий Кримінальний суд, побудований за західною моделлю. Він дуже відрізняється від радянських зразків кримінального судочинства. Збільшено повноваження адвоката, який представляє права підсудного. Він матиме ті самі права, що й прокурор, зокрема точно такий самий доступ до документів. Також запроваджу-

ється суд присяжних, хоч у такій маленькій країні, де всі всіх знають, це вкрай важко. У Грузії, як і в Україні, люди досі відділяють одне від одного закон і соціальну справедливість. Грузинські реформатори прагнуть об'єднати ці дві категорії в одне ціле.

Цікаво, що реставраторами ситуативної справедливості, яка існувала автономно від безси-лих законів слабкої держави, у дореформеній Грузії виступали всемогутні злодії в законі. Так, опитування, проведене в грузинських середніх школах 2003 року, засвідчило, що 75% хлопців хотіли стати злодіями в законі, а 95% дівчат – вийти за них заміж. Нині, як стверджують правоохоронці, злодіїв у законі в країні не лишилося взагалі. Отже, у цій війні перемога на боці режиму Саакашвілі. Раніше навіть у в'язницях такі люди були привілейованою кастою, на яку працювала решта ув'язнених. Сьогодні ж там їх відокремили від інших, змусили самостійно прибирати свої камери й ходити в тюремні бібліотеки. До речі, на журнальних столиках у приймальнях МВС ви не знайдете глянцевого журналі, традиційної розваги збудьгованих відвідувачів. Там лежать історичні енциклопедії.

Найсвіжіша ж грузинська реформа – конституційна. Спеціальна державна комісія затвердила проект нової Конституції Грузії, за яким більшість повноважень президента переходять до прем'єра. А це може означати, що Міхаїл Саакашвілі готує правові передумови для того, щоб залишитися при владі як голова уряду після 2013 року, коли спливе його останній президентський термін. Це стало б фактичною копією путінської моделі передачі влади.

СТО ВІДМІННОСТЕЙ

Ось такою є неповна палітра грузинських реформ доби Міхаїла Саакашвілі, які критики вважають гарячковими й поверховими, а Європа називає грузинським дивом. Тепер порівняйте, який зміст у саме поняття «реформа» вкладають нинішні українські можновладці та до якої інтерпретації цього феномену нас привчили. І знайдіть одразу щонайменше 100 відмінностей. ■

ПЕРЕЗАВАНТА

Екс-міністр з координації реформ Грузії про специфіку боротьби з корупцією в пострадянській реальності

Співкувалася
Жанна Безп'ячук

Проведення агресивних, швидких і, що головне, системних реформ – це завдання для людей зі сталеву волею та відсутністю фобії нажити силу-силенну ворогів. На постреволуційній хвилі Міхаїл Саакашвілі шукав таких людей для Грузії. Так у команді нинішнього грузинського президента з'явився Каха Бендукідзе, який повернувся на батьківщину з Росії, де зробив успішну підприємницьку кар'єру, заснував компанію «Об'єднані машинобудівні заводи». Нині він уже екс-міністр з координації реформ Грузії, але побутує думка, що й далі зберігає вплив на процеси. Саме Бендукідзе стояв на чолі тотального перезавантаження грузинського державного механізму та програми приватизації, саме він був одним зі стратегів політики постреволуційних урядів. Його найцитованішим висловлюванням стала фраза: «В Грузії треба продати все, крім совісті», якої досі йому не може пробачити опозиція.

ВТРАТА ЗАХІДНИХ ІЛЮЗІЙ
У. Т.: Ви обіймали вельми унікальну посаду держміністра з координації реформ. У чому була її головна ідея?

– Спочатку я працював міністром економічного розвитку. Потім створили відповідну посаду. Це позиція члена уряду, що запроваджується для регулювання міжміністерських процесів. Мені здається, в цілому все вийшло.

У. Т.: В Україні боротьба з корупцією ототожнюється з антикорупційним законодавством і

рекомендаціями західних експертів, чия ефективність у пострадянській реальності викликає сумніви. Грузія пішла іншим шляхом. У чому його суть?

– Справді, можна залучати західних експертів. А можна й не робити цього. Не це запорука успіху, бо корупція в кожній країні має свою специфіку, не розуміючи якої побороти подібне явище вкрай важко. Спільна й головна проблема наших країн – радянська спадщина. На Заході людей, які б на всьому цьому справді знали й могли б адекватно аналізувати, або дуже мало, або їх зовсім немає. Щодо нашого грузинського підходу, сутність якого в тому, що з корупцією треба боротися на всіх фронтах, то він не новий. Можна прийняти гарний закон проти корупції. І що далі? Він укотре підтвердить, що красти – це погано, але ж це й так зрозуміло. Ефективним такий закон у нашій реальності не може бути в принципі. Потрібно перебудувати всю державну машину так, щоб імовірність корупції стала меншою.

У. Т.: У процесі здійснення реформ наскільки тісно Грузія прив'язувалася до планів дій Грузія – ЄС?

– Ніяк не прив'язувалася. На початковому етапі реформ ці плани не потрібні, вони навіть шкідливі, позаяк у них не простежується достатнього розуміння пострадянської реальності. Приміром, завтра Україна перекладе українською німецьке законодавство, чи станете ви завдяки цьому щасливішими? Навпаки, країна буде ще нещаснішою. Не може дитина носити портфель і костюм батька.

ЖЕННЯ ДЕРЖМАШИНИ

ВЕЛИКА ПЕРЕБУДОВА

У.Т.: І яким чином ви перебудували грузинську держмашину?

— Корупція виникає тоді, коли людина приходить до чиновника щось просити або ж чиновник може прийняти рішення: сказати «так» або «ні», а може і не «так», і не «ні». Корупція виникає тоді, коли контроль послаблений. Вона процвітає також, коли чиновник мало заробляє, коли він вважає, що ображений і може взяти гроші. Якщо якогось із цих елементів не буде, то чиновники не братимуть хабарів масово. Можливість брати хабар, бажання це робити й слабкість антикорупційного контролю — три передумови для корупції. Ви, звісно, можете гарантувати чиновникові нормальну платню відповідно до рівня життя в країні, але цього замало. Велика помилка думати, мовляв, підвищимо держслужбовцеві оклад — він припинить красти. Надто коли за ним зберігається право приймати рішення на власний розсуд. Ви приходите до чиновника й кажете: «Я хочу отримати паспорт». Вам відповідають: «Можу його зробити сьогодні, а можу — через місяць. Ви як хочете?» Одне слово, наш досвід свідчить: що менше буде ситуацій, коли людина має прийти до чиновника для вирішення певного питання, то менше буде корупції. Держава не повинна охоплювати якомога більше функцій, ухвалювати рішення з найрізноманітніших питань, бо це прямий шлях до корупції. Щоби її не було за такого обсягу регулювання, потрібен контроль. Але контролювати все неможливо. Тому державне регулювання має зосереджуватися на тих речах, яких не уникнути. Це був один із головних принципів нашої антикорупційної боротьби.

У.Т.: Могли б ви навести приклади такого дерегулювання?

— Візьмемо найпростіший приклад — приватизацію. Вона має кілька позитивних наслідків. По-перше, дає дохід бю-

джету. Але для життя країни важливіше інше. Приватне підприємство гнучкіше, може притягувати новий іноземний капітал, виходити на закордонні ринки. І найважливіше — держава більше не призначає його директорів. А це ж проблема в усіх країнах, де є держвласність. У пострадянських країнах керівників держкомпаній при зміні влади звільняють і призначають нових за політичними ознаками. У нас немає держпідприємств, і ніхто нікого не може призначати з політичних мотивів. Ні через родинні зв'язки. Далі, якщо держава займається видачею якихось безкінечних ліцензій, то це ще один крок до корупції. Скажімо, що потрібно, аби відкрити в Україні ветеринарну клініку?

У.Т.: Ліцензії, сертифікати.

— А навіщо? Може виявиться, що її відкриття без ліцензій не становить жодної небезпеки для суспільства, а коли вона і є, то настільки мізерна, що про неї не треба турбуватися. Чиновникові, який займається цими ліцензіями, раптом не буде чим займатися відповідно, він не братиме хабарі. Та й загалом його посада може бути ліквідована. Крім того, людям, які мають контролювати чиновника, легше працюватиметься. Якщо донедавна було 10 тис. держслужбовців, котрі видавали папірці з печатками, а лишилась одна тисяча, то тепер можна реальніше контролювати їхню роботу.

У.Т.: І в яких секторах грузинського держапарату насамперед зменшували кількість чиновників?

— Апарати міністерств скорочували в рази. Наприклад, Міністерство економічного розвитку скоротили втричі, Міністерство сільського господарства — у п'ять разів, після чого воно ще зменшилося. Міністерство енергетики скоротили в кілька разів, Держканцелярія при мені зменшилась удвічі, потім ще були скорочення.

У.Т.: Прикметно, що апарат грузинського енергетичного відомства скоротили в рази, але водночас були вирішені хронічні проблеми енергопостачання...

— Звісно, позаяк розмір бюрократичного апарату й не впливає на вирішення проблем. Може виявитися, що чиновник, який видає якісь дозволи, насправді нічого не робить. Принцип держуправління неоднозначний. Якщо ми говоримо про військо, то там є чіткий орієнтир, скільки треба мати солдатів. Держави формують велику або малу армію залежно від вимог безпеки. Якщо ми вестимемо мову, скільки людей має працювати в держапараті, то це не матиме стосунку ані до якості його роботи, ані до її масштабів. Коли зараз поїхати до вас в Україну чи в Росію або ж попо-

**ДЕРЖАВА НЕ ПОВИННА
ОХОПЛЮВАТИ ЯКОМОГА
БІЛЬШЕ ФУНКЦІЙ.
ЇЇ РЕГУЛЮВАННЯ МАЄ
ЗОСЕРЕДЖУВАТИСЯ НА ТИХ
РЕЧАХ, ЯКИХ НЕ УНИКНУТИ**

дорожувати в часі й повернутися в наші міністерства зразка 2004 року, а в деяких випадках і в сьогоднішні грузинські держоргани, то за бажання дуже легко й швидко можна встановити, що багатьох чиновників треба гнати в ший.

У.Т.: І як ви їх скорочували?

— Ми провели атестацію. Вона включала кілька компонентів. Чиновників розділили на три вікові групи для складання спеціальних тестів. Потім вони проходили співбесіду, після якої ще працювала комісія під моїм керівництвом. Вона враховувала думку начальника про конкретного підлеглого. Трапився, прикро, такий випадок, коли працівник, що мав багаторічний досвід роботи, склав тести дуже погано, бо сильно нервував. Але його керівник за нього вступився

як за цінного фахівця. І згодом, співпрацюючи з ним, я переконався, що він справді дуже корисний спеціаліст. А ось інший випадок. Один співробітник прийшов до мене й запитав: «За що ви мене звільняєте? Я ж нічого поганого не зробив. Я, приходячи на роботу, замикав свою кімнату зсередини й цілий день сидів на робочому місці».

У. Т.: Як масові звільнення в держапараті впливають на економічні показники? Як щодо безробіття, соціальної дестабілізації?

– У держапараті працює не найбільша кількість людей. Наприклад, якби це було в Україні, то на показники безробіття вплинули б звільнення сотень тисяч, а то й мільйонів службовців. А в держапараті потрібно звільнити десятки тисяч, але аж ніяк не мільйони. Крім того, в середньотерміновій перспективі ви навіть збільшите кількість робочих місць, бо один недолугий чиновник міг завадити створенню, приміром, десяти робочих місць.

У. Т.: А як вирішувати проблему соціального захисту цих людей?

– А чим вони відрізняються від інших? Неконкурентоспроможне підприємство звільняє своїх співробітників у процесі реструктуризації. Чим держслужбовці в такому разі відрізняються від цих співробітників? Людина працює на заводі – її звільнили. А неефективний держслужбовець ще й гальмував розвиток держави. Ми повинні піклуватися або про всіх однаково, або взагалі ні про кого. А розглядати держслужбовців як когось, хто має особливі права, не має сенсу.

У. Т.: Проте ці люди часто поповнюють ряди неконструктивних опозиціонерів...

– Вони неконструктивними ніколи не стануть, тому їх і звільнили з роботи. Уявімо, видамо їм п'яти-, шестимісячну зарплату при звільненні, відправимо на курси перепідготовки, навіть знайдемо нову роботу, та навряд чи щось зміниться. Нова робота стане ще суворіша й вимогливіша – й ця людина знову буде всім незадоволена. Навпаки, її

ФОТО: REUTERS

влаштувало те, що було до того: коли ти нічого не робиш і отримуєш зарплату.

У. Т.: Як у Грузії борються з корупцією під час будівництва великих інфраструктурних об'єктів, тобто зі славнозвісними відкатами?

– По-перше, треба мати нормальний, цивілізований закон «Про державні закупівлі». З цього півріччя Грузія переходить на електронні закупівлі, що робить процедуру достатньо прозорою. Але й при цьому, напевно, є вірогідність змови та зловживань. Щоби її попередити, потрібно саджати до в'язниці за скоєння злочину. Іншого рецепту немає. Коли бракує контролю, то людина за бажання завжди вкраде.

ВЕЛИКИЙ АУКЦІОН

У. Т.: Грузія зробила вибір на користь максимальної приватизації держпідприємств. Які табу все-таки були в цьому процесі?

– Я вам скажу, ідеологічних перешкод для приватизації того, що сьогодні перебуває в держвласності, немає. Так, у держави залишилася мережа високовольтної передачі. Стосовно енергетичного бізнесу, то його прибутковість вельми обмежена. Навіть у тих країнах, де він перебуває у приватній власності, держава зберігає свій вплив на нього. Ми не можемо також приватизувати підпри-

СОРАТНИКИ. Міхал Саакашвілі доручав Касі Бендукідзе найскладніші завдання з перезавантаження системи

емства, які перебувають на частково не контрольованій грузинською владою території. Газогін, який качає газ із Росії до Вірменії, був у списку підприємств, які не підлягають приватизації, але парламент уже проголосував за те, щоб його звітти вилучили. З великих підприємств більше нічого не лишилось. А ось коли 2004 року я повернувся до Грузії, було дуже багато табу. Скажімо, за 100 км від Тбілісі є копальня, де добувають мідь і золото. В нас волали: «Як держава може продати видобуток золота? Дивіться – чисте грузинське золото, а Бендукідзе хоче продати його іноземцям». А потім з'ясувалося, що нічого страшного в цьому немає.

У. Т.: Грузія за останні п'ять років із країни з інвестиційним голодом перейшла до рангу

БІОГРАФІЧНА НОТА

Каха Бендукідзе

Народився 1956 року в Тбілісі. 1977-го закінчив Тбіліський державний університет. У 1978–1980 роках навчався в аспірантурі МДУ ім. Ломоносова, працював в Інституті біохімії та фізіології мікроорганізмів ім. Скрябіна, здобув ступінь кандидата біологічних наук. У 1996 році заснував у Росії «Об'єднані машинобудівні заводи», провідну компанію в своїй галузі. До 2004 року був віце-президентом Російського союзу промисловців і підприємців. У червні – грудні 2004-го, повернувшись до Грузії, працював міністром економічного розвитку. У грудні 2004-го – січні 2008-го – міністр із координації реформ. У січні 2008-го – лютому 2009-го – голова канцелярії уряду.

країн із непоганим притоком інвестицій. Наскільки великий контраст між тим, що було, й тим, що є на поточний момент?

— Більшу частину цього процесу ми пройшли за 2,5–3 роки. В 2007-му був дуже високий притік іноземних інвестицій. У 2008-му в першому півріччі було так само, проте потім сталася війна з Росією та світова криза. Якщо лічити у відсотках ВВП, то в нас і досі він високий. Навіть у найгоłodнішому 2009 році він був вищий, ніж у 2003-му. Вже другий квартал 2010 року сильно випереджає перший за показником притоку інвестицій, які становлять кілька відсотків ВВП. Могло бути краще, але проблема в нашій урядовій політиці. В успішні роки іноземні інвестиції майже сягали до 20% ВВП, що є доволі гарним показником. Ми були серед лідерів. У багатьох країнах — це лише 2–3% ВВП. Проте два останні міністри економічного розвитку припустилися помилок. Вони ускладнили й затягнули процес приватизації.

У. Т.: Як багато інвесторів із Росії працюють сьогодні в Грузії?

— Достатньо. Після війни 2008 року нових інвесторів прийшло мало, але є люди, які роблять тут невеликий бізнес. З-поміж великих інвесторів — ІнтерРАО (працює в енергетиці. — Ред.), Внешторгбанк, ГеоПро-Майнінг (розробляє поклади металевих руд. — Ред.). «Тбіліський винний погріб» — це стовідсотково російська інвестиція. Російський бізнес утримує також деякі готелі. Але я не вважаю російськими інвестиціями випадки, коли людина працювала якийсь час у Росії, заробила там грошей, потім повернулася до Грузії й вклала їх тут. Це фактично репатріація. Я говорю наразі про резидентів російської економіки. Енергетика, виноробство, нерухомість — ті галузі, які цікавлять росіян у Грузії.

ТЕРИТОРІЯ СВОБОДИ

У. Т.: Наскільки важливі для економіки Грузії вільні економічні зони? На якому етапі розвитку національної економіки їх варто створювати?

— Я особисто був автором Закону «Про вільні індустріальні зони». Спочатку вважав, що треба перетворювати на таку зону всю країну, покращувати інвестиційний клімат повсюдно. Але виявилось, за допомогою подібного механізму можна вирішувати проблеми. Крім суто економічних, є ще політичні, регіональні дисбаланси. Є недорозвинені території, де ви можете створити додатковий стимул для розвитку. Першу зону заснували в Західній Грузії, в Поті. Є чіткий зв'язок: якщо в країні панував соціалізм, там великий перекис у розвитку регіонів, якщо ж ні — то міста й регіони розвинені значно гармонійніше. Якраз для ліквідації таких перекисів вільні зони й ефективні. Це, по-перше, а по-друге, вони дають змогу збільшити інвестиційний потік без прямого впливу на локальну економіку. Коли ви там працюєте, то не можете продавати своєї продукції в нашій країні. Адже в такому разі ви би мали перевагу перед грузинськими виробниками, які працюють поза зоною. Суть же в тому, що створюються нові робочі місця. Тобто ви даєте шанс вигідним для країни інвесторам підібрати зручне для них місце розташування виробництва й можливість налагоджувати міжнародну співпрацю. Наприклад, підприємство може закуповувати кукурудзу в Україні, виготовляти з неї крохмаль на території Грузії та продавати продукцію в Туреччину. При цьому воно не платить податків, але дає нові робочі місця грузинам. Ці зони є експортноорієнтованими. ■

newton
ДИВОВИЖНИЙ СВІТ

Зустрічайте! Дивовижні знижки!

159 грн
Нова ціна

266 грн
Стара ціна

КАНЦЕЛЯРСЬКИЙ НАБІР
"ЗЕЛЕНІ ЧОЛОВІЧКИ"

599 грн
Нова ціна

1299 грн
Стара ціна

ВІБРО-АКУСТИЧНА
КОЛОНКА «I-mu T2»

259 грн
Нова ціна

453 грн
Стара ціна

КОМП'ЮТЕРНА
МИША "ЗЕБРА"

199 грн
Нова ціна

279 грн
Стара ціна

ВЕБ КАМЕРА
"КІНО"

159 грн
Нова ціна

259 грн
Стара ціна

СУМКА-РАДІО
"ДИСКО"

359 грн
Нова ціна

485 грн
Стара ціна

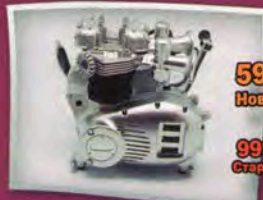
БУДИЛЬНИК ЩО
ТІКАЄ "Clocky"

299 грн
Нова ціна

498 грн
Стара ціна

ТАБУРЕТ "СУШІ"

599 грн
Нова ціна

999 грн
Стара ціна

USB ХАБ "МОТОР"

Та багато іншого ...

В Інтернет-магазині NEWTON
www.chudesa.com.ua
ціни нижчі на 5%!

Адреса магазинів NEWTON:

- ТЦ Галерея подарунків «Новий проїзд» (044) 587-67-09
- ТРЦ «Караван», передкасова зона (044) 207-48-07
- ТРЦ «DREAM TOWN», 2-й поверх (044) 331-47-76
- ТВК «Глобус», 1-ша лінія (044) 371-18-79
- ТРЦ «SKY MALL», передкасова зона гіпермаркету «Ашан» (044) 495-49-76
- Корпоративні та оптові продажі (044) 585-97-29

Нульова толерантність до зла

Сьогодні Грузія виховує покоління ввічливих поліцейських і відкриває дільниці в будинках, де жили злочинці в законі

Спілкувалася
Жанна Безп'ячук

Фото:
Давид Месхі

Міністерство внутрішніх справ Грузії є наскрізь прозорим. Не в переносному, а в буквальному сенсі: стіни відомства зроблені зі скла. Всередині будівлі їхня транспарентність ще очевидніша: ви опиняєтеся в прозорому правоохоронному акваріумі. Збудоване кілька років тому, це диво супермодерної архітектури має бути символом якісно нової концепції грузинської правоохоронної системи. Така матеріалізація державної політики, розташована по дорозі з тбіліського аеропорту до столиці, спонукає до багатьох запитань. Їх **Тиждень** поставив першому заступникові міністра внутрішніх справ Грузії Екі Згуладзе. Молода, красива, англомовна й комунікабельна, вона цілковито руйнує всі наші стереотипні уявлення про те, яким є типове обличчя МВС: не в міру огрядний, суворий емвеесівський генерал, який і послати може, якщо щось не так.

У. Т.: Правоохоронна система пострадянської країни – це гігантський мурашник із безліччю внутрішніх прихованих ходів. Із чого Грузія починала її перезавантаження?

– Усе почалося після Революції троянд. Головний виклик, який постав перед новим урядом, – як перебудувати failed state (державу, що не вдалася), тому що Грузія на той момент була саме такою. Вона не мала нормального держбюджету, нею правила організована злочинність, податки не збиралися, контрабанда формувала 65% внутрішнього ринку. І ми не мали жодних готових рецептів: із чого починати? Невдовзі, однак, зрозуміли, що в наших реаліях реформа правоохоронних органів є абсолютним пріоритетом. Причому реалізувати її треба було дуже швидко, хоча й ішлося про структурні, інституційні зміни. Що ми зробили? Насамперед об'єднали всі правоохоронні органи в одну структуру: підпорядкували Міністерству внутрішніх справ Міністерство державної безпеки радянського зразка, митну службу, повністю відкрили архіви спецслужб. Із 75 тис. працівників правоохоронних органів працювати далі лишилися 30 тис. Якщо не усунути дублювання функцій між структурами, ви не зможете ефективно боротися з корупцією. Далі визначили два стовпи реформи: нульову толерантність до будь-якої корупції та нульову толерантність до організованої злочинності. Донедавна прості люди не сприймали вуличну корупцію як злочин.

У. Т.: Але змінити інституційні межі системи ще не так складно, як боротися з організованою злочинністю, що діє під парасолькою правоохоронців.

– Так, це складніше. В СРСР близько 80% злочинців у законі або

були етнічними грузинами, або мали якийсь стосунок до Грузії. Все це сприймалося як щось природне. Передусім ми ухвалили законодавство для протидії мафії, яке крім нас мають лише США та Італія. Належність до організованої групи, навіть просте зізнання вголос «я злодій у законі» було визначено як злочин. Грузинська держава має право конфіскувати майно, отримане внаслідок кримінальної діяльності. Ми захопили майже всі будинки, якими володіли злодії в законі, й відкрили там поліцейські дільниці, таким чином завдавши їм морального удару. Сьогодні можна цілком упевнено стверджувати: в Грузії немає жодного злодія в законі. За три – чотири роки всі вони або опинилися за ґратами, або втекли з країни. Поступово Грузія перетворилася на найменш криміналізовану країну на Кавказі. Деякі види злочинів просто зникли, як-от викрадення з метою викупу.

У. Т.: Чіми руками можна втілювати в життя правоохоронні реформи, якщо система наскрізь корумпована?

– Боротися з корупцією руками корумпованої поліції нерационально. До реформи грузинська поліція існувала таким чином: рядовий поліцейський мав зарплату 20–25 ларі (\$11–13,5), що жалюгідно навіть за старими цінами, він мусив сам собі купувати уніформу та пальне для машин. За будь-яких умов брати хабарі морально важко. Це руйнує людину. Грузинські поліцейські не мали відчуття, що вони на боці добра.

Ми дали їм соціальний статус, повернули почуття гідності, забезпечили якісні робочі умови: гарні машини, сучасне технічне оснащення, а також підняли їхні зарплати в 15 разів. Тепер служба в поліції – це хороший кар'єрний старт. Було створено нову Поліцейську академію. Вступити до неї неважко, але закінчити дуже складно. Поліцейська академія радянського зразка передбачала п'ятирічне навчання. Там вивчали юриспруденцію, але не здобували професійного досвіду, що можливо лише на вулиці. Наша академія практично орієнтована. Великий акцент

зроблено на психологію. Поліцейський має бути не лише фізично, а й ментально підготовлений до виконання своєї роботи. Ми не хочемо бачити агресивних, нетолерантних міліціантів.

У. Т.: Як оцінюєте ефективність патрульної поліції?

– Нам потрібна була історія успіху. Патрульна поліція і є такою історією. Боротьба з корупцією чи інституційні зміни в системі правоохоронних органів для широкого загалу були малозрозумілими речами. Люди запитували: «Що це нам дасть?». Саме ДАІ була найкорумпованішим органом, і прості громадяни потерпали від цього. Вона була скрізь, її всі могли легко ідентифікувати. Одного дня ми її цілковито скасували. Ми набрали новий штат молодих людей, які до того не мали жодного стосунку до поліції. Змінювати менталітет – це, вочевидь, марна справа. Потрібні були незашорені, свіжі сили. Поява патрульної поліції на грузинських вулицях просто шокувала людей. Багато хто думав, що це жарт. Ця поліція була створена не як каральний інструмент, а як орган, що обслуговує інтереси громадян. Звісно, бувають випадки, коли нові поліцейські порушують кодекс своєї поведінки, але ми докорінно змінили систему загалом. І головне – це допомогло викликати в людей довіру до інших урядових реформ.

У. Т.: Реформу поліції в Грузії підтримують справді всі, але можна почути думку, що далі оновлення цього базового, вуличного рівня МВС не пішло.

– Реформувати митну чи кримінальну поліцію значно складніше, бо їх не можна просто скасувати за один день, як ДАІ. Сьогодні ми завершили першу стадію реформ: здійснили інституційні зміни. Тепер для нас головне – забезпечити стабільне функціонування нової системи, готувати нові кадри, запроваджувати технології. Реформи – це безперервний процес. Не можна також робити один крок уперед і крок чи два назад – це хибний підхід. Крім того, реформи – це завжди неімовірно боляче: арешти, звільнення, ламання структур. Не

так давно я виступала перед журналістами в Парижі. Тема виступу – реформи в Грузії. Французи назвали це грузинським дивом. Але мені особисто така метафора не подобається, тому що диво – щось миттєве, незаплановане.

У. Т.: Як ви адаптували західні підходи до пострадянської реальності?

– Правоохоронні реформи в Грузії розробили грузинські громадяни для грузинських громадян, але за міжнародної підтримки. Це основоположний принцип у нашій філософії змін. Звісно, Грузія не винаходила велосипеда. Ми вивчали досвід США, Західної Європи. Водночас обов'язково треба враховувати специфіку пострадянського простору, культуру, історію, мовний ландшафт країни.

У. Т.: Спокуса вдатися до соціального популізму замість болючих системних реформ завжди дуже велика. Але це забіжить на дуже коротку дистанцію. Грузії вдається підтримувати ритм довгого шляху?

– Кожен уряд хоче бути популярним. Кожен уряд має спокусу вдатися до соціального задобрювання. Реформи потребують грошей, які справді можна витратити на соціальні потреби, але в середньо-, довготерміновій перспективі вони їх повертають. Реформа поліції коштувала дуже дорого. І це при тому, що грузинська економіка не має багато ресурсів, не має газу, великої індустрії. Однак коли ви починаєте ефективно протидіяти корупції та злочинам, то тіньова економіка зникає й офіційні ресурси збільшуються. Після проведення реформи поліції практично одразу ж дохідна частина нашого держбюджету збільшилася. Ми реалізовували реформи в пакеті – економіка, освіта, приватизація, поліція. Одні й ті самі меседжі мають отримувати всі: митник, поліцейський, слідчий, професор.

У. Т.: І в МВС на керівні посади прийшли цивільні...

– Так, наш міністр внутрішніх справ Вано Мерабішвілі цивільний, половина його заступників також. До реформи всі, хто обіймав такі посади, були генералами. ■

РІВЕНЬ ДОВІРИ ГРУЗИНІВ ДО ПОЛІЦІЇ

5–8%
2003 рік

80%
2010 рік

На 37% за чотири роки в Грузії зменшилась кількість тяжких злочинів

На 75% зменшилась кількість крадіжок

25 поліцейських загинули у війні зі злочинцями в законі

Чи буде Баба Яга проти Сочі?

Найбільші спортивні здобутки СРСР були досягнуті на олімпійських іграх, у яких не брали участі 65 держав. Це був наймасштабніший після Берлінської олімпіади 1936 року прорив політики в царину спорту

Автор:
Кирило
Галушко

30 років тому, влітку 1980-го, радянське телебачення незвично часто повторювало новий мультфільм про Бабу Ягу. Щоправда, сюжет хрестоматійної казки був дещо осучаснений: стара паскудниця намагалася зіпсувати олімпійські ігри! Для цього лиха бабуся збрала всі російські фольклорні сили зла: Змія Горинича, Кощея Безсмертного, Сірого Вовка та інше страхіття. Дітлахи раділи мультикові, не здогадуючись, що він був лише однією з багатьох позицій у жорсткому ідеологічному конфлікті холодної війни. Виборена багаторічними зусиллями Кремля Московська олімпіада (це були перші в історії Олімпійські ігри, які відбулися в соціалістичній країні) піддавалася міжнародному бойкоту. Світ у такий спосіб відреагував на радянську агресію в Афганістані.

ІМПЕРСЬКИЙ СИНДРОМ

Цікаво, що перша політична акція на олімпійських іграх також була пов'язана з Росією. В далекому 1908 році спортсменів Великого князівства Фінляндського (автономії у складі Російської імперії) примушували йти на церемонії відкриття під російським триколом, а не фінським національним прапором. Через це вперті фіни пройшли окремою командою, але без прапора взагалі.

Якщо ж говорити про організований бойкот олімпіади, то вперше це сталося 1920-го: після I Світової війни на наступні ігри

Антиолимпийский шлагбаум

не запросили її винуватців – Німеччину з союзниками. Водночас не запросили невизнану Радянську Росію, а потім та вже сама ігнорувала «буржуазні» олімпіади аж до 1952 року. Мельбурнську олімпіаду 1956 року позбавили своєї присутності Єгипет, Ірак, Ліван і Камбоджа (через ініційовану Англією, Францією та Ізраїлем Суецьку кризу), Китайська Народна Республіка (через участь Тайваню), Нідерланди, Іспанія та Швейцарія (через угорські події – на знак протесту проти насильницьких дій СРСР). Так само угорські спортсмени не погодилися йти під прапором

ПОЛІТИЧНА САТИРА.

На організований США бойкот XXII Олімпійських ігор Кремль відповів гумористичними мультфільмами та карикатурами

Угорської Народної Республіки (обравши прапор «буржуазної» Угорщини 1918 року) та врешті відмовилися повертатися на батьківщину. Тож бойкот Олімпіади-80 у Москві не був чимось новим, але вражали його масштаби: в іграх брали участь лише 80 країн – найменше за весь час із 1956 року. Й річ тут не так у кількості, як у якості: втрата Камбоджі навряд чи змінила перебіг спортивних змагань, а ось неучасть багатьох спортсменів провідних спортивних держав – США, Канади, Південної Кореї, Японії, ФРН – справді суттєво позначилася на результатах.

БОЙКОТ-ІГРИ

XXII Олімпійські ігри потрапили просто у вир глобального конфлікту. Оптимізм «розрядки» 1970-х закінчився раптово й неочікувано: під самий кінець 1979-го Москва брутально вдерлася в Афганістан. Розчарування на Заході було відверто болісне: виплекані ілюзії поступового «цивілізування» російського ведмедя шляхом поступок були розвіяні за один день. Нове десятиріччя треба було розпочинати з чіткого формулювання власної позиції, яка не могла не бути жорсткою й вимагала очевидних жертв на користь збереження ідейного обличчя. Це було нелегким випробуванням. І не всі ініціатори його витримали.

Новий 1980 рік розпочався дуже тверезим похміллям: 1 січня на нараді керівництва НАТО з приводу Афганістану виникла ідея бойкоту Московської олімпіади. Ініціаторами стали Британія, Канада і США. 4 січня президент США Джиммі Картер запропонував Міжнародному олімпійському комітетові перенести Олімпіаду в іншу країну. МОК відмовив. 16 січня держсекретар США Сайрус Венс заявив, що коли радянські війська протягом місяця не залишать Афганістан, США самі проігнорують ігри й намагатимуться збільшити кількість бойкотувальників, – аби це стало «позицією міжнародної спільноти». Але в самих штатах тривала зимова олімпіада в Лейк-Плесіді, й треба було дочекатися її закінчення. Одразу після її завершення президент Картер озвучив офіційну позицію однієї з двох наддержав: якщо до 20 лютого Москва не введе війська з Афганістану, Олімпіаду-80 бойкотуватимуть. 20 лютого нічого не змінило. 65 країн заявили про бойкот Московської олімпіади.

Утім, позиція держав-бойкотувальниць виявилася двозначною: далеко не всі уряди могли нав'язати національним олімпійським комітетам свої «офіційні вимоги». Зокрема, Велика Британія (співавтор бойкоту) не спромоглася офіційно піти на бойкот. Деякі спортсмени з Великої Британії, Франції, Греції приїхали в індивідуальному порядку з до-

(ТАСС, 15 апреля).

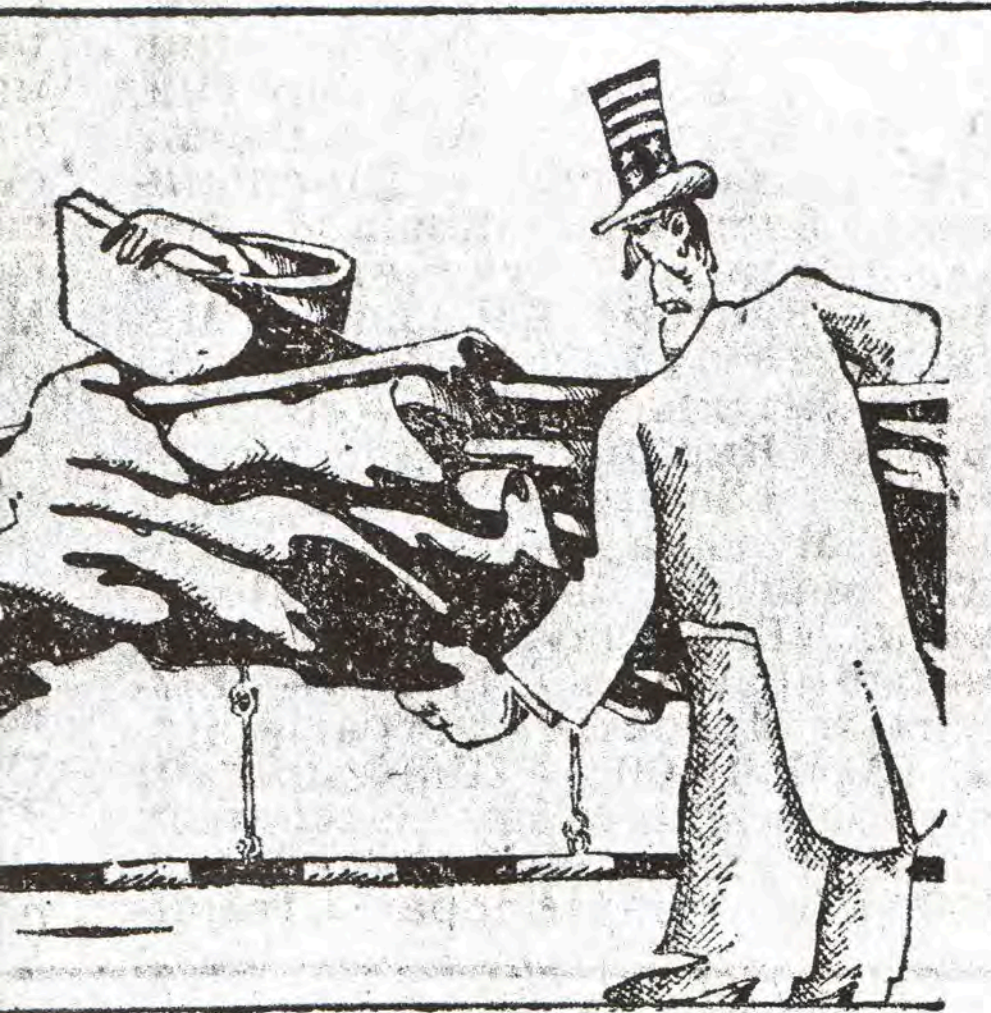

Рис. Н. Щербакова.

ФОТО: AP

ФОТО: REUTERS

зволу своїх олімпійських комітетів. Але й компроміси також були доволі показовими. 14 збірних і під час відкриття, й під час закриття Олімпіади-80 простували Лужниками не під національними прапорами, а під прапором Міжнародного олімпійського комітету. Коли спортсмени цих країн перемогли, грав не національний гімн, а гімн МОК. Американці, яким однозначно треба було тримати позицію, ініціювали альтернативні ігри: ігри «Дзвони свободи» або, як їх інакше називають, «Олімпійські бойкот-ігри».

ХТО ПРИЙДЕ В СОЧІ

Чергова річниця Московської олімпіади 1980 року загострює суперечки з приводу долі майбутньої Сочинської зимової олімпіади 2014 року. Чи повториться ситуація з бойкотом ігор внаслідок російського експансіонізму? Чи зможе Захід «витримати позицію»? Часи холодної війни минули, в стосунках Росії та Америки – «перезавантаження», але залишаються в російській полі-

ОЛІМПІЙСЬКА ЗБРОЯ. Грузія вже готується до ініціювання бойкоту Сочинської зимової олімпіади

У **1977** році в КДБ СРСР створено спеціальний відділ для «зриву підіривних акцій противника» під час XXII Олімпійських ігор

За **101-й**

кілометр від Москви влітку 1980-го було вилучено осіб з кримінальним минулим і «антисоціальні елементи», в тому числі й дисидентів

тиці незмінні речі. Офіційні джерела повідомляли, що в перебігу Зимової сочинської олімпіади 2014 року візьмуть участь провідники невизнаних Абхазії та Північної Осетії. Обидві території, відкрані від Грузії у 2008 році, розташовані поруч, а перша вже є однією з виробничих баз при розбудові інфраструктури Олімпіади-2014. Тобто в програму ігор уже одразу закладена міна політичного скандалу, що містить у собі з боку Росії всі елементи шантажу: або офіційний бойкот на державному рівні (що, вочевидь, буде для його ініціаторів дуже «коштовною» акцією у зовнішньополітичному вимірі), або визнання де-факто двох сепаратистських режимів. Тому присутність на відкритті Ігор-2014 офіційних осіб тих країн, що досі не визнали утворення двох нових російських колоній у 2008 році (лави Венесуели, Науру, Нікарагуа та «Хамасу» ще не поповнилися), стане актом мовчазної згоди з тим, що Росія вільна безперешкодно перекроювати кордони навколо себе.

Першим про можливий бойкот Сочинських ігор заговорив колишній посол США в НАТО Курт Волкер. «Наступні олімпійські ігри в Сочі – це заковирна проблема... Присутність там західних дипломатів – підтримка російської політики сили... По-перше, – наголошує Волкер, – ми повинні твердо заявити, що зміна кордонів у нинішній Європі не буде визнаватися. Має початися дипломатичний процес, щоб на осінніх самітах НАТО і США – ЄС ми б змогли домовитися про єдину політику невизнання Абхазії та Південної Осетії». Звісно, такі «настановчі» репліки у Washington Post є певним меседжем для російського керівництва, – чи не прибрали б ви все-таки своїх підкаблучників з ігор? Усім було б простіше. Але очевидно, що росіянам навпаки буде простіше поставити міжнародну спільноту перед вибором, який їй зробити вкрай важко та й не дуже хочеться. Одна річ – ритуальні фрази та високі слова про недоторканність кордонів, інша – піти на відвертий конфлікт із Росією. ■

К Н И Г А Р Н Я

**МЕНЕДЖЕР
З ОРГАНІЗАЦІЇ ПОДІЙ
У МЕРЕЖІ
КНИГАРЕНЬ «Є»**

ВИМОГИ:

- ◀ Високий рівень володіння українською мовою
- ◀ Вільне володіння англійською мовою
- ◀ Вища освіта
- ◀ Навички управлінської роботи

Адреса для CV:
cv@book-ye.com.ua

Великий 3D екран
у самому центрі Києва!

 **Кінотеатр
Україна**
ІДЕАЛЬНИЙ КОМФОРТ
ТА ЯКІСТЬ ЗВУКУ!

★ з 29 липня

Кішки проти собак: Помста Кітті Гелор
/ Cats & Dogs: The Revenge of Kitty Galore

★ з 19 серпня

Навколо світу за 50 років у 3D
/ Around the World in 50 Years 3D

Перемога в поразці

Завдяки Запорозькій Січі та її останньому кошовому отаманові імперія замість жаданої Новоросії отримала Україну

Автор:
Владислав Грибовський

Зліквідацією Запорозької Січі 1775 року пов'язано чимало дивних речей. Дивує не те, що певна держава розформувала певну прикордонну спільноту, яка від її імені охороняла кордон і якоїсь лихої години перестала бути для неї корисною. Так само чинила Австрія з угорськими гайдуками й сербськими граничарами, Венеція з рагузинськими ускоками, котрі за самоврядною організацією, стилем життя і функціями прикордонної сторожі мало чим відрізнялися від запорозького козацтва. Не було унікальним фактом і те, що вище керівництво Війська Запорозького без суду і слідства опинилось у в'язниці одразу після знищення Січі – венеційське й австрійське судочинство також діяло вибірково, зокрема, коли «державний інтерес» вимагав будь-що позбутися небажаної персони.

ГОЛОВНИЙ БІЛЬ РОСІЇ

Натомість венеційському й австрійському урядам непотрібні були укази, в яких замість юридичних формулювань подавався демонізований образ ліквідованої інституції, на кшталт: «Нет теперь более Сечи Запорожской в политическом ея уродстве, следовательно же и козаков сего имени», як ішлося в маніфесті Катерини II від 3 серпня 1775 року. У Венеції та Відні для підготовки таких актів використовували юристів, а не істориків, як це чинив катерининський фаворит Григорій Потьомкін, вдавшись до

Зображення останнього кошового отамана Запорізької Січі Петра Калнишевського на козацькій іконі «Покрова»

послуг Генріха Фрідріха Міллера. Пруський король Фрідріх II міг скільки завгодно іронізувати, кажучи: «Якщо вам подобається чужа провінція й ви маєте достатньо сили – займайте її негайно: щойно ви це зробите, завжди знайдете вдосталь юристів, які доведуть, що ви мали всі права на захоплену територію». Та на відміну від Росії в Пруссії, Австрії та Венеції історію писали в університетах, втручання до внутрішнього життя яких було для державців справою ризикованою. В Росії ж не було розвинуте не лише університетське, а й будь-яке інше самоврядування. Правитель сам диктував історикові, що слід писати, тож про Запорозьку Січ писали суголосно катерининському маніфестові аж до 1840-х, і тільки через 100 років після ліквідації Січі з'явилася публікація, що її останній кошовий відбував ув'язнення та помер на Соловках.

Просвітницьке XVIII століття було тріумфом для Європи, яка переможною ходою ставила в колоніальну залежність решту світу. За Петра I Росії також хотілося стати Європою, аби бути серед тих, хто поділяє, а не кого поділяють. Ще тоді окреслилися контури її стратегічних інтересів: схід балтійського узбережжя, Польща, Туреччина, Крим, Кавказ. Але новоявлена імперія мала труднощі з управлінням своїми і без того гігантськими просторами. Вкрай важко перетравлювалася Естляндія, Лівляндія та Гетьманщина – країни з високим рівнем громадського і культурного життя. Також степове порубіжжя допікало козацькими повстаннями, кочівницькими набігами та поглинанням кріпаків, що ослаблювало кріпосницьку економіку та збільшувало число бунтівливих козаків. Запорозьке козацтво додавало царотві ще й специфічної проблеми, бо крім степових звичаїв оперувало європейським правом, яке слабким відблиском дійшло до степового порубіжжя через політичну культуру Речі Посполитої. Тож без приборкання пограниччя, передусім українського, Росія не могла дорости до рівня одного з найбільших хижаків світу.

МЕТАМОРФОЗИ ПОРУБІЖЖЯ

На початку XVIII століття по степу вперше проліг кордон, від-

діливши Росію та Туреччину. Імперська влада вперше почувалася господарем у тих місцях, куди раніше заглядала хіба похапцем. Запорозьке й донське козацтво протестувало. На Дону спалахнуло повстання на чолі з Кондратієм Булавиним, Запорожжя підтримало антимосковський виступ Івана Мазепи. В 1709 році Петро I придушив булавинське повстання та відрядив військо на розгром Січі на річці Чортомлик. По Дніпру й Дону попливли плоти з шибеницями та тілами страчених козаків. На наступні 25 років між Гетьманською Україною та запорожцями проліг наглухо забитий кордон, що не залишив їм іншого вибору, як перейти до підданства Кримського ханства. Хребта українській козацькій державі було зламано.

КАТЕРИНА II ПОДАРУВАЛА ПОТЬОМКІНУ ТИТУЛ ГЕТЬМАНА КОЗАЦЬКИХ ВІЙСЬК. АЛЕ ЙОМУ БРАКУВАЛО ЛЕГІТИМНОСТІ

Змучені штучним від'єднанням від Гетьманщини, запорожці повернулися до російського підданства й заснували 1734 року Нову Січ на річці Підпільній. Відчуття приреченості на покору російській владі відтоді стало прикметою поведінки кошових отаманів, котрі навіть у стані найбільшого роздратування діями Петербурга здригалися від самої думки про те, що жажіття 1709 року може повторитися знову. Імперія задля власної зручності прокладала та змінювала кордони: від земель Війська Запорозького відшматувала частину Приазов'я, передавши його Війську Донському, на північно-західних теренах утворила Нову Сербію (частина сучасної Кіровоградської області), на північно-східних – Слов'яносербію (частина Донецької і Луганської областей), заселяючи їх вихідцями з Балканського півострова.

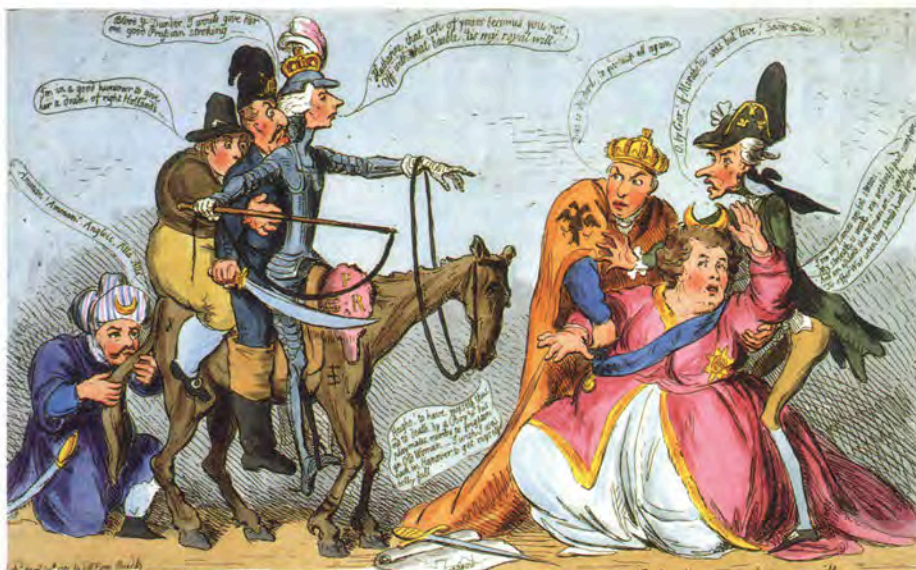
Чи не єдиним способом протидії лишалося європейське право, яке так важко перетравлювалося імперією та спричиняло розлади її організму. Отримання платні за службу козаки перетворили на процедуру,

що дозволяла відвідувати найвищі петербурзькі кабінети. Великого клопоту завдавали царським достойникам привезені козацькими депутатами грамота польського короля Стефана Баторія 1576 року та універсал Богдана Хмельницького, що гарантували непорушність території Війська Запорозького. Мабуть, Петро I на них би зважив не більше, ніж Іван Грозний на листи митрополита Філіпа, називаючи їх «фількиною грамотою». Та за Катерини II, що дбала про своє реноме в очах просвітницької Європи, документи стали у більшій шані. Доки в столичних канцеляріях вивчали Баторієву грамоту та Богданів універсал, кошовий отаман Петро Калнишевський розгорнув землеробську колонізацію степу.

БАТЬКО КАЛНИШ

Посилення контролю імперії над козацтвом та устаткування кордонів дало несподівані результати. Порубіжжя стало безпечнішим, зменшилася загроза набігів татар, що одразу пробудило переселення української людності на степові терени. Особливо поживавилася селянська колонізація після того, як російські та українські війська здобули Крим у 1771 році. Здавалося, все селянство Лівобережжя Дніпра готове стати на колеса, аби знайти вільну від пана землю. Запорожці спершу пручалися «на шестю гречкосіїв», побоюючись, що селянський плуг змінить козацький спосіб життя. Калнишевський змінив політику Коша до переселенців. На теренах, яким загрожувало приєднання до створеної у 1764 році Новоросійської губернії, спішно засновували населені пункти з козацькою адміністрацією. Справа відтепер ставала серйознішою, ніж тоді, коли козацькі угіддя виглядали нічим пустирем.

На межі Запорозжя та Новоросійської губернії спалахнув гострий конфлікт. Російські офіцери, намагаючись створити на малозаселених теренах губернії маєтки, руйнували запорозькі села й силоміць виводили населення. Запорожці діяли так само: нищили панські подвір'я, а селян переганяли на свої землі. Селянські хати не-одноразово розбирали й переміщували з одного місця на інше. Та й сутички

TAMING of the SHREW: Katharine & Petruchio; — The Modern Quixotte, or, what you will, —

не обмежувалися лайкою, доходило до застосування зброї. Скарги прикордонних помічників на запорожців осідали в канцеляріях столичних відомств. Та доки тривала російсько-турецька війна 1768 – 1774 років, катерининський уряд крізь пальці споглядав зухвальство запорожців. Військо Запорозьке особливо прислужилося імперії в 1771 році, коли загін козацького полковника Опанаса Ковпака, перебуваючи в авангарді армії Василя Долгорукова, брав участь в окупації Криму, а Петро Калнишевський відзначився в блокуванні турецької фортеці Очаків. Кошового отамана й старшину нагородили золотими медалями. Російський генералітет перейнявся справжньою модою на все запорозьке, записуючись у січові курені, пишавшись щойно отриманими запорозькими прізвищами й обмінюючись листами з Калнишевським.

Особливо любязне листування зав'язалося між Калнишевським і Потьомкіним, котрі, вірогідно, ніколи одне одного так і не бачили. 4 липня 1772 року генерал-поручик Потьомкін дякував кошовому за атегаст про включення його до Куцівського куреня, слав від себе гостинці, запевняючи, що це – «первый знак моего усердия, покуда пойдет мне случай действительно показать вам, сколько я емь». Така нагода трапилася в червні 1774 року, коли Потьомкін, використовуючи свої зв'язки в Синоді, підтримав клопотання Кални-

ІМПЕРІЯ-ЗАГАРБНИЦЯ. Англійська карикатура з газети *Forbes*, 1791 рік. Прем'єр-міністр Великої Британії У. Пітт спільно з німцем, шведом і турком вимагає, аби Катерина II зняла з голови півмісяць – знак влади над мусульманським Сходом. Її підтримують австрієць і француз

шевського про висвячення начальника січових церков Володимира Сокальського на архимандрита. Наступний «знак усердия» був явлений 7 травня 1775 року, коли на засіданні Державної ради при царському дворі ухвалено рішення про ліквідацію Запорозької Січі та арешт козацьких урядовців.

За іронією долі, «атакувати» Січ було доручено Петрові Текелі, колишньому сербському граничару, котрий після розформування австрійського урядом Маріонської границі у 1747 році емігрував до Росії. Тепер же йому випало зробити те саме з запорожцями. 25 травня його корпус вирушив із фортеці Святої Єлизавети (тепер Кіровоград), аби зайняти запорозькі землі по правому боку Дніпра, 7 червня з Кременчука виступив корпус князя Олександра Прозоровського для окупації лівобережжя; в операції брало участь військо чисельністю до 40 тисяч.

Ніде не зустрівши опору, Текеля перед світанком із 4 на 5 червня підійшов до Січі. Запорозьку варту схопили без галасу й заблокували всі вулиці Січі. Однак кошовий, старшина та понад 3000 запорожців встигли зачинитись у Внутрішньому Коші. Текеля відрядив до них полковника Мисюрева, щоб оголосити волю Катерини II та примусити Калнишевського здатися на монаршу ласку. Кошовий певний час не впускав російського посланця. Запорозьці сперечалися. Можливо, справа вирішилася пр-

омовою отця Володимира Сокальського, котрий засудив пролиття православної крові. Кошовий отаман Калнишевський, військовий писар Іван Глоба, військовий суддя Павло Головатий вийшли назустріч росіянам. Запорозька Січ припинила існування.

ПОТЬОМКІН

Поширена думка, мовляв, найголовнішою причиною ліквідації Січі було те, що Росія, здобувши перемогу над Туреччиною, відсунула кордон углиб степу й відтепер не потребувала служби запорожців. Насправді ж кордон просунувся не набагато, контроль над Кримом залишався ненадійним та й потреба імперії в козаках не зникла. В 1776 році Потьомкін запропонував Катерині II довічно ув'язнити керівників Січі, запевняючи, що має документальні докази їхнього «великого вероломного буйства», але утримується від подробиць, аби не ятрити людяне серце імператриці. Що то були за докази, можна здогадуватися на прикладі доносу полкового старшини Павла Савицького, в якому йшлося про намір кошового перейти в турецьке підданство. Складений ще в січні 1767 року, донос Савицького не був сприйнятий серйозно російським керівником Гетьманщини – Петром Румянцевим. Але у квітні 1775-го Румянцев повідомив Сенат, що Калнишевський готується пристати до Туреччини. Безглуздий донос Савицького фігурував у справі Калнишевського аж до його звільнення з ув'язнення у 1801 році.

Роль Румянцева в цій справі була не випадковою, адже з його рекомендації Потьомкін уперше вступив до покоїв імператриці. Потьомкін, попри необмежену владу, від самого початку боявся скороминущості фавору, а ще більше – смерті Катерини, оскільки мав украй погані стосунки зі спадкоємцем престолу – Павлом Петровичем. То ж Потьомкін зміцнював своє становище, причому шляхом здобування не тільки російських посад і титулів, а й іноземних. Спершу він наміслив стати герцогом Курляндським, згодом пішли чутки про його домагання польської корони, були проекти створення «під Потьомкіна» окремих кня-

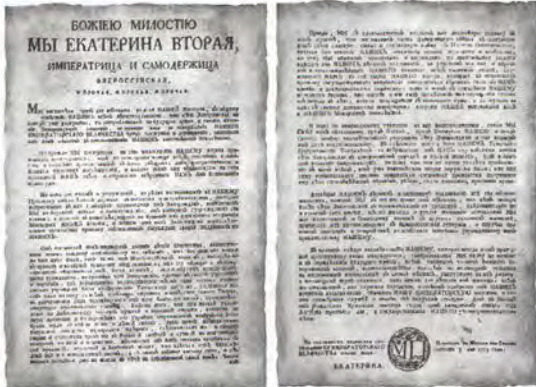
зівств у Криму, Молдові й Волощині, навіть у Греції. Власне останній гучний титул «гетьмана козацьких Катеринославських та Чорноморських військ», що він отримав у 1790 році з рук імператриці, пояснює суворий вирок кошовому й старшині, як, зрештою, дає відповідь на запитання, чому князь і володар рясного грона титулів час від часу слав запити до Соловецького монастиря, довідуючись, чи живий ще останній легітимний чільник Війська Запорозького. Всеволодному фаворитові бракувало легітимності.

Бракувало також і завершеності проектів, які Потьомкін починав із розмахом титана-деміурга, а закінчував як пересічний чиновник, що зупиняє справу банально внаслідок нестачі коштів. Якось Сергій Єфремов у 1928 році висловився про потьомкінське творіння – Катеринослав (нині Дніпропетровськ): «Складається дивне враження: наче хтось замахнувся, та не вдарив». Таку думку мали і європейські спостерігачі, котрі в 1787 році супроводжували Катерину II в її подорожі до Криму й кепкували з приводу «потьомкінських деревень», прикрашених декораціями в стилі рококо.

Стихія української народної колонізації виявилася результативнішою, ніж експерименти імперського уряду з творенням нової реальності у причорноморських степах (Нова Сербія, Словоїносербія тощо). Завдяки Запорозькій Січі та її останньому кошовому отаманові імперія замість жаданої Новоросії отримала Україну, яку так і не спромоглася перетравити і яка у край несприятливих умовах виявила здатність до розширення своєї етнічної території.

Переможений виявився переможцем. **ii**

МАНІФЕСТ КАТЕРИНИ II

«Об уничтожении Запорожской Сечи и о причислении оной к Новороссийской губернии»

Мы восхотели объявить во всей Нашей Империи... что Сечь Запорожская вконец уже разрушена со истреблением на будущее время и самого названия Запорожских казаков... Сочли Мы себя ныне обязанными пред Богом, пред Империею Нашею и пред самым вообще человечеством разрушить Сечу Запорожскую и имя казаков от оной заимствованное. Вследствие сего 4 июня нашим Генерал-Поручиком Текеллием со вверенными ему от нас войсками занята Сечь Запорожская в совершенном порядке и в полной тишине без всякого от казаков сопротивления... Нет теперь Сечи Запорожской в политическом её уродстве, следовательно же и казаков сего имени...

Знижки до 70%*

Останні

2 тижні

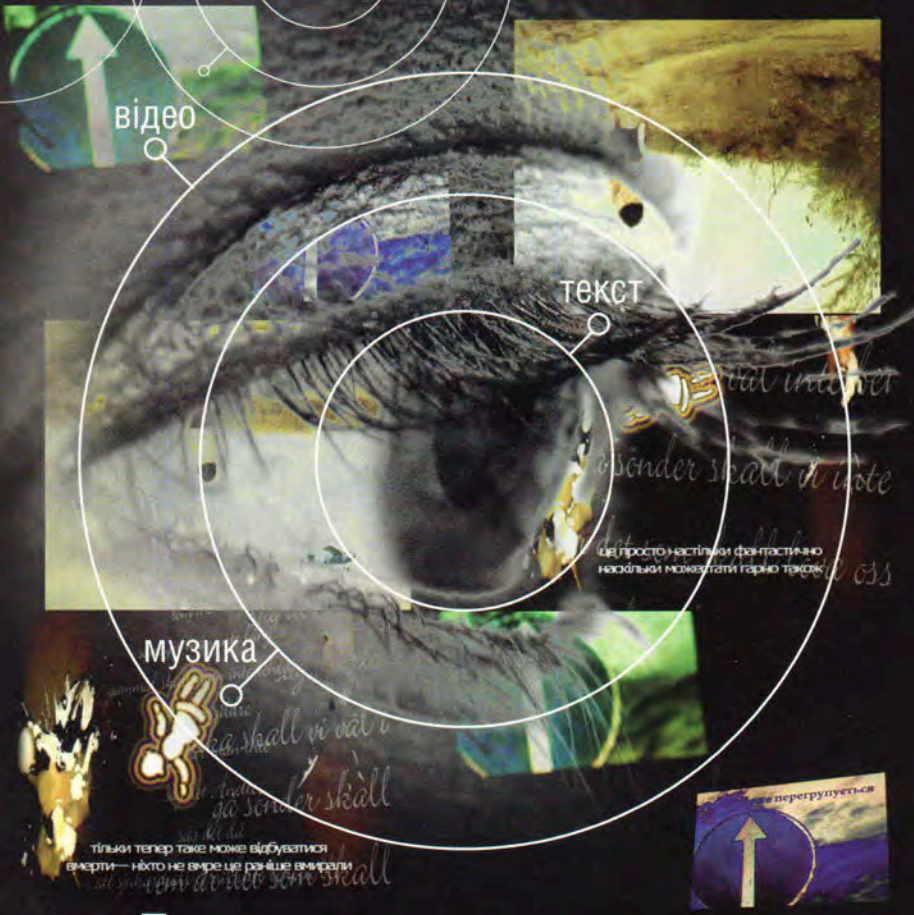
*знижки в торговельних точках, що знаходяться у ТРЦ «Dream Town»

ТОРГОВЕЛЬНО-РОЗВАЖАЛЬНИЙ ЦЕНТР

DREAM
T O W N

Оболонь® пр. Оболонський, 1-6 ®Мінська

Віршокадри

Четвертий вимір поетичного відеоарту

Автор:
**Катерина
Бабкіна,
письменниця**

Здавалося б, годі й намагатися увиразнити і зробити більш метафоричною поезію, що сама по собі є гранично виразною і метафоричною. Однак у розбещеному мультимедіями суспільстві куди тільки не сягнеш, щоб донести вартісний продукт до споживача в зручній та прийнятній для нього формі. У цьому-то намаганні й виникла відеопоезія – дочірній вибрик поетичного слова і кінематографічного способу мислення.

НЕПЕРЕДБАЧУВАНИЙ СЕНС

Чи варто відокремлювати відеопоезію від короткометражного кіно? Мені не раз траплялися відеопоетичні ролики в добірках Future Shorts, позиціоновані як повноцінні короткометражки.

Однак вони побудовані на поетичному тексті із застосуванням зовсім іншого, кліпово-ілюстративного підходу до зображення й звуку. То чи слід називати поетичний відеоарт кліпами на вірші? Адже є досить відомі роботи, зняті на поезії, читані-співані й сполучені з музикою аж так, що нагадують пісню, тож і ролики ці простіше зарахувати до музичних кліпів. Однак завдяки якомусь особливому поєднанню внутрішньої фабули тексту, настроєвого виміру звуку та очевидного сюжету відео народжується четвертий сенс – непередбачуваний і неспритаманий звичним кліпам на пісні.

На перетині площин тексту, зображення та звуку прикінцевий продукт виглядає найбільш органічно, тому його складніше

класифікувати чи зарахувати конкретно до якогось із видів мистецтв. Зазвичай провідним є текст: саме сенси, метафори і сюжети поезії несуть основне навантаження. Відеоряд чи анімація, а також дібраний музичний трек не завжди безпосередньо ілюструють текст, але часто доповнюють його – змістовно, атмосферно чи настроєво, а то й подієво (так, є прийом, коли відеоряд зображує події, що передували описанім у вірші емоціям чи діям або ж стали їхнім прямим наслідком).

РІЗНОВИДИ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ

Напрямок інтерпретації тексту визначається підходом. Часом автор є постановником відеоряду, і тоді з'являється додаткове увиразнення первинного задуму конкретного поетичного тексту. Саме за такою схемою здебільшого працюють над відеопоезією в Україні. Відгалуженням від цієї парадигми є підхід, коли режисер і автор – це не одна й та сама особа, та все ж вони працюють над відеовиразженням тексту разом. Так були спродюзовані українські відеопоезії в межах проекту Катерини Бабкіної «Відеопоезія/Відеопроза» та доробки Люби Якимчук, Гриці Ерде, Христі Венгринюк та Сашка Горського. Цей підхід має свої більш ніж очевидні плюси, адже згаданими відеопоетичними роликами зацікавилися міжнародні кіно- та літературні фестивалі, їх демонстрували в Берліні, Ризі, Кракові, Москві, Санкт-Петербурзі, Вільнюсі, Валенсії та, звісно, в багатьох містах України. Крім того, як безпосередній учасник цих подій не можу не зауважити, що це значно здешевлює процес, тому є оптимальним варіантом в умовах відсутності професійної апаратури й неможливості залучати фахівців на кожен окремий вид робіт, як-от монтаж, опрацювання звуку, постпродакшн тощо. Саме це, до речі, є і найбільшим мінусом – для кінцевого продукту завжди ліпше, коли над кожною складовою працює відповідний фахівець, а не натхненний аматор.

Протилежний підхід, який відповідно забезпечує дещо інший результат, – колектив кура-

торів добирає поетичні тексти і дає їх на опрацювання режисерам. Важливий момент – тут робота гранично відмежована від доброзичливого втручання автора тексту, його залученість може обмежуватися хіба що начитуванням тексту для подальшого імплементації у звуко-та відеоряд. В Україні до такого підходу спробувала вдатися режисер-початківець Наталка Личук, яка два роки тому продемонструвала на Львівському форумі видавців поетичний фільм з елементами анімації «М'яч у пітьмі» за однойменною книгою поезій Остапа Сливинського. Близький до цього підходу випадок, коли режисер чи відеохудожник безвідносно до автора так надихається якимось віршем, що за власною ініціативою створює за його мотивами поезокліп. Беззаперечний плюс цього підходу – значно ширша множина інтерпретацій, але тут слід зазначити, що така робота потребує централізованого кураторства та підтримки, а також професійної освіти і є майже неможливою для здійснення на добровільних аматорських засадах.

БУМ ВІДЕОАРТУ

З 2006 року, коли у відносно широкому доступі з'явилися українські відеопоетичні ролики, можна стверджувати: поетичний відеоарт у нас є, він успішно виокремився з домашнього відео і відділився від тих мистецтв, які творить вузьке коло людей виключно заради розваги. У 2006–2009 роках спостерігався навіть такий собі бум відеопоезії: багато українських робіт з'їздило на міжнародні фестивалі чи конкурси, а вдома тим часом з'явилося достатньо молодих режисерських колективів, які теж почали займатися цією непростю справою. Почали, та не продовжили.

Можливість порівнювати свої доробки як у добірках фестивалів і конкурсів, так і на порталах YouTube та Vimeo з литовським, англійським чи американським відеопоетичним досвідом відверто демотивує. Адже часто навіть незлі режисерські задуми українських відеоопетів (дозвولی собі називати їх так) не досягають до певного рівня через відсутність професійної, «кіношної» картини, глибокі елементи ані-

ПОЕТРОНІКА

Першопроходець у царині відеопоезії в Європі – італієць Гіанні Тоті. У 1980-х за підтримки французького культурного Центру пошуку П'єра Шеффера він створив синтез кіно, поетичного тексту, ефектів постпродакшну та електронної музики, назвавши результат свого експерименту *poetronica*

ПОЕЗІЯ БЕЗ ПОЕЗІЇ

Окремі відеопоетичні роботи такі абстраговані, що сам поетичний текст не фігурує там зовсім – ні як звук на бекграунді, ні як субтитри. Сенс тексту режисер виражає за допомогою відеоряду чи анімації та музики і звукових ефектів, а поезія як така залишається за кадром просто як джерело натхнення

ДЕ ПОДИВИТИСЯ

ПЕРЕГЛЯНУТИ комплексно доробки нашої і зарубіжної відеопоезії можна на Міжнародному поетичному фестивалі *Meridian Czernowitz*, що відбудеться в Чернівцях 3–5 вересня, а також на Літературному фестивалі в межах Львівського форуму видавців. Українські та європейські доробки в жанрі відеопоезії можна також переглянути на сайті www.videopoezija.in.ua

мації, загальну якість відео та операторської роботи, непрофесійний звук і монтаж та відсутність постпродакшну. Інакше кажучи, дається взнаки відсутність справжньої, не «іграшкової» апаратури і професійної команди режисерів, операторів, творців анімації, звукорежисерів, акторів, постановників та режисерів і виконавців монтажу.

Українським пошукачам у царині відеопоезії було приємно бути першими і найкращими два чи три роки тому, коли сам факт створеного поезокліпу переважав фактори його якості. Тепер значно неприємніше пасти задніх у певних акцентованих і важливих моментах та почуватися аматором поміж фахівців.

НА ПЕРСПЕКТИВУ

В умовах сьогодення ймовірність отримати якийсь фінансування на створення відеопоезії наближається до нуля. У Росії, Литві та інших країнах такі проекти часто цілком або частково фінансують напівкомерційні, а то й державні структури штибу Міністерства культури, але в нас це звучало б радше як жарт, адже в Україні колапсує навіть потенційно комерційно прибуткове кіно. Так само неймовірно виглядає заробити на власних проектах і вкласти зароблене у їхній розвиток: поки що в нас немає ані достатньо платоспроможних поціновувачів відеопоезії, ані належної якості продукту, за який слід брати гроші. Насамкінець зазначимо, що загальний рівень життя в Україні теж нескоро наблизиться до того, коли кожен спраглий операторських звершень зможе придбати професійну камеру, кожен, хто почуватися в силі опрацювати продукт, – облаштувати студію монтажу чи звукозапису, а кожен, у чийй голові народився режисерський задум, – організувати комфортні умови співпраці фахівцям для його реалізації.

Найліпшою перспективою виглядає участь у фестивалях та конкурсах із метою просування власного продукту і здобуття імені чи брэнда, що можуть відкрити шлях до різноманітних грантів на розвиток та реалізацію мистецьких проектів. Крім того, є грошові відеопоетичні

премії, а відзнаками на деяких фестивалях є дорога і така потрібна в роботі апаратура. Для українців відкритий конкурс відеопоетичного кіно ZEBRA від Берлінської літературної майстерні, поетичний відеофестиваль *Word in Motion* у Ризі, фестивалі кіно і цифрового мистецтва у Валенсії, російські фестивалі відеопоезії «ЗРЯ!», «Пятая нога», «Вентилятор», а також різні українські та європейські відеопоетичні покази на кіно- та літературних фестивалях. В Україні відеопоетична номінація є в межах Міжнародного Волошинського конкурсу, а перша українська відеопоетична премія «Бук» стартує цього року на міжнародному поетичному фестивалі *Meridian Czernowitz*.

Біда одна – щоби посісти гідне місце на фестивальному показі чи в конкурсній програмі й у такий спосіб здобути фінансування на розвиток, потрібен якісний продукт, а для того, щоб його виготовити, потрібне... ну, ви зрозуміли. Тож десь на проходженні цього замкненого етапу зачалася наразі українська відеопоезія і, сподіваємося, незабаром вибухне новими досягненнями, свіжими ідеями та якісними доробками. ■

ФОТО: УНАН

Кіно на межі політики

Ні шалена спека, ні одиничка на початку титулатури не завадили Одеському міжнародному фестивалю отримати тверду четвірку

Автор:
Ярослав
Підгора-
Гвядзовський,
Одеса – Київ

На відміну від людей, кінофестивалі спершу оцінюють не за зовнішнім виглядом, а за їхнім наповненням. Але без чіткості та злагодженості роботи навіть Каннський фестиваль може стати Тмутараканським. Одеський потяг працював на повну, з ресторанної кухні валила пара, машиністів часом тіпало від страху, іноді добивала втома, а подеколи й нервовість. Але потяг рухався, й для ока пересічних пасажирів ішов прямо і впевнено доїхав до станції призначення. Жодного фільму з програми не було знято, що є

для фестивалів звичною і неприємною справою. Так, не відбулося запланованого візиту актора і режисера Сільвестра Сталлоне на батьківщину його матері (примхлива зірка просто не наважилася летіти). Так, не дістався до Одеси російський режисер Сергій Соловйов (передумав). Режисер Пьотр Тодоровський теж не приїхав (здоров'я), актор Жерар Депардьє напередодні візиту зламав ногу, а акторка Луїз Бергуен, яка зіграла головну роль у фільмі Люка Бессона «Неймовірні пригоди Адель», не доїхала... яка вже різниця чому. Проте був голланд-

ський актор Рутгер Хауер (на фото), американський кінематографіст українського походження Вадим Перельман, польський режисер Кшиштоф Зануссі, російський продюсер «одеського походження» Сергій Чліянци і нідерландський режисер Йос Стеллінг, який цього року очолював журі Одеського фесту (ОМФ). І всі вони дали фантастичні майстер-класи. Зануссі, захоплений прийомом аудиторії, навіть нагадав, що його будинок завжди відкритий для творчої молоді, після чого півтори години після закінчення творчого вечора роздавав візитівки.

Одне суттєве зауваження: чому ОМФ проводився російського мовою? Чи зараз про це краще не запитувати, а то ще звинуватять у націоналізмі й більше на фестиваль не запросять?

ЖИТИ КРАЩЕ

Відбирали фестивальні стрічки передусім за критерієм «смішно/не смішно», тобто фільми-учасники імпрези мали містити бодай натяк на гумор. Відтак конкурсну програму ОМФ сформували доволі життєствердні стрічки без надмірної гостросоціальної «чорнухи», якою часто грішать міжнародні кінофоруми. Левова частка фільмів конкурсу оберталася довкола однієї теми, яку можна окреслити питанням: «що зробити, щоб кожен жив краще?»

Рецепти поліпшення життя доволі прості. Французький «Мамонт» (Mammuth) Гюстава де Керверна та Бенуа Делепіна, якого відбірники побачили цього року на Берлінале, натякає на те, що не варто заморочуватися... нічим: ні власним виглядом (Жерар Депардье у фільмі схожий на бонджа), ні способом життя, ні своїми розумовими здібностями. Ідеальне екранне втілення крилатого вислову Леоніда Кравчука: «Маємо те, що маємо». І досить. Іспанські «Товстуні» (Gordos) Данієля Санчеса з цього приводу конкретніші, переконливіші й вагоміші у висловлюванні: «Примирися зі своїм зовнішнім виглядом». Бо ми турбуємося за надмір жиру чи худорлявість фігури, нерівність носа чи... довжину члена, і це псує життя нам та оточенню. У польській чорній комедії «Коліскова» (Kolysanka) Юліуша Махульського герої простіші – вони вампіри, і щоб великій родині з діда, сина, його дружини й трьох онуків жилося краще, треба лише переїхати до міста – там більше крові. Щоб бути щасливим, не треба вчитися сексу в лісі з першим-ліпшим, як це робить героїня канадської комедійної драми «Рік плотоїдства» (Year of the Carnivore), – слід лишень поговорити зі своїм обранцем, який просто боїться відповіді: «Я тебе також кохаю». В російському «Дітям до 16...» Андрея

ПЕРЕМОЖЦІ ОДЕСЬКОГО КІНОФЕСТИВАЛЮ

Найкращий фільм (гранпрі) –

«Дітям до 16...», Росія.
Режисер:
Андрей Кавун

Найкращий режисер –

Юліуш Махульський,
«Коліскова»,
Польща

Найкраща акторська робота –

Яап Снайдерс,
«Кондитер»,
Нідерланди.
Режисер:
Анемарі ван де
Монд

Приз глядацьких симпатій –

«Дітям до 16...», Росія.
Режисер:
Андрей Кавун

Спеціальні нагороди журі –

«Жовтень»,
Перу, Іспанія.
Режисери:
Даніель Вега,
Дієго Вега;
«Моє самогубство»,
США.
Режисер:
Девід Лі Міллер

Кавуна з цього самого приводу сказано так сильно (а це лише звичайний мелодраматичний чотирикутник!), що краще не придумаш: «Треба любити того, хто поруч». Ідеальність цього імперативу і якість самого фільму, здавалося, не можуть нічим перекритися чи бодай доповнитися. Але перуанський «Жовтень» (Octubre) вклав усіх навзناк. Поява малої дитини в кошику в хаті чоловіка, якому ніхто не потрібен, – диво, яке треба було осягнути і «цінувати те, що маєш». Бо коли воно зникає, цінувати пізно. В американському «Моєму самогубстві» (My suicide) Девіда Лі Міллера йдеться про відсутність жаги до життя та смерть. Але хлопчина, який вирішив накласти на себе руки перед відеокамерою, розуміє хибність такої думки, тільки коли бачить у петлі свого однокурсника. Іноді (частіше за все) ми щось розуміємо постфактум, тобто вчимося на власних помилках. Добре, якщо це тільки помилка. Не банкрутство, як в італійській «Нозі Бога» (Pide di Dio). Не зрада, як у голландському «Кондитері» (Taartman). Помилку можна виправити, не можна виправити лише смерть.

ЕЙЗЕНШТЕЙНОМ ЄДИНИМ

Загалом внутрішнє наповнення ОМФ відповідало фестивалям класу «А» (не за кількістю, а за якістю). За це можна дякувати програмному директоріві, кінознавцю Аліку Шпілюку, адже конкурс виявився чи не кращим, ніж цього року на Берлінському кінофестивалі. Хоча червоніти таки довелося – справжньою плямою на тілі форуму стала стрічка Олексія Луканева «Пістолет Страдиварі». Зрозуміло, що тут відіграла свою роль політика: «Пістолет...» є українсько-російським фільмом і до того ж із додаванням комедійності, а на українському фестивалі «всіх видів гумору», цитуючи Шпілюка, наявність такої роботи заохочується, ба навіть вимагається. Чи все ж таки важливішими були одеська натура у фільмі, одеські актори і навіть продюсери? Риторичне запитання.

З-поміж позаконкурсних програм тишили око ретроспек-

тиви Федеріко Фелліні та Кірі Муратової, «Французький бульвар», «Нове російське кіно», український альманах «Мудаки. Арабески», прем'єри «Неймовірних пригод Адель» (Les aventures extraordinaires d'Adèle Blanc-Sec) Люка Бессона та «Ілюзіоніста» (L'illusionniste) Сільвена Шоме, «Баарії» (Baaria) Джузеппе Торнаторе і «Досить доброї людини» (En ganske snill mann) Ганса Петтера Моланда. Якщо вже вдаватися в деталі, є сенс насварити відбірників за присутність на фестивалі такого неймовірно посереднього російського телевізійного мила, як «Доросла донька, або тест на...». Хоча тут можна посперечатися, але, мабуть, теж замішана політика...

Що буде наступного року? Організатори вже створюють ажіотаж, говорячи про приїзд мегазірок. Але що стане головною фестивальною принадою, наразі невідомо. Адже цього року ОМФ вже використав шанс показати ідеальний для Одеси і для критиків фільм «Броненосець «Потьомкін» Сергея Ейзенштейна. Його знімали в Одесі, а Потьомкінські сходи стали знаковими після епізоду з розстрілом людей і дитячим візочком. 2005 року стрічку показали на Берлінале, а 2007-го реставрували. 2010-го в межах Одеського кінофестивалю її демонстрували з реставрованим зображенням і відновленим первинним музичним тлом, яке, радячись із самим режисером, свого часу створив композитор Едмунд Майзель. Тисячі людей над Морським вокзалом, симфонічний оркестр перед сценою, а на сцені – величезний екран. Це загалом центральна подія фестивалю. То що ж далі?

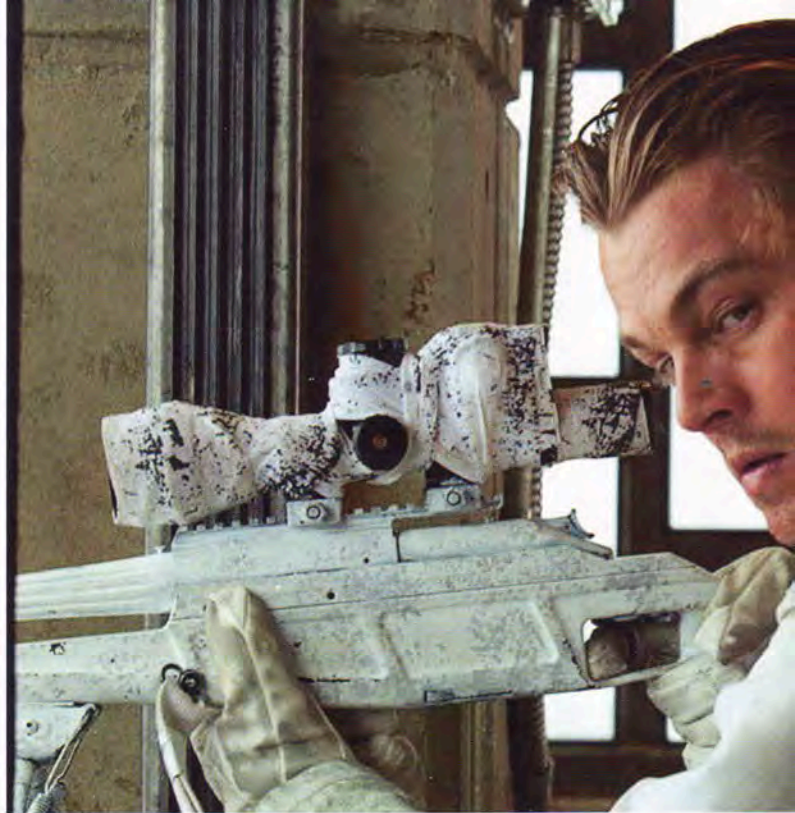
Якщо імпреза не стане ареною для політики, що тепер не залазить хіба що в ліжку, і збереже свою орієнтацію на кіномистецтво, ОМФ має шанси на успіх. Фортуна усміхається тим, хто не боїться експериментувати. А сміливість демонструвати в конкурсі такі фільми, як японський абсурдський «Символ» (Shinboru) і американсько-французький треш «Гума» (Rubber), дає карт-бланш будь-якій імпрезі на прохід в обмежену зону високого фестивального рівня. ■

Сновиди за викликом

Психотрилер Крістофера Нолана про небезпеки вульгарного фройдизму

Щоб практикувати групове сновидіння, спочатку потрібно навчитися контролювати власне – так кажуть спеціалісти в цій галузі. Проте режисер Крістофер Нолан запевняє, що цей унікальний досвід буває доступним і без жодних зусиль із вашого боку – все контролюватимуть за вас. Цим, власне, і займаються герої його нового фільму «Початок» (Inception) – втягують людей у свої сновидіння та проникають у їхні. Цим, вочевидь, займається і сам Нолан, адже перегляд стрічки – не що інше, як групове сновидіння, кероване режисером.

«Коли йдеться про сні, потенційні можливості розуму безкінечні. Відповідно і масштаб фільму має навіювати це відчуття безмежності», – каже Нолан. Тож цього разу вас втягнуть у сновидіння грандіозного масштабу з відповідними онейрично-технологічними спецефектами та величними краєвидами. Плюс Леонардо ДіКапріо, напружена оповідь, сповнена загадок, любовна драма та сімейний конфлікт – усе, що потрібно для гострих емоцій та сильного катарсису.

«Початок».
У кінотеатрах
України з
22 липня

Згідно із сюжетом доступ (завдяки сновидінню) до чужого «підсвідомого» дає дві можливості: отримати звітні потрібну інформацію або ж, навпаки, якусь ідею туди вкоренити, перетворивши на основу для прийняття «об'єктом» потрібних замовникові рішень. Саме функціонуванню другого механізму і присвячена більша частина стрічки. Важелі, якими користуються спеціалісти з укорінення, близькі й знайомі глядачеві: едипальні стосунки, нарцисизм і психологічні травми. Значців психоаналізу, ймовірно, обурить такий вульгарний фройдизм у трактуванні несвідомого. Проте

Анонси

31 липня, 17.00

«Jazz – Діліжанс»

Сквер музичного фонтана (Черкаси, між вул. Хрещатик і бульв. Шевченка)

Фестиваль джазу знову стане тим особливим місцем, де меломани зможуть відвести душу та гарно провести час. Уже вкотре захід відкриватимуть його натхненники – Cherkasy Jazz Quintet, які передадуть естафету Pelikan Jazz Quartet – спільному проекту черкаських та київських музикантів. Згодом на сцену вийдуть Юлія Разіна та BE Style Band (Севастополь),

після яких публіку розважатиме санкт-петербурзький гурт Chewing Time. Традиційно на завершення фестивалю – спільний jam-session усіх учасників.

1 серпня, 20.00

«Ляпис Трубецкой»

Crystal Hall (Київ, Дніпровський узвіз, 1)

Приємна новина для всіх шанувальників «космічного гурту аутсайдерів» із Білорусі – «Ляпис Трубецкой» (на фото) знову в Києві. Шалена енергія, в'длива соціальна сатира та неформальна атмосфера – незмінні складові кожного виступу гурту. Програма концерту базуватиметься на піснях із останніх альбомів («Культпросвет» 2009, «Manifest» 2008, «Капітал» 2007), об'єднаних у своєрідну трилогію за тематичною схожістю. Передбачається, що білоруська формація потішить публіку й старими хітами.

5 серпня – 8 серпня

Metal Head's Mission

Пансіонат «Зоряний берег» (АР Крим, с. Орловка, Качинське шосе, 33–33а)

Один із найгучніших рок-фестивалів недовзі прогрімить на всю Україну. Любителів важкої музики та гострих відчуттів розважатимуть виступами понад 37 колективів із різних країн світу. Поміж них британці Napalm Death, Blood Expectoration (Україна), американці Cannibal Corpse, I Divine з Угорщини, Hollenthon (Австрія), фіни Full Scale Conflict та багато інших. Можливі невеликі зміни в програмі, але організатори гарантують присутність усіх хедлайнерів шоу.

CD

Korn. «Korn III: Remember Who You Are»

Свій дев'ятий реліз батьки американського ню-металу позиціонують як повернення до джерел, про що свідчить назва платівки. Хлопці згадують, хто вони є у своєму сирому, ніби недопрацьованому, звучанні та ліриці, близькій до текстів перших двох альбомів. Але мандрівка в часі так просто не дається. І тепер Korn подеколи бракує агресії у вокалі, іноді – другої гітари. Музиканти наче втомлюються від самих себе, і їм не лишається сил, щоб вибухнути справжніми емоціями.

Alina Orlova. «Mutabor»

Литовській співачці Аліні Орловій вдалося догодити й критикам-снобам, і широкому загалу. Нова платівка, на відміну від попередньої, має більше аранжування, експериментів зі звуком. Але незмінними залишаються камерність звучання, мінімум інструментів, що дає їм змогу виразити себе повністю, прозорий голос Аліни та чарівний чистий смуток. Орлова ніби живе у казці й готова у потрібний момент промовити магічне слово «мутабор», яке розпочне процес дивовижних перетворень.

«Агата Кристи». «Епілог»

Рок-воїни декадансу завершили свій творчий шлях, тож назва альбому не випадкова. Цей диск і справді підводить жирну риску під 22-річну історію гурту. Помітно, що він вичерпав себе – ті самі серйозні глибокі фрази, містичність, фатальність. Як не крути, але кінець – це кінець. Тільки в цьому випадку очікуваний, адже учасники «Агата Кристи» ще за два роки попередили про вихід останнього альбому та припинення своєї діяльності як колективу. Одночасно з цим релізом вийшов DVD-диск із документальним фільмом про гурт.

якщо сприймати цей фільм як автокоментар, то власне голлівудський арсенал навіювання описаний режисером досить точно. Тим більше що, за Ноланом, плідним підґрунтям для маніпуляцій якраз і є готовність «об'єкта» шукати «істину» саме в царині власних «підсвідомих» едипальних конфліктів (а не, приміром, в економічній ситуації, вплив на яку є основною метою операції вкорінення), забуваючи при цьому, що «підсвідомість» вже давно є цариною масової культури та ідеології.

Олександра Киричук

6 серпня – 8 серпня**«Соседний мир-2010»**

Територія бази відпочинку «Казантип» (АР Крим, м. Щолкіне, Татарська бухта)

Уже втретє на узбережжі Азовського моря відбудеться міжнародний open-air фестиваль, що об'єднує сучасну музику та візуальне мистецтво. Крім насиченої концертної програми на гостей чекають виставки, майстер-класи, різноманітні перформанси й кінопокази. Хедлайнери дійства – відомі санкт-петербурзькі гурти Animal Jazz і Stigmata, а також харківські колективи ЛЮК (на фото) і SanSay. Останній презентуватиме свій другий студійний альбом «Дайвер». Нічна програма передбачає виступи діджеїв.

До 8 серпня**«Прориви»**

Галерея «Дзига» (Львів, вул. Вірменська, 35)

Образні асоціації цифр, інтерпретація їх як візуальних явищ та особлива манера зображення на полотні – це не хто інший, як львівський художник Сергій Савченко. Виставка «Прориви» є частиною проекту «Цифрова синестезія», симбіозом рукотворного й спонтанного, контрольованого й невідворотного. Барви не виступають тут у своїй звичній ролі – вони перетворюються на якісно нову структуру метафізичного типу. Звичайне сприйняття поступається абстрактному баченню, й уява продукує свої сюжети.

До 11 серпня**«Сила волосся»**

Галерея «Боттега» (Київ, вул. Михайлівська, 226)

Серцевиною проекту естонської художниці Мааріт Мурки є тема обрізання волосся. Розкриваючи значення цього ритуалу, мисткиня пропонує глядачеві одразу кілька мотивів. Перший означає втрату індивідуальності й демонструється через кадри з німого кіно «Страсті Жанни д'Арк» (1928), у яких героїні обрізають волосся. Інший

мотив прихований у відео, де Мааріт стриже своїх батьків. Тут обрізання виступає комунікацією між людьми, актом довіри й близькості. Третій код – волосся як важлива ознака сексуальності та привабливості.

Роздоріжжя релігій

Ізраїль – Свята земля трьох віровчень і водночас розважальні райони, де присутня атмосфера Давнього Сходу й новітні технології

Автор:
Петро
Андрусечко

Фото:
Андрій
Ломакін

Щоб поринути в атмосферу єврейського містечкового колориту й водночас походити по теплому середземноморському пляжу, рушаймо на батьківщину Христа, до Ізраїлю. Ця невелика країна має щонайменше дві іпостасі. Одна – «в телевізорі», з внутрішніми суперечностями та арабсько-ізраїльським непорозумінням. Інша – у відлунні всесвітньої історії.

НІЧНА ГРОЗА

Летимо українською авіакомпанією. Нічний сон перериває гроза, в яку потрапляє наш літак. Буря гримить далеченько, однак у певний момент починається раптова тряска, дехто з пасажирів випадає з крісел, народ гвалтовно застібує паски безпеки. Однак за кілька хвилин пасажири заспокоюються. У салоні присутній рабин, він абсолютно спокійний, можливо, це додає всім умиротворення. Із невеликим запізненням ми приземляємося в аеропорту Бен-Гуріона.

Нас зустрічає приятелька Таня з чоловіком. Історія її еміграції, як і в багатьох інших ко-

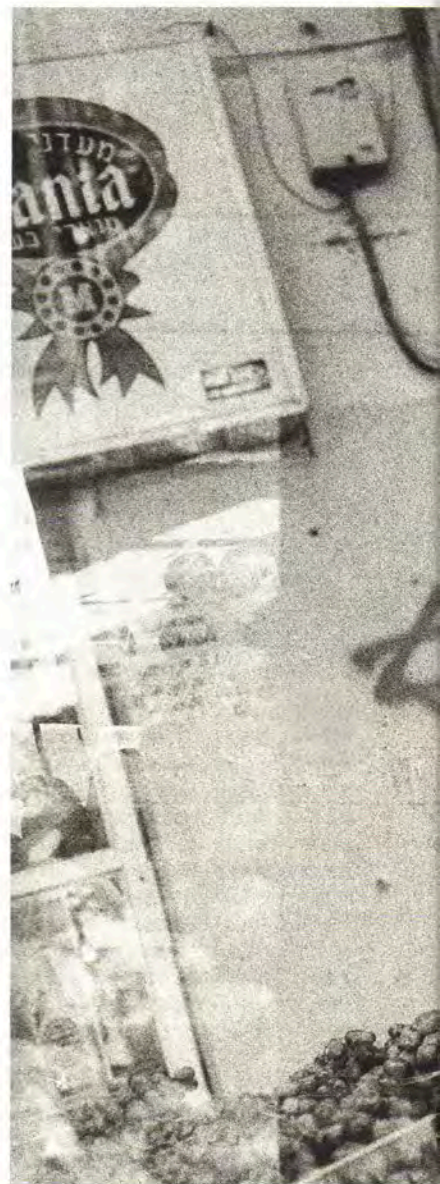
лишніх українців, проста й не легка водночас. Таня виїхала з Чернівців у 1994 році за програмою, призначеною для єврейської молоді з колишнього СРСР. Погодьмося, в 15 років нелегко почуватися аж так самотійною, щоб назавжди покинути Батьківщину. Через два роки до неї приїхала й мама. А ось Танін чоловік Уді народився в Ізраїлі, куди його родина емігрувала з Грузії на початку 1970-х. Дорогою до міста (автострада тут чудова!) тема номер один – старі знайомі, Україна.

СХРОН У ТЕЛЬ-АВІВІ

Вулиця Дізенгоф – одна з головних артерій центру головного міста Ізраїлю. Навіть не підозрюючи, ми через інтернет винайняли квартиру в розважальній частині Тель-Авіва! Наразі третя ніч, але тут – розпал розваг, відчинені магазини й кафе. У дворику навпроти нашого будинку сидять таксисти, неспішно грають у карти.

На форумах мені траплялися нарікання на бруд в ізраїльських апартаментах (навіть недешевих). Однак наше житло охайне. В орендованих квартирах в Ізраїлі можна знайти практично все для життя – від кастрюль до тижневого запасу туалетного паперу. Wi-fi – це теж тут стандарт. Перший вечір на Святій землі знаменуємо пляшкою ізраїльського вина, цілком пристойного.

Спить у центрі Тель-Авіва безпечно, аж занадто. Спальня у нашій квартирі, мабуть, виконує ще й функції своєрідного бомбосховища. Вікно зачинене міцною залізною завісою, стіни тут із товстого залізобетону, двері

закручуються чотирма болтами... Натуральний схрон. Сьгодні такий антураж – це швидше лише цікавинка й відлуння часів війни у Перській затоці 1991 року, коли Ірак випустив по Ізраїлю кілька ракет.

Від вулиці Дізенгоф п'ять хвилин пішки до моря. Ще виявляється, що ми оселилися неподалік українського посольства: з нашого будинку видно, як над ним майорить синьо-жовтий прапор. Ось і парадокс: де-юре столицею Ізраїлю є Єрусалим, однак міжнародна спільнота не визнає цього, тому дипломатичні представництва розташовані переважно в Тель-Авіві.

Заходимо в кафе на вулиці Бен Єгуди. Просимо меню англійською, однак швидко отримати

МАНДРІВНИКОВІ НА ЗАМІТКУ

Зменшити витрати на дзвінки в роумінгу можна, скориставшись послугою TravelSIM. Вона працює в 183 країнах світу та в 71 з них передбачає безкоштовні вхідні дзвінки. У 119 країнах світу вихідні дзвінки в межах \$0,29–\$1,00. Вартість вихідних дзвінків з Ізраїлю від \$0,45/хв., вхідні безкоштовні.

Обрати стартовий пакет можна відповідно до ваших потреб. Мінімальний стартовий пакет «Проба» з \$5 на рахунок коштує \$14. Послуга TravelSiM має багато переваг: безкоштовні вхідні в багатьох країнах, відсутність абонплати і плати за з'єднання, цілодобовий тариф, безліч додаткових послуг, деталізація дзвінків online.

Деталі на сайті w.TravelSiM.ua або за тел. (044)223-8008.

муємо російськомовного офіціанта. Ось таке зіткнення з *lingua franca* пострадянського простору. Остання алія (масова репатріація) до Ізраїлю розпочалася 1989 року з теренів колишнього СРСР. Однак Тель-Авів, хай і дещо зрусифікований, – це виразно південне місто європейського зразка. Забудові ж центральних районів у стилі баухаус ізраїльтяни завдячують емігрантам з Німеччини.

ШЛЮБНІ ТУРБОТИ

Ми переглядаємо відеозапис недавнього весілля Тані й Уді. Церемонія була невимушеною і напрочуд веселою, рабин постійно жартував. Нам здається, що такий підхід дуже правильний. У єврейському шлюбному союзі нарече-

ний підписує відповідний документ із задекларованою сумою викупу чи застави. У разі розлучення ці гроші залишаються дружині. А хто сказав, що традиційні українські весілля велелюдні? На шлюб наших знайомих прийшло понад 700 гостей! Не обійшлося там і без грузинських танців у національних костюмах – постаралися родичі Уді. Загалом ціна весілля дорівнювала щонайменше вартості легкового авто.

Але, щоб одружитися за ізраїльськими іудейськими законами, потрібно ще обов'язково пройти процедуру навернення в іудаїзм – гійюр. Отже, перед тим як побратися, наша Таня протягом півтора року відвідувала заняття з релігії, де під пильним оком наставників-рабинів вивчала непрості риту-

ПРОДАВЕЦЬ АВОКАДО.

На продовольчому ринку Кармель у Тель-Авіві

али та молитви. Контроль за життям учня в цей період практично всюдисущий. Особливо стежать за такими, здавалося б, елементарними речами, як обов'язкове носіння спідниці (для жінок), відмова від контактів із протилежною статтю тощо.

Шлях крізь терни непростий, але Таня робила це передусім для свого нареченого.

МАРШРУТКОЮ ДО СВЯТИНЬ

Ізраїль умовно поділений на чотири кліматичні зони. З червня до вересня температура в Тель-Авіві сягає 30 градусів за Цельсієм, в Єрусалимі трохи прохолодніше. Але з огляду на не менш задушливі дні в Європі це не шокує. Звісно, в пустельних регіонах країни температури вищі. »

Маршрутка з Тель-Авіва до Єрусалима їде лише 50 хвилин. Знову спостерігаємо чудові автостради. Попри економічну кризу, тут всюди невпинно щось будують.

Для туристів і прочан Єрусалим – це насамперед Старе Місто з численними християнськими святинами. Каплиця над Печерою Гробу Господнього – місце, в

ОХОРОНЦІ. Вхід у храм Гроба Господнього стережуть не лише янголи, а й полісмени

якому навіть не надто релігійні люди відчувають якусь особливу магію.

Російська православна частина у Храмі Гробу Господнього виглядає розкішно. Однак найбільший інтерес у нас викликає бідна (це видно неозброєним оком) та позбавлена будь-яких зайвих прикрас каплиця Сирійської православної церкви.

Постійним магнітом для прочан тут є, звісно, магазинчики з пам'ятками та сувенірами. Майже всі продавці розуміють російську, однак ми знайшли кілька яток, де персонал розмовляв польською. Тримають ці крамниці переважно араби, зрештою, і ключі від Храму Гробу Господнього зберігаються в мусульманській родині. Така традиція була започаткована ще 1192 року й безперервно зберігалася до наших часів. Це доволі мудро з огляду на непорозуміння, що нерідко виникають у період християнських свят між представниками різних конфесій. У Єрусалимі перетинаються три культури і релігії, які, зрештою, мають спільне коріння: християнська, юдейська, мусульманська.

На жаль, в арабські квартали нас не пускають. Усміхнені ізра-

їльські охоронці стережуть вхід до арабської частини міста. З-за Стіни Плачу видно купол мечеті Аль-Акса. Це місце досі є предметом суперечки між ортодоксальними євреями та палестинцями. Тому безпека понад усе.

Навколо нас кружляють самозвані «рабини» – дрібні прохачі. Їхня стратегія невибаглива: знаєцька підхдять і починають молитися за ваше здоров'я, насамкінець настирливо вимагаючи винагороду. Відмовлятися наче й незручно, тому даємо кілька дрібних монет.

Повертаємося до столиці поїздом, хоча цей вид транспорту непопулярний в Ізраїлі. Залізниця, що поєднала Єрусалим і Тель-Авів, побудована недавно. Поїздка триває удвічі довше, ніж маршрутною. Вхід до вокзалу ретельно охороняють озброєні солдати та поліція. Молодий вояк просить нас показати паспорти і щось запитує на івриті, тоді переходить на нашу мову. Виявляється, він родом із Миколаєва.

ЕФЕКТ СУБОТИ

Ми їдемо в гості до містечка Аріеля, розташованого за 30 км від неформальної столиці Ізра-

ВАРТО ПОБАЧИТИ

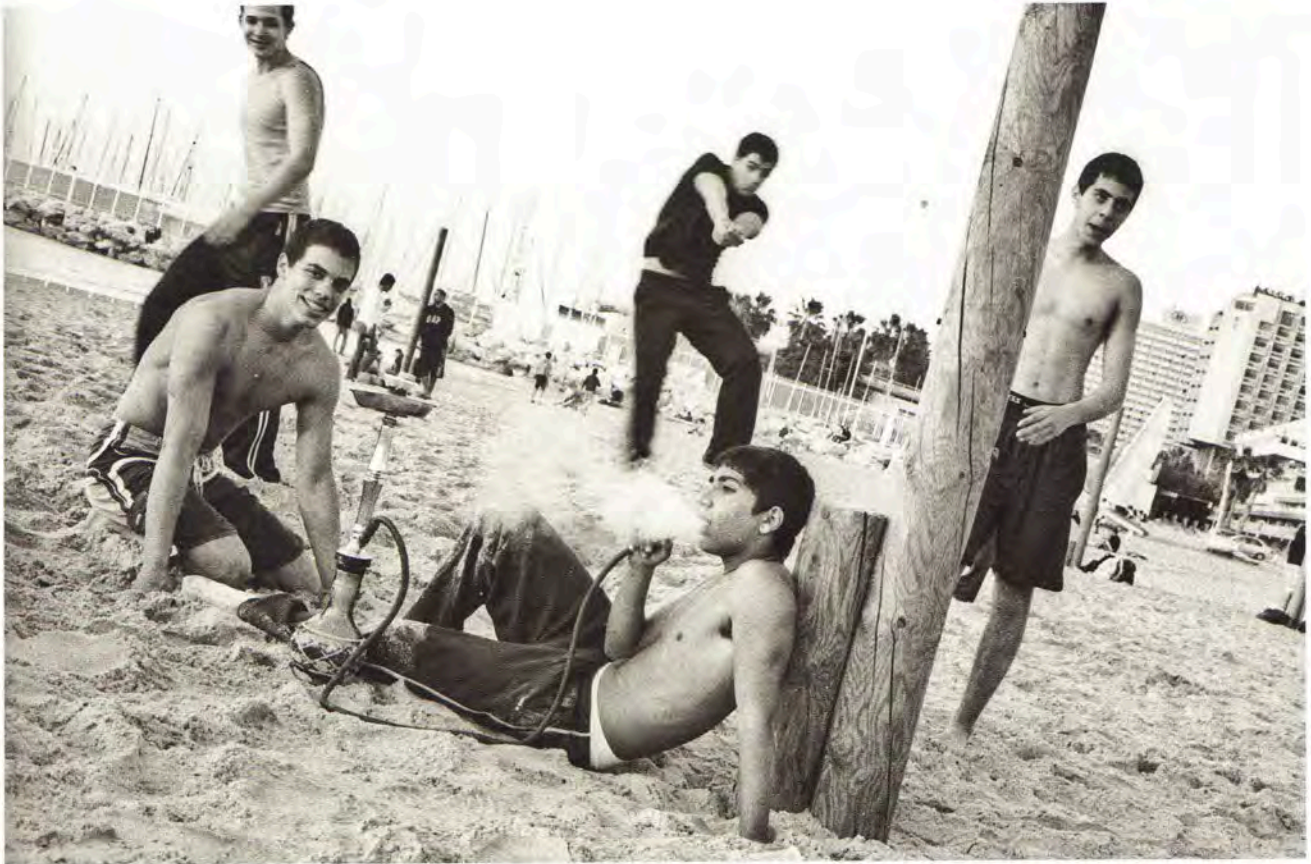
Єрусалим – одне з наймістичніших місць світу, де перетинаються християнська, юдейська та мусульманська історії. Зверніть увагу на базиліку Гроба Господнього, Стіну Плачу, мечеть Аль-Акса.

Яд Вашем – Національний музей єврейської Катастрофи (Голокосту) та Героїзму. Розташований у Єрусалимі на Горі Пам'яті.

Біле Місто в Тель-Авіві – комплекс із 1500 об'єктів, архітектурний ансамбль у стилі баухаус, культурна спадщина ЮНЕСКО.

Яффа – порт, корені якого сягають давніх часів, сьогодні лежить у межах Тель-Авіва. Місце, де панує атмосфера Близького Сходу

ілю. Місцеві мешканці працюють переважно в Тель-Авіві, чудові автобани дають змогу курсувати туди-сюди щодня без перешкод. Наші аріельські знайомі не є ортодоксами, але для нас виконують юдейський ритуал із молитвою, що завершується ковтком вина з великого келиха і вечерею.

Через два дні ми знову рушаємо до Єрусалима, цього разу з Тетяною та Уді. Спершу відвідуємо Музей Голокосту. Концепція музею й сучасність засобів презентації вражає. Уді каже, що музей – обов'язковий пункт програми шкільного виховання в Ізраїлі.

Після заходу сонця у п'ятницю починається шабат. До суботнього вечора правовірні юдеї мають відпочивати. Релігія їм забороняє працювати, навіть тиснути на вмикач світла. Для дотримання релігійних правил у великих ізраїльських готелях, наприклад «Шератоні», курсують ліфти, що автоматично зупиняються й відчиняють двері на кожному поверсі.

Натомість під час шабату євреї смачно та багато їдять (звісно, страви готуються за-

**ТИПОВЕ
СЕРЕДЗЕМНО-
МОР'Я.**
Молоді
ізраїльтяни
розважаються
на курортному
узбережжі

здалегідь). Рабини вважають, що це найкращий час, щоб також подумати про кохання.

Повертаємося до Тель-Авіва. Власне, шабат – найкращий приклад контрастів цієї країни. Єрусалим, здавалося, ледь не вимер – транспорт не ходить, усе зачинене. А Тель-Авів тим часом купається в розвагах та веселощах – відкриті нічні клуби, гуляє весела молодь.

Тель-Авів і Єрусалим – ніби два полюси однієї країни.

Крайнощі у поглядах, культурі, традиціях. Йдеться не лише про ставлення до релігії. Завдяки масовій міграції до Ізраїлю євреї прибули з усіх закамарків світу.

Зрештою, екзотичність тутешнього населення проявляється не лише у зовнішності (насамперед це стосується чорношкірих нащадків Авраама, які приїхали з Ефіопії), а й у використанні численних мов світу. ■

За єврейським
календарем
нині йде
5770
рік

Життя одне. Живи!

Феєрія
мандрів

ЕКСКУРСІЙНІ ТУРИ ВСІМ ІЗРАЇЛЕМ!

від 415 у.о. + авія

Туризм. Відпочинок. Екскурсії. Авіаквитки.

м. Київ, вул. Гайцана, 8/9, © Арсенальна
тел.: (044) 501 01 82/83, 583 05 20
www.feerie.com.ua

№ ДТAV AB № 020121 від 14.02.2006

RANGE ROVER EVOQUE

1 липня 2010 року в Лондоні офіційно презентували дизайн нового компактного Range Rover Evoque. Це купе – найменший, найлегший і найекономічніший Range Rover, який коли-небудь випускали на заводі Хейлвуд у Ліверпулі, – доповнить лінійку бренда влітку 2011-го. За попередніми даними компанії, клієнти отримають змогу вибирати між повнопривідною і передньопривідною модифікаціями Evoque. Рівень викидів CO₂ – лише 130 г/км. Решту технічних даних нового автомобіля Філ Пофем, керуючий директором Land Rover, тримає в таємниці. Прем'єрний показ серійної моделі заплановано на 30 вересня 2010 року на Паризькому автосалоні. За словами Філа Пофема, одразу після початку серійного випуску Range Rover Evoque буде доступний у 160 країнах світу, зокрема й в Україні.

TOYOTA AURIS

З початку липня в офіційній мережі «Тойота-Україна» стартував продаж Toyota Auris 2010 року випуску. Стандартну модельну палітру п'ятидверного хетчбека доповнив яскравосиній колір кузова. Екстер'єр нової моделі став стильнішим і сучаснішим: оновлення торкнулися передніх бампера і фар, решітки радіатора, покажчиків повороту в дзеркалах, задніх дверцят тощо. Усі три доступні в Україні комплектації Auris-2010 оснащені автоматичною чотириступінчастою трансмісією і бензиновим двигуном об'ємом 1,6 л.

VW TOUAREG

Новий VW Touareg (2010-го модельного року випуску) насамперед вражає показним силуетом: нове покоління Touareg на 4 см довше, на 1,2 см ширше від попереднього. Автомобіль доступний в Україні з двома двигунами: трилітровим турбодизельним агрегатом потужністю 240 к. с. і 280-сильним бензиновим об'ємом 3,6 л. Починаючи з базової комплектації новинка оснащується восьмиступінчастою АКПП.

SUBARU IMPREZA XV

Impreza XV – компактний міський хетчбек і прохідний кросовер в одному флаконі. Ця модель відрізняється від звичайної Impreza характерним захисним обвісом у стилі Outback, багажними рейлінгами та поліпшеною комплектацією. Крім того, спеціально для українського ринку автомобіль отримав збільшений до 185 мм дорожній проясвіт та посилену підвіску. Impreza XV оснащується опозитним двигуном об'ємом 2 л і потужністю 150 к. с. у комплекті з п'ятиступінчастою механічною або чотириступінчастою автоматичною КПП. В Impreza оновили передній бампер, радіаторну решітку, а по периметру встановили захисну накладку з нефарбованого пластику, що додає машині солідності.

MERCEDES-BENZ M-CLASS GRAND EDITION

З липня 2010-го в Україні доступний Mercedes-Benz M-Class Grand Edition – преміальний позашляховик в ексклюзивній комплектації від штутгартського автоконцерну. Grand належить до лімітованої серії Mercedes-Benz W164, що відрізняється від звичайних авто оригінальним оздобленням та дизайном. M-Class автомобіля передусім підкреслюють легкосплавні двокольорові 19-дюймові диски з дизайном спиць у вигляді літери «Y», великі шини, теплозахисне кругове засклення синього кольору, хромова решітка радіатора AMG, затемнені фари тощо. Інтер'єр Grand відповідає його назві: оздоблення з дерева, тканини та шкіри, підсвітка салону Ambient Lighting. Утім, зміни в екстер'єрі та інтер'єрі не зачепили головного – характерного силуету легендарного SUVa, прототип якого (передсерійний W163) дебютував у спілбергівському «Парку юрського періоду-2».

VOLVO XC60

Гетеборзький автоконцерн позиціонує кросовер Volvo XC60 як «найбезпечніший автомобіль за всю історію Volvo». Фішка моделі – унікальна система City Safety, що дає змогу запобігти зіткненню на швидкості до 15 км/год і мінімізувати його наслідки, якщо швидкість не перевищує 30 км/год, а також якщо автомобіль, який рухається попереду зі швидкістю 100 км/год, різко загальмував. Volvo XC60, представлені на українському ринку, комплектуються системою City Safety у всіх трьох модифікаціях: Kinetic, Momentum і Summum.

VW MULTIVAN

Маркетологи Volkswagen AG позиціонують мікроавтобус VW Multivan (оновлений T5) як щось середнє між мінівеном і будинком на колесах. Логіка в цьому, безумовно, є – шосте покоління «транспортера» дає змогу з комфортом розміститися семи особам, які вирушили в тривалу подорож. Приміром, у Multivan можна вільно розвернути другий ряд крісел і пересунути їх по поздовжніх напрямних впритул до кабіни. В утворений між другим і третім рядами простір легко увійде стіл середнього розміру. Точно так само зсувні крісла дозволяють звільнити простір позаду для великогабаритних вантажів. Економічність VW Multivan забезпечує новий двигун – дизельний 2,0 TDI із витратою пального лише 9 л на 100 км у міському циклі й 7 л – у замському.

ПАТРИОТИЗМ НА ЕКСПОРТ

Мене завжди розчулює момент повернення з-за кордону. Після Азії помітно, який сприятливий у нас клімат. Після Придністров'я приємно усвідомлювати, що ми величезна країна. Після Білорусі на мить виникає відчуття, що в нас є сяка-така демократія. В'їжджаючи з Європи, почувашся менш комфортно. Але ж наша квазіеліта начебто відвідує найкращі саме цивілізовані держави? Чому ж удома, гидуєючи Україною, поводить не по-європейському, а як зверхники Білорусі чи Узбекистану? Бо такий елітарний патріотизм – лише на експорт. ■

Ігор
Кручик

**ТРОПІЧНЕ ПРО МІСЦЕ,
КРАСУНЮ ТА ЯЙЦЯ**

До вагона метро заходить прекрасна дівчина. Важлива деталь – усі місця зайняті, лише кілька людей стоять по кутках. Просто перед красунею розвалився чувачок – короткі шорти, в'єтнамки, чорні окуляри, спортивна майка. Відверто роздягає панянку поглядом, але місцем їй поступитися й не подумав. Через пару зупинок він устав, щоб виходити. Й, вочевидь, вирішив познайомитися. Та все ж є на світі справедливість. Презирливо подивившись на жлобика, дівчина на весь вагон заявила: «Ти спочатку навчися місцем жінкам поступатися, а потім яйця підкочуй». Оплески. ■

Богдан
Буткевич

ІДЕАЛЬНИЙ КЛІМАТ

Кліматичні зміни в Україні відбуваються різко й хаотично: кілька місяців тому всі страждали від арктичних морозів, тепер – від тропічної спеки. Тож поки природа ще не вирішила остаточно, як саме все поміняти догори дригом, поспішаю внести свою пропозицію! Ідеальний клімат має бути таким: літо – шість місяців, весна – чотири місяці, а осені з зимою вистачить і по одному. Чому я відвів літові аж півроку? Бо це не лише спека, а й концентрована дівоча краса. Саме в цей час на вулицях вирує різнобарвне море чорнявих і білявих, довгоногих і повнявих, усміхнених і зосереджених красунь. Як же не любити літо? ■

Дмитро
Губенко

Наталія
Васютин

Аліна
Пастухова

Олена
Чекан

ОРДЕН У ПОДАРУНОК

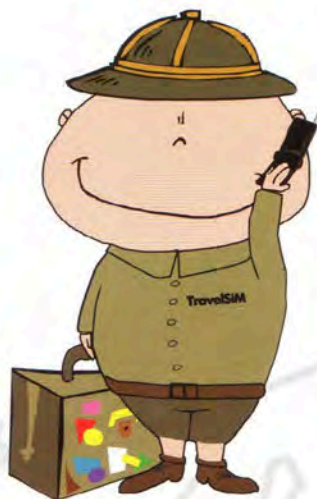
Зробити подарунок людині, в котрої все є, надзвичайно важко. Вона ж не задовольниться ані набором каструль, ані машиною. Пригадую, як один донецький багатій вирішив подарувати своєму партнерові гумористичний журнал про нього любимого в єдиному примірнику, а той у відповідь – книжку про генеалогічне древо іменинника. Обдаровуючи на 60-річчя президента, гості не скупились ані на відомих артистів, ані на лаврові гілки, привезені за тисячі кілометрів. Та все ж таки всіх переплюнув патріарх Кіріл – він подарував Януковичу орден Святого рівноапостольного князя Володимира. Так і зазначив: «у зв'язку з 60-річчям». Мабуть, шкодував бідака, що орден святого Віктора немає. Та не виключено, що скоро з'явиться. ■

ПРО ДЯДЮ ВІТУ

«Дядя Вітя – дяди лучше нет, Дядя Вітя Янукович – умный президент»... Це не гасло виборчої кампанії, це не напис на білборді Віктора Федоровича й навіть не фрагмент промови вічно відданої Ганни Герман. Це частина програми дошкільної освіти Луганщини. Цей шедевр, створений керівником місцевого дитячого ансамблю, співають його п'ятирічні вихованки. Як завжди мавпуємо досвід Росії, де дітям роздають брошури з текстом молитви за Владіміра Путіна та проводять конкурси його портретів, намальованих малечю. Чи нас знову «партія веде»? З Януковича ліплять вождя, тільки виглядає це насправді смішно. Янукович не Путін і тим більше не Сталін, хоч, може, й хотів би побути в їхній шкурі. А ось зіпсувати й без того небездоганну репутацію дяді Віті подібні ініціативи здатні. ■

ПОЛУНДРА!

Спека в північній півкулі б'є всі рекорди, й людство рятується як може. У французьких Альпах на вершечку льодовика біля Шамоні розстелили величезну ковдру, що віддзеркалює сонячні промені й не дозволяє кризі розтанути. В Індії робочих слонів масово заганяють в океан: там велетні завзято пірнають. У японських лісах для мавп розставили дощові установки. Й усюди мешканців зоопарків підготовують замороженою їжею та додають лід до напоїв. Самі люди купаються в фонтанах, грають у боулінг льодяними кулями, пересиджують спеку під кондиціонерами. Для мене ж найліпший спосіб – нестися на вітрильнику Київським морем. До корми слід прив'язати в сітці побільше кавунів і час від часу по одному діставати їх із води. Смачного! ■

Покриття
183 країни,
в мережах GSM та 3G

Взяв з собою за кордон
свій мобільний телефон?
і ДЗВОНИТИ будеш всім?
Тоді для тебе ТревелСіМ!!

**Безкоштовні
вхідні**
в 71 країні,
в т.ч. Туреччина, Єгипет
та 43 країни Європи

**Вихідні
дзвінки**
в 119 країнах
в межах \$0,29-\$1,00

Експрес-Звіт:
перегляд витрат
на екрані телефону,
не потребує
Інтернет-доступу

**Варіанти
поповнення**
всі можливі

ТревелПей:
просто поповнення
за допомогою телефону
і платіжної картки,
без Інтернет-доступу

**Зручні
послуги:**
Передзвоніть Мені,
Переказ Коштів,
Локатор, тощо

**Безкоштовна
доставка**
по Україні,
на суму від 790 грн.

**Точки
продажу**
у всіх областях
України

Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід
Австрія	0,55	0,00	Італія	0,59	0,00	Туреччина	0,55	0,00
Бельгія	0,65	0,00	Кіпр	0,29	0,00	Угорщина	0,65	0,00
Болгарія	0,75	0,20	Латвія, Литва	0,39	0,00	Фінляндія	0,39	0,00
Велика Британія	0,39	0,00	Німеччина	0,59	0,00	Франція	0,59	0,00
Греція	0,39	0,00	Польща	0,59	0,00	Хорватія	0,55	0,00
Грузія	0,55	0,00	Росія	0,45	0,00	Чехія	0,55	0,00
Єгипет	0,55	0,00	Словаччина	0,55	0,00	Швейцарія	0,69	0,00
Іспанія	0,59	0,00	Таїланд	0,85	0,25	Швеція	0,39	0,00

довідка та інформація про точки продажу:
(050) 800-1001 (044) 223-8008 (098) 800-1001
w.TravelSIM.ua

Кращий
Дилер
2007

платиновий
партнер
2008

платиновий
партнер
2009

Тарифи стосуються 15.06/2010 р. Діагностична діяльність: NPLCO-1896 від 2/01/2001 та NPLCO-1568 від 4/12/2003 версія ENL3

U.T.T. & C.S.C. since 1996

К Н И Г А Р Н Я

**Запрошуємо Вас до нової Книгарні «Є» в Києві
за адресою: вул. Саксаганського, 107/47**

**Книги українською та іноземними мовами
подарункові видання та альбоми
мапи, атласи, путівники
канцтовари
листівки**